

POHJOIS-KARJALA
Maakuntaliitto

Vaikuttamisen kärjet 2022 ***– Pohjois-Karjala***

Vaikuttamisen kärjet 2022

Pohjois-Karjala

Maakuntahallitus 22.2.2021

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Joensuu 2021

Vaikuttamisen kärjet 2022 – Pohjois-Karjala

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
Pielisjoen linna,
Siltakatu 2
80100 JOENSUU
kirjaamo@pohjois-karjala.fi
www.pohjois-karjala.fi/maakuntaliitto

Kuvat VisitKarelia
Koonti Kimmo Niiranen ja Jarno Turunen
Viimeistely Sirpa Mahonen

Painopaikka Pohjois-Karjalan maakuntaliitto, Joensuu 2021

Saatteeksi	5
Pohjois-Karjalan strategiset vaikuttamisen kärkihankkeet	6
1. Elpymisrahoitus ja maakunnan kasvu investointipaketin avulla.....	6
2. Koulutuksen, tutkimuksen ja osaamisen Pohjois-Karjala	7
3. Saavutettavuuden parantaminen	8
4. EU:n ja kansallinen rahoitus Pohjois-Karjalan elinvoiman vahvistamiseksi.....	8
5. Julkisten palvelujen uudistaminen ja kuntatalous.....	9
Hankkeet hallinnonaloitain	10
Ulkoasiainministeriö (talousarvion pääluokka 24)	10
Oikeusministeriö (talousarvion pääluokka 25)	11
Sisäasiainministeriö (talousarvion pääluokka 26).....	12
Puolustusministeriö (talousarvion pääluokka 27)	16
Valtiovarainministeriö (talousarvion pääluokka 28)	17
Opetus- ja kulttuuriministeriö (talousarvion pääluokka 29).....	23
Maa- ja metsätalousministeriö (talousarvion pääluokka 30).....	31
Liikenne- ja viestintäministeriö (talousarvion pääluokka 31)	36
Työ- ja elinkeinoministeriö (talousarvion pääluokka 32)	51
Sosiaali- ja terveysministeriö (talousarvion pääluokka 33).....	60
Ympäristöministeriö (talousarvion pääluokka 35).....	62
Liite 1. Pohjois-Karjalan väestömuutokset 2020.....	65

Saatteeksi

”Vaikuttamisen kärjet 2022 – Pohjois-Karjala” on maakuntahallituksen hyväksymä edunvalvonta-asiakirja. Julkaisu antaa kokonaiskuvan niistä vaikuttamistavoitteista ja hankkeista, jotka maakunnan kehittämiseksi nähdään tärkeinä, ja joiden toteutuminen edellyttää valtion rahoitusta ja maakunnan ulkopuolella tehtäviä päätöksiä. Useilla mukaan nostetuilla asioilla on välittömiä talousarviovaikutuksia seuraavaa budjettivuotta koskien. Osa hankkeista on luonteeltaan edunvalvonnallisia tai lainsäädännöllisiä aloitteita, joiden edistyminen edellyttää suunnittelua ja pitemmän aikavälin orientaatiota. Asiakirjan alkuun on koottu keskeiset kärkihankkeet. Vaikuttamistyö tähtää talousarvion valmistelussa seuraavan budjettivuoden suunnittelun alkuvaiheeseen.

Yksittäisten hankkeiden toteutumisen lisäksi on tärkeää, että valtion talousarviossa osoitetaan riittävä rahoitus kuntien peruspalveluiden rahoittamiseen. Tämä koskee sekä käyttötalouden valtionosuuksia että investointien rahoittamista. Kuntapalvelujen lisäksi tulee turvata valtion järjestämien palveluiden saatavuus maan kaikissa osissa liikenneinfrastruktuurin, liikennepalvelujen, tietoliikenneyhteyksien, koulutuksen, yritys- ja työvoimapalveluiden sekä sisäisen turvallisuuden osalta.

Covid19 -pandemian takia sekä yleisen talouskehityksen että julkisen taloustilanteen näkymät ovat tällä hetkellä poikkeuksellisen haastavat ja epävarmat. Erilaisia vaikeaan tilanteeseen helpotusta tuovia elvytysrahoitusvälineitä on ollut ja tulee lähiaikoina olemaan hyvin käytettävissä, mutta monet toimijat, toimialat ja alueet ovat silti vaikeuksissa. Vaikeasta pandemiatilanteesta yli pääsemisen jälkeen luvassa on tiukkaa menokuria, valtiontalouden liikkumavara tulee olemaan kapea. Samalla ennakoituakin heikompi nuorisoikäluokkien kehitys ja huoltosuhteen heikkeneminen merkitsevät vaikeita aikoja julkiselle sektorin kantokyvylle niin Pohjois-Karjalassa kuin koko maassa.

Täysin poikkeuksellinen tilanne edellyttää maan hallitukselta kasvuun kannustamista -vaikuttavia toimenpiteitä tarvitaan eri puolilla maata. Pohjois-Karjalassa tärkeitä kohteita ovat esimerkiksi maakunnan selviytymissuunnitelman investointipakettiin kootut investoinnit, kasvua tukevien infrastruktuurihankkeiden toteuttaminen, yritysten toimintaympäristön kehittäminen ja työvoiman saatavuuden turvaaminen. Pohjois-Karjalan työllisyystilanne on edelleen koko maan heikoimpia. Samalla useilla aloilla on rekrytointivaikeuksia. Hallitukselta toivotaan valmiutta rohkeille alueellisille kannustimille ja kokeiluille työllisyyden nostamiseksi ja työvoiman saatavuuden varmistamiseksi.

Maakunnan saavutettavuudelle ja elinkeinoelämän kilpailukyvyllä välttämättömien lentoyhteyksien turvaaminen ja maantie- ja rataverkon kärkihankkeiden toteuttaminen ovat akuutteja tavoitteita. Nopeat Itäradat on pidemmän aikavälin mittava hanke, jonka etenemiseen liittyy paljon odotuksia. Perusväylänpidon 300 miljoonan euron tasokorotus on näkynyt myös Pohjois-Karjalassa kesän 2020 ennätysasuena päällystysurakointina, lisäksi monet maakunnan kannalta tärkeät liikennehankkeet ovat edenneet. Korjausvelkaa ehti kuitenkin kertyä vuosia, ja esimerkiksi alemman tieverkon tulevaisuuden näkymät ovat edelleen huolestuttavat.

Vaalikauden 2019–2023 sote-uudistus on vietävä läpi ja uudistuksen on tuettava Siun soten ja Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen operatiivista toimintaa. Tarveakioitu rahoitus on toteutettava oikeudenmukaisesti ja siirtymäaika on pidettävä mahdollisimman lyhyenä.

Pohjois-Karjalan strategiset vaikuttamisen kärkihankkeet

1. Elpymisrahoitus ja maakunnan kasvu investointipaketin avulla

Elpymisrahoitus suunnattaisiin ensisijaisesti seuraaviin investointeihin:

- Talouden rakennemuutosta vauhdittavat vihreät yritysinvestoinnit.
- Elinkeinoelämää palvelevat tutkimus-, koulutus- ja innovaatioinvestoinnit.
- Muut investointipaketin teemat: kestävä matkailu, kestävä liikenne, kestävä infrastruktuuri ja digitalisaatio (ml. laajakaistat).

Vihreät yritysinvestoinnit

Talouden rakennemuutosta vauhdittavat vihreät yritysinvestoinnit (sisältää biotalousinvestoinnit) 236–265 M€

• Hautalammen akkukaivoshanke, Outokumpu (FinnCobalt)	60–80 M€
• Joensuun Green Park -teollisuuspuiston investoinnit	10 M€
• Akvila Cutlery Oy puukuituaterintuotannon investoinnit muovin korvaavien metsäteollisuuden sivuvirroista valmistettujen uudelleenkäytettävien puukuituaterinten tuotantoon, Outokumpu	20 M€
• Teollinen investointi B (luottamuksellinen)	30 M€
• Teollinen investointi C (luottamuksellinen)	25-30 M€
• Teollinen investointi D (luottamuksellinen)	25 M€
• Teollinen investointi E (luottamuksellinen)	20 M€
• Teollinen investointi F (luottamuksellinen)	15 M€
• Teollinen investointi G (luottamuksellinen)	15 M€
• Teollinen investointi H (luottamuksellinen)	6-10 M€
• Rakennemuutosten kasvupakettien toteutus	10 M€

(Keski-Karjala, Lieksa, Outokumpu-Polvijärvi)

Tulokset: 10 merkittävää vihreää teollista investointia, yli 50 yrityksen kasvu, 80-100 M€ avustuksella 410-500 työpaikkaa.

Painopiste: Vihreä siirtymä.

Osaamisinvestoinnit

Elinkeinoelämää palvelevat tutkimus-, koulutus- ja innovaatioinvestoinnit 75-85 M€

- GTK Mintecin mineraali- ja kiertotalousalan digitaalinen koetehdaskokoonaisuus Outokummussa 40 M€.
- Photonics Center – Collaboration for Business and Research Joensuussa 20 M€.
- Osaamisinvestoinnit jatkuvaan oppimiseen 15-25 M€.
- Itä-Suomen yliopisto.
- Karelia ammattikorkeakoulu.
- Riveria, Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä: mm. kone- ja tuotantotekniikan perustutkinnon englanninkielinen järjestämislupa.

Tulokset: 2 maailmanluokan t&k –ympäristöä ja 3-6 kansallisesti merkittävää osaamisinvestointia, 45-55 M€ avustuksella 70-110 työpaikkaa, merkittävä yrityslähtöisen t&k -toiminnan kasvu.

Painopiste: Työllisyys ja osaaminen.

Kestävän matkailun investoinnit

- Kolin kestävää matkailua tukevat investoinnit.
 - Investoinnit matkailun vetovoimatarjontaan, kansallispuiston palveluvarustukseen, joukkoliikenneyhteyksiin, saavutettavuuteen ja kestävään matkailuun.
 - Pysäköintiratkaisut Ukko-Kolilla, Kolin kylällä ja Kolin satamassa sekä näiden väliset kevyen liikenteen yhteydet.
- Kontiolahden ampumahiihtokeskuksen vahvistaminen Suomen johtavana kansainvälisten suurtapahtumien järjestämispaikkana ja vapaa-ajan keskusta tukevien kohteiden rakentaminen.
- Investointipaketissa mainittujen matkailuinvestointien toteutus.

2. Koulutuksen, tutkimuksen ja osaamisen Pohjois-Karjala

- Pohjois-Karjalan kestävän metsäbiotalouden kasvupaketin toteuttaminen.
 - Kansainvälinen huippututkimuskeskittymä.
 - Investoinnit ja metsäbiotalouden jalostusarvon nostaminen.
 - Ilmastokestävä metsätalous ja hiilineutraali maakunta.
 - Infrastruktuuri ja saavutettavuus.
- Joensuun fotoniiikan kansainvälisen osaamisen vahvistaminen.
- Tekniikan osaamistarpeisiin vastaaminen Itä-Suomessa.
- Pohjois-Karjala pilottimaakunnaksi Karelia-ammattikorkeakoulun strategisten valintojen pohjalta.
- Ammatillisen koulutuksen rahoitus.
 - yksinkertaistamisella, vähemmillä hakemuksilla turvataan Pohjois-Karjalalle kuuluva rahoitusosuus
 - oppivelvollisuuden maksuttomuuden todellinen turvaaminen
- Englanninkielisen kone- ja tuotantotekniikan perustutkinnon järjestämisoikeuden myöntäminen koulutuskuntayhtymä Riverialle.

3. Saavutettavuuden parantaminen

Pohjois-Karjalan tavoitteet valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman pohjalta tehtävään väyläviraston suunnittelu- ja investointiohjelmaan.

Perusväylänpidon riittävä rahoitus Pohjois-Karjalassa, rahoitustason mahdollistettava myös alemman tieverkon ylläpito.

Rataverkon ja junaliikenteen kehittäminen

- Joensuu–Imatra perusparantaminen ja nopeudennosto (toteutus- ja rakennussuunnittelu).
- Nopeat Itäradat –hankekokonaisuus: Itärataoikaisu Helsinki–Helsinki-Vantaan lentoasema – Porvoo–Kouvola (suunnittelu).
- Nurmes–Lieksa–Joensuu–Varkaus–Pieksämäki henkilöjunaliikenteen pidempi ostoliikennesopimus ja palvelutason nosto (ml. uusi soveltuvampi kalusto).

Joensuun lentoyhteyksien säilyttäminen ja palvelutason turvaaminen

- Maakunnan saavutettavuudelle ja elinkeinoelämän kilpailukyvyllä välttämättömien lentoyhteyksien palvelutason turvaaminen Helsinki–Vantaalle ja maailmalle.

Kiinteät tietoverkkoyhteydet

- Valokuituyhteyksien parantaminen.

Maantieliikenteen kehittäminen

- Valtatien 23 parantaminen välillä Varkaus – Viinijärvi (Liperi).
 - Karvion (Heinävesi) kohdan ja muiden yhteysväliillä jäljellä olevien kohteiden toteutuksen käynnistäminen 28 M€.
- Valtatien 9 kokonaisehittäminen.
 - Yhteysväliselvitys Joensuu – Kuopio ja kehittämiselvityksessä esitettyjen toimenpiteiden välitön aloittaminen.
- Liperin Ylämyllyn kohdan toteutuksen käynnistäminen 20 M€.
 - Tiesuunnitelman laatiminen Niirala – Marjomäki (Tohmajärvi).
- Valtatien 6 kokonaisehittäminen.
 - Joensuu – Imatra kehittämiselvityksessä esitettävien toimenpiteiden välitön aloittaminen korin I toimenpiteillä 26,1 M€ (Pohjois-Karjalassa).
 - Kehittämiselvityksen laatiminen Joensuu – Kajaani (VT 6 ja KT 73).

4. EU:n ja kansallinen rahoitus Pohjois-Karjalan elinvoiman vahvistamiseksi

- Riittävä rahoituksen taso ja kohdentuminen Pohjois-Karjalaan.
 - RRF, JTF, koheesio- ja maatalouspolitiikka, kansallinen aluepolitiikka.
 - Itä- ja Pohjois-Suomen erityisaseman huomioiminen.
- Ohjelmien sisällön sopivuus Pohjois-Karjalan toimintaympäristöön.
 - Erityisesti huomioitava yritystukien riittävyys ja merkittävien teollisten investointien liikkeellelähtö.

5. Julkisten palvelujen uudistaminen ja kuntatalous

Sote-uudistuksen läpivienti

- Pohjois-Karjalan oltava itsenäinen palvelujen järjestäjä ja valtakunnallisen ratkaisun vahvistettava Siun soten toimintaa.
- Pelastuslaitoksen ja ympäristöterveydenhuollon oltava osa maakunnallista ratkaisua.
- Valtiolta suoraan järjestäjälle tuleva valtakunnalliseen tarvevakiointiin perustuva rahoitus, siirtymätasaus yhdenvertaiseksi ja siirtymäajan lyhentäminen.
- Yhteistoiminta-alueilla sovittavien asioiden rajaaminen koskemaan vain yliopistollisen tason erikoissairaanhoidoa.
- Investointimahdollisuudet turvattava.
- Valtionohjauksen rajaaminen vain suuriin strategisen tason asioihin.

Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin toteuttaminen.

- Kuntakokeilun kokemusten hyödyntäminen.
- Pohjois-Karjalan työllisyyden ja yrittäjyyden edistäminen ja työvoiman saatavuuden turvaaminen.

Kuntien kestävän rahoituspohjan ja peruspalvelujen turvaaminen valtionosuusjärjestelmällä

Digitaalisuuden ja paikkariippumattoman työn mahdollisuuksien hyödyntäminen valtion toimintojen sijoittamisessa

- Business Finlandin toimintojen vahvistaminen Joensuussa.
- Palvelukeskustoimintojen kehittäminen Joensuussa.
- Kelan yhteyskeskuksen vahvistaminen Lieksassa.
- Metsähallituksen toimintojen vahvistaminen maakunnassa.

Sisäinen turvallisuus ja rajaliikenne

- Niiralan kansainvälisen rajanylityspaikan kehittäminen.
- Onttolan alueen kiinteistöjen kehittäminen.
- Turvallisuusviranomaisten määrärahojen tasokorotus ja operatiivisen toiminnan kehittäminen.
- Pelastustoimen ja ensihoitopalvelujen turvaaminen ja kehittäminen koko maakunnan alueella.

Hankkeet hallinnonaloittain

Ulkoasiainministeriö (talousarvion pääluokka 24)

Lyhytaikainen matkailua tukeva viisumivapauskäytäntö EU/Venäjä

Perustelu: Koronapandemia merkitsi rajanylitysten määrän romahdusta Niiralan kansanvälisellä rajanylityspaikalla. Vuoden 2020 aikana rajanylityksiä oli kaikkiaan 323 851, laskua edellisvuoteen kertyi 71,1 %. Venäläisten rajanylittäjien määrä laski 61,1 % ja suomalaisten peräti 80,0 %. Muutaman edellisvuoden aikana venäläisten rajanylittäjien määrä oli hienoisessa kasvussa, joka näytti voimistuvan tammi-helmikuussa ennen kuin koronavirus muutti tilanteen.

Pandemian mentyä aikanaan ohi venäläiset ovat jatkossakin merkittävä ja todennäköisesti kasvava asiakasryhmä kaikkien itärajan maakuntien kaupan ja matkailun kannalta. Yhtenä kasvun esteenä toimii hankalaksi koettu viisumikäytäntö. Viisumivapausneuvottelut EU:n ja Venäjän välillä eivät ole olleet viime vuosina agendalla. Keskusteluja ei myöskään tultane käymään lähitulevaisuudessa, ellei yleispoliittinen tilanne EU:n ja Venäjän välillä oleellisesti parane. Pitemmällä aikavälillä viisumikäytäntöjen helpottaminen on kuitenkin tärkeää ja Suomen on hyvä edistää viisumivapauskeskustelun jatkumista EU:ssa.

Yksi viisumikäytäntöjä helpottava uudistus on elektroninen viisumi. Venäjän ulkoministeriö ottaa elektronisen viisumin käyttöön valtakunnallisesti vuoden 2021 aikana. Viisumi tulee käyttöön myös Värtsilän rajanylityspaikalla. Viisumi on tyypiltään kertaviisumi, joka mahdollistaa 16 vuorokauden oleskelun Venäjällä. Elektronisen viisumin käyttöönotto voi lisätä rajaliikennettä.

Hyvä esimerkki viisumikäytäntöjen helpottamisesta pilottien avulla on myös Venäjän suomalaisille matkustajille tarjoama Helsingin ja Pietarin sekä Lappeenrannan ja Viipurin välisessä risteilyliikenteessä toteutettu 72 tunnin viisumivapaus, joka osoittaa kuinka paljon viisumivapaus voi lisätä matkailua ja helpottaa kanssakäymistä.

Kokeiluja tarvittaisiin myös toiseen suuntaan. Suomen ja Venäjän välillä viisumivapauspilotti voisi koskea myös yksittäisiä tapahtumia (esimerkkinä matkailupaketit, joissa venäläinen matkailija voi oman maansa raja-alueen kohteiden lisäksi käydä Suomen puolella ja päinvastoin ilman hankalaa viisumikäytäntöä). Itä-Suomen talouselämään käytäntöjen helpottamisella olisi huomattava positiivinen vaikutus.

Oikeusministeriö (talousarvion pääluokka 25)

Tuomioistuinten toimintamenot 25.10.03

Pohjois-Karjalan kärjäoikeuden (Joensuu) ja Nurmeksen istuntopaikan kehittäminen

Perustelu: Kärjäoikeuksien määrä väheni vuoden 2019 alusta 27:stä 20:een. Joensuu on jatkossakin yksi kärjäoikeuspaikkakunnista. Lisäksi Pohjois-Karjalan kärjäoikeuden erillinen istuntopaikka säilyy Nurmeksessa. Uudistuksen jatkovalmistelussa, toimeenpanossa ja vaikutusten seurannan yhteydessä on selvitettävä mahdollisuudet vahvistaa Pohjois-Karjalan kärjäoikeutta keskitettyillä ja paikkariippumattomilla oikeushallinnon tehtävillä. Joensuun oikeus- ja poliisitalon toimitilat tarjoavat tehtäville huippuluokan puitteet.

Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot 25.40.01

Pyhäselän ja Juuan vankiloiden toiminnan kehittäminen

Perustelu: Rikosseuraamusalan suunnittelussa Pyhäselän ja Juuan vankiloiden jatkuvuuden yllä oli viime vuosikymmenellä useaan otteeseen erilaisia uhkakuvia. Oikeusministeriö päätti lokakuussa 2015, että vankilaverkosto säilytetään nykyisellään ja vankiloiden toimintaedellytykset turvataan. Ratkaisu huomioitiin valtionalouden kehyspäätöksessä vuosille 2017–2020. Linja on sama myös nykyisessä hallitusohjelmassa, jossa todetaan, että vankilaverkkoa kehitetään edelleen turvaten samalla nykyiset toimipisteet.

Pohjois-Karjalan vankilayksiköitä on kehitettävä pitkäjänteisellä orientaatiolla hallitusohjelman linjauksen mukaisesti. Pyhäselkä ja Juuka ovat toiminnallisesti tehokkaita ja kiinteistöteknisesti hyvässä kunnossa. Ne turvaavat rikosseuraamusalan palvelujen saatavuutta ja niillä on alueen kannalta merkittävä työllisyysvaikutus.

Sisäasiainministeriö (talousarvion pääluokka 26)

Kärkihanke: Niiralan kansainvälisen rajanylityspaikan kehittäminen

Perustelu: Niirala on erittäin tärkeä Pohjois-Karjalan aluetaloudelle ja yritysten kasvupotentiaalille koko Itä-Suomessa. Merkitys näkyy muun muassa kaupan ja tavaraliikennelogistiikan kehityksessä. Matkailulle Niirala on valttikortti myydä Pohjois-Karjalaa osana rajat ylittävää Karjalaa ja aluetta, joka yhdistää neljä suurta vesistöaluetta – Saimaan, Pielisen, Laatokan ja Äänisen.

Rajanylittäjien määrä Niiralan rajanylityspaikalla vuonna 2019 oli 1,12 milj. henkilöä. Vuonna 2020 rajanylittäjien määrä Niiralassa väheni 71,1 % verrattuna edellisvuoteen. Liikenteestä 95 % on tavaraliikennettä. COVID19-pandemian leviämisen estämiseksi säädettyt rajaliikenteen rajoitukset ovat keskeyttäneet tavanomaisen henkilöliikenteen lähes kokonaan ja muuttaneet rajaliikenteen kansalaisuusjakaumaa merkittävästi. Vuoden 2020 huhti-joulukuussa rajanylittäjien kansallisuusjakauma on ollut RUS 90 %, FIN 7 %, MUU 3 %. Liikenteen kansallisuusjakauman muutosta selittää se, että valtaosa tavaraliikenteen kuljettajista on Venäjän kansalaisia.

Matkustajaliikenteen palautuminen COVID19 -pandemiaa edeltäneelle tasolle riippuu mm. tautitilanteen kehityksestä, rokotusten etenemisestä sekä matkustusrajoituksista. Raakapuun vientiin liittyvät Venäjän Federaation lainsäädäntömuutokset vähentävät arvion mukaan raskasta liikennettä merkittävästi vuoden 2022 alusta alkaen. Vaikutukset näkyvät liikenteessä todennäköisesti jo vuoden 2021 aikana venäläistä puuta tuovien Suomessa toimivien yhtiöiden täyttäessä varastojaan.

Niiralan matkustajamäärien kasvuun on varauduttava. Niiralan rajanylityspaikan heikkokuntoisen infrastruktuurin parantaminen on keskeisenä kehittämiskohteena varauduttaessa matkustajamäärien kasvuun ja EU:n älykkäät rajat- hankkeen toimeenpanoon vuosina 2021-2023. Matkustajamäärän kasvuun valmistautumisen ohella hankkeella varmistetaan henkilöstölle terveelliset ja turvalliset toimitilat. Pohjois-Karjalan rajavartiosto on esittänyt Rajavartiolaitoksen esikunnalle Niiralan rajanylityspaikan rakenteiden kehittämistä siten, että uusitut rakenteet olisivat käytettävissä vuodesta 2025 alkaen. Hankkeen eteneminen edellyttää rahoitusta.

Matkustajamäärien kasvaessa myös Venäjän Värtsilän rajanylityspaikkaa on kehitettävä yhteistoiminnassa Venäjän Federaation viranomaisten sekä rajanylityspaikkojen kehittämisestä vastaavien virastojen kanssa. Värtsilän rajanylityspaikan ENI CBC- hankkeen toteutumatta jääminen tulee huomioida tulevaisuuden infrastruktuurihanke- rahoituksissa.

Niiralan rautatierajanylityspaikan kehittämiseen niin matkustaja- kuin tavaraliikenteenkin osalta on esitetty kiinnostusta. Cemagro Oy on aloittanut lannoitteiden valmistukseen käytettävien raaka-aineiden kuljetukset Venäjältä Suomeen kevään 2020 aikana. Rajavartioston näkökulmasta Niiralan ratapihan infrastruktuuri edellyttää kehittämistä raja- ja matkustajaturvallisuuden osalta ennen säännöllisen matkustajajunaliikenteen käynnistämistä.

Kärkihanke: Turvallisuusviranomaisten määrärahojen tasokorotus ja operatiivisen toiminnan kehittäminen

Perustelu: Vaikka poliisien koulutusmääriä on lisätty ja myös joitakin määrärahoja on korotettu, pitkän aikavälin yleinen kehityssuunta on ollut, että turvallisuusviranomaisten määrärahoja on leikattu kovalla kädellä. Säästöjä on haettu muun muassa hallinnollisista uudistuksista, joiden kohteena ovat olleet käytännössä kaikki viranomaiset (tulli, rajavartiolaitos, puolustusvoimat, alueelliset hätäkeskukset, poliisi ja pelastuslaitokset). Muutosten myötä viranomaiset ovat joutuneet toimimaan riittämättömin resurssein ja jatkuvan leikkauspaineen alla. Tilannetta kuvaa poliisin osalta se, että Itä-Suomen poliisin alueella 40 % rikoksista jäi vuonna 2018 tutkimatta osin resurssipulan takia. Erittäin suuri osa erityisesti vähäisistä rikoksista jätetään edelleen kokonaan tutkimatta.

Kokonaisuutta ajatellen suhteellisen pienistä valtion määrärahasäästöistä koituu sekä kansalaisille että yrityksille ja laajemmin koko yhteiskunnalle ongelmia ja myös huomattavia taloudellisia tappioita. Palveluja ja viranomaisten näkyvää läsnäoloa ei voi enää heikentää. Turvallisuusviranomaisten voimavarat on varmistettava koko maassa ja myös kansainvälisen turvallisuustilanteen muuttuminen on huomioitava. Usein yhden viranomaisen väheneviä resursseja on todettu kompensoitavan toisen viranomaisen voimavaroilla, vaikka säästöjen vuoksi tämäkin on pakotettu keskittymään omiin ydintoimintoihin. Valtion palvelujen alueellista läsnäoloa koskevan lainsäädännön ja kokonaisvaltaisemman koordinaation myötä tilanteeseen on odotettavissa parannusta.

Kansalaisten turvallisuuden varmistaminen ja turvallisuusympäristöön liittyvät tekijät edellyttävät poliisin ja muiden turvallisuusviranomaisten resurssien lisäämistä. Sisäisen turvallisuuden strategian ja hallitusohjelman linjausten mukaisesti poliisin näkyvyyttä sekä toimintavalmiutta on vahvistettava varmistamalla poliisien riittävä vahvuus. Poliisien määrän lisäyksen pitää näkyä harvaan asutuilla alueilla. Pohjois-Karjalan kaltaisessa pitkien etäisyyksien maakunnassa poliisiasemien määrä ja palvelut on säilytettävä vähintään nykytasoisina. Kansalaisten on voitava hoitaa lupa-asiat paikallisesti.

Turvallisuusympäristön tilannekehityksen ennakointi on vaikeutunut. Pohjois-Karjalan rajavartioston resurssit on turvattava siten, että se kykenee hoitamaan tehtävänsä myös vaikeutuvassa rajatilanteessa maastorajalla ja huolehtimaan turvallisista ja sujuvista rajanylityksistä Niiralan rajanylityspaikalla. Määrärahojen tulee turvata Niiralan rajanylityspaikan kehittäminen tulevaisuudessa. Harvaan asutulla itärajalta rajavartiostolla on myös erityinen rooli monialaisena turvallisuuspalvelujen tuottajana.

Liikennemäärien palautuessa aikanaan pandemiaa edeltäneelle tasolle Joensuun lentoaseman tiloja on kehitettävä edelleen turvallisten ja sujuvien rajatarkastusten toteuttamiseksi. Tärkeää on mm. lentoaseman Schengenin ulkorajan ylittävien saapuvien lentojen asiakastilojen kehittäminen (odotustila rajatarkastuksiin). Maakuntaan suuntautuvien kansainvälisten lentojen lisääntyessä tilojen tulisi mahdollistaa useiden yhtäaikaisten lentojen käsittely samanaikaisesti.

Kärkihanke: Pelastustoimen ja ensihoitopalvelujen turvaaminen ja kehittäminen koko maakunnan alueella

Perustelut: Hyvinvointialueita perustettaessa sote-ala ja pelastustoimi kulkevat rinnakkaisina toimialoina. Pohjois-Karjalassa pelastustoimen palvelut järjestetään ja tuotetaan muusta Suomesta poiketen soten kanssa samassa organisaatiossa eli osana Siun sote-kuntayhtymää. Pelastustoimi eroaa sote-alan palveluista eri vastuuministeriön lisäksi siinä, että pelastuslaitoksen työntekijät menevät ihmisten luo, koteihin ja onnettomuuspaikoille. Tämä tarkoittaa sitä, että paloasemaverkosto tulee olla kattava koko maakunnan alueella, jotta lakisääteiset pelastustoimen ja ensihoidon palvelut voidaan hoitaa sekä yhdenvertaiset lähipalvelut asukkaille varmistaa. Maakunnan pitkät välimatkat puhuvat myös paloasemaverkoston puolesta, ilman tätä verkostoa asetettuja tavoiteaikoja eri riskialueilla ei saavuteta. Lisäksi pelastustoimella on huomattava merkitys yleiseen turvallisuuden tunteeseen paikallisesti näkyvänä turvallisuusviranomaisena. Yleinen turvallisuuden tunteen kokemus lisää osaltaan maakunnan asukkaiden hyvinvointia ja toimii myös maakunnan vetovoimatekijänä.

Maakunnan väestö vähenee ja samalla ikääntyy, nämä tekijät samanaikaisesti muuttavat ja lisäävät pelastuslaitoksen palvelutarvetta. Muuta maata korkeampi väestörakenteen ikääntyminen sekä sairastavuus- ja tapaturmaindeksit näkyvät pelastuslaitoksen palvelukentässä tulevaisuudessa yhä enemmän. Ikääntyneiden palvelujen tarve on suurta ja siksi pelastuslaitoksen on kehitettävä yhdessä Siun soten kanssa erilaisia kotiin vietäviä palveluita, millä tuetaan turvallista kotona asumista ja vähennetään osaltaan asiakkaiden kuljetuksia hoitolaitoksiin erityisesti niissä tapauksissa, kun asiakas voidaan tutkia ja hoitaa kotona tai hänen turvallisuuttaan voidaan kotikäynneillä muilla toimenpiteillä edistää. Esimerkiksi tässä synergiaedut ensihoidon ja pelastustoimen rinnakkain toimimisesta ovat kiistattomat. Lisäksi toimialojen synergia näkyy kiireellisessä avun tarpeessa, kun pelastuslaitoksen henkilöstö voi auttaa moniammatillisesti sekä pelastustoimen että ensihoidon tehtävissä.

Pelastustoimen kokonaisrahoitustarve on merkittävästi suurempi kuin hallituksen esityksessä kuvattu laskennallinen hyvinvointialueen rahoitus. Erityisesti Pohjois-Karjalassa on haastavaa turvata pelastustoimen ja ensihoidon lähipalvelut nykyisellä rahoitustasolla. Valtiolta odotetaan lisärahoitusta kattavan palveluverkon ylläpitoon hallitusohjelmataavoitteiden mukaisesti. Kokonaisrahoitustarpeessa oleva vaje johtuu muun muassa edellä mainituista toimintaympäristön ja väestörakenteen muutoksista, välttämättömistä toimintavalmiusohjeen edellyttämistä paloasemaverkon kehittämishankkeista sekä varallaolojärjestelmän ylläpitämisen vaikeutumisesta. Erittäin merkittävää rahoitusriskiä koko pelastustoimelle edustavat myös öljyntorjuntaan myönnettyjen tukien romahtaminen sekä kansalliset toimialariippuvaiset ICT-järjestelmähankkeet.

Lisäksi koko pelastustoimi alana kärsii työvoimapulasta, mikä voi vaikeuttaa merkittävästi palvelujen tuottamista erityisesti maakunnan pienillä paloasemilla. Osaavan henkilöstön saatavuus olisikin turvattava valtion toimenpitein esimerkiksi palkkauksen kannustimina tai veroetuna sekä pelastustoimen koulutus uudistuksen avulla.

Kärkihanke: Onttolan alueen kiinteistöjen kehittämishanke

Perustelu: Pohjois-Karjalan rajavartioston Onttolan alueen kiinteistöjen kehittäminen on tarpeen maakunnallisesti merkittävän viranomaisen ja varusmieskoulutuksen toimintaedellytysten varmistamiseksi. Onttolan alueen kiinteistöjen kehittämishanke on suunniteltu toteutettavaksi vaiheittain vuosien 2020–2024 aikana. Hankkeen tavoitteena on terveellisten, turvallisten ja tarkoituksenmukaista toimitilojen turvaaminen. Hankkeen toteutuminen edellyttää rahoitusta.

Tilapäisten rajanylityspaikkojen kehittämisedellytysten turvaaminen

Perustelu: Pohjois-Karjalan rajavartioston valvomalla alueella on Joensuun lentoaseman ja Niiralan kansainvälisen rajanylityspaikan lisäksi yksi toiminnassa oleva tilapäinen rajanylityspaikka Lieksan Inarissa. Tilapäiset rajanylityspaikat eivät ole yleiselle liikenteelle avoimia, vaan raja-alueiden yhteistyön ja muun taloudellisen toiminnan toteuttamista varten. Tilapäiset rajanylityspaikat ovat ensisijaisesti yritysten puutavari liikenteen käytössä, joten ylityspaikoilla on teollisuudelle puunhuollollista merkitystä.

Inarin tilapäinen rajanyrityspaikka on metsäteollisuuden näkökulmasta merkittävä. Raakapuun vientiin liittyvät Venäjän Federaation lainsäädäntömuutokset kuitenkin arvion mukaan vähentävät raskasta liikennettä merkittävästi vuoden 2022 alusta alkaen. Vaikutukset näkyvät liikenteessä todennäköisesti jo vuoden 2021 aikana venäläistä puuta tuovien Suomessa toimivien yhtiöiden täyttäessä varastojaan.

Tilapäisten rajanylityspaikkojen luonteeseen sisältyy raja-alueiden yhteistyö ja muun taloudellisen toiminnan toteuttaminen. Lieksan kaupunki korostaa lisäksi, että kansallisten ja kansainvälisten matkailijaryhmien (pienbussit ja linja-autot) mukaan ottaminen Inarin rajanylitysliikenteeseen tukisi pidemmän aikavälin tavoitteena matkailun kehittämistä rajan molemmin puolin.

Puolustusministeriö (talousarvion pääluokka 27)

Puolustusvoimien palvelukeskuksen kehittäminen Joensuussa

Perustelu: Puolustusvoimauudistuksen yhteydessä vuonna 2015 Puolustusvoimien palvelukeskuksen pääosa sijoitettiin Joensuuhun. Palvelukeskuksen henkilömäärä on kokonaisuudessaan noin 200 henkilöä, josta Joensuun toimintojen vahvuudeksi puolustusministeriö vahvisti perustamisvaiheessa 120 henkilöä. Palvelukeskus tuottaa kaikille puolustusvoimien hallintoyksiköille henkilöstöpalveluita, talous- ja matkapalveluita, tiedonhallintapalveluja sekä oppimis- ja kuvapalveluja.

Joensuussa sijaitsevat palvelukeskuksen johto ja kanslia, henkilöstöpalvelut, talous- ja matkapalvelut sekä osa tiedonhallintapalveluista. Palvelutoimintaa on tehostettu ottamalla käyttöön ohjelmistorobotiikkaa vuodesta 2018 alkaen. Osaavaa työvoimaa on ollut hyvin saatavilla. Palvelutuotantoa Joensuussa on kehitettävä edelleen analytiikka-palveluiden suuntaan. Tästä hyötyy tulevaisuudessa koko puolustushallinto. Syksyllä 2019 puolustusministeri käynnisti koko puolustushallintoa koskevan selvityksen alueellistamisesta ja paikkariippumattoman työn lisäämisestä. Selvityksen perusteella etätyöskentely on vaikuttanut positiivisesti henkilöstön jaksamiseen, työn imuun ja yleisesti työn tekemiseen. Sen on myös koettu edistäneen erinomaisesti yksityiselämän ja työelämän yhteensovittamista. Joensuun palvelukeskustoiminnoissa on paljon potentiaalia digitalisaatiota hyödyntäviä paikkariippumattomia toimintoja koskien.

Tutkavaikutusselvitys tuulivoimaloiden rakentamisesta ja tuulivoiman hyödyntämismahdollisuudet itärajalta

Perustelu: Pohjois-Karjalan alueella on selvitysten perusteella potentiaalisia alueita tuulivoimaloille. Ongelmana tuulivoiman rakentamisessa ovat kuitenkin olleet tuulivoimaloiden puolustusvoimien tutkille aiheuttamat ongelmat. Tilanteen ratkaisemiseksi olisi tarpeen löytää uusia ratkaisumalleja yhdessä tuulivoimatoimijoiden, alueiden ja puolustusvoimien kanssa. Tilanteen kartoittamiseksi olisi ensimmäisenä toimenpiteenä tarpeen teettää alueen ja puolustusvoimien yhteistyönä VTT:n tutkavaikutusselvitys. Tuulivoiman hyödyntämismahdollisuuksia valtion mailla on tarkasteltava yhteistyössä puolustusvoimien kanssa.

Valtiovarainministeriö (talousarvion pääluokka 28)

Kärkihanke: Kuntien kestävän rahoituspohjan ja peruspalvelujen turvaaminen valtionosuusjärjestelmällä (Kuntien tukeminen, valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen 28.90.30)

Perustelu: Kuntien taloustilanne jatkuu Pohjois-Karjalassa vaikeana, vaikka valtion koronatuena myötä vuoden 2020 tilinpäätökset ovatkin tulosten kannalta positiivisia. Itse rakenteelliset ongelmat mm. ikääntymisen myötä eivät ole kadonneet mihinkään. Haasteena 2020-luvulla on se, että työkäisten määrä laskee ja vanhusikäluokkien taas kasvaa, menopaine on suuri samalla, kun tulopuoli heikkenee. Pohjois-Karjalan kuntien käyttötalouden tilanne on kuitenkin saavuttanut viime vuosina koko maata. Kehitys on saavutettu kiinnittämällä erityishuomio sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuskasvun leikkauksiin. Huomioitavaa kuitenkin on, että käyttötalouden taso on saatu koko maata kireämmällä kunnallisverotasolla. Pohjois-Karjalan kuntien painotettu tuloveroprosentti 20,72 vuodelle 2021 on $\frac{3}{4}$ -prosenttiyksikön verran koko maata korkeampi. Useilla kunnilla tuloveroprosentti on maan korkeimpien joukossa.

Erityisesti verotulokehitys on jäänyt jatkuvasti jälkeen koko maan tasosta, mikä näkyy selvemmin yhteisöveron tuotossa. Kuntien saamat verot ovat asukasta kohti selvästi maan alhaisimmat ja eroa on tullut varsinkin viime vuosina, erityisesti vuosi 2020 oli huono koko maahan nähden. Yhteisöverokertymä on kasvavassa määrin kasautumassa Helsinkiin, mikä eriarvoistaa tulopohjan kehitystä. Tähän johtaneet syyt on selvitettävä, löytyykö selitys mm. yritysten tulosten kirjautumisesta pääkonttorien myötä pääkaupunkiin.

Valtionosuuksia on jatkuvasti vähennetty 2010-luvulla, vaikka absoluuttiset luvut eivät niin aina anna ymmärtääkään. Kuntien veromenetyksiä, jotka ovat johtuneet kuntalaisien verovähennysten kasvattamisesta, on jatkuvasti lisätty. Veromenetysten kompensatit on puolestaan toteutettu kunnille valtionosuuksien kautta niitä lisäämällä. Käytännössä varsinaiset peruspalveluihin kohdistuvat valtionosuudet ovat siis vähentyneet, muun muassa indeksitarkistusten jäädyttämisestä sekä kiky-sopimukseen perustuvien leikkausten takia. Jotta lakisääteiset peruspalvelut pystytään järjestämään riittävinä, on tehtävä valtionosuuksien tasotarkistus myös tulevinä vuosina. Varsinkin vuodesta 2022 on tulossa vaikea vuosi kuntataloudelle, kun valtio on vetäytymässä koronaan liittyvistä tuista.

Heikon veropohjan kuntien näkökulmasta valtionosuuksilla on erityisen suuri merkitys palvelujen järjestämisessä. Valtionosuusjärjestelmän uudistus astui voimaan vuoden 2015 alusta ja mikäli uutta järjestelmää tullaan kehittämään, niin on huomioitava mm. seuraavia tekijöitä: Olosuhdetekijöiden painoarvoa tulee nostaa siten, että pitkät etäisyydet, syrjäisyys, kuntien laaja-alaisuus ja harva asutus sekä vesistöjen pirstoma aluerakenne huomioidaan palvelujen turvaamiseksi. Erityisesti verotulojen tasausjärjestelmä on pidettävä voimassa vähintään nykyisillä tasauksilla. Kaavaillut kiinteistöverotuksen tarkistukset muun muassa kiinteistöjen arvoihin liittyen eivät saa vaarantaa kasvukeskusten ulkopuolisten kuntien veropohjaa. Lisäksi kiinteistövero on otettava kokonaisuudessaan tasausjärjestelmään mukaan eikä pelkästään puolella painoarvolla. Terveystalouden puolella tulee huomioida ikärakennekriteereissä se tosiasia, että eliniän odote Pohjois-Karjalassa on muuta maata alhaisempi ja että korkeat viimeisten elinvuosien kustannukset tulevat maakunnassa aiemmin vastaan.

Työttömyys aiheuttaa seurannaisvaikutuksineen kunnille korkeita menoja ja viime vuosina kuntien rahoitusvastuuta erityisesti pitkäaikaistyöttömyydestä on työmarkkinatukijärjestelmän kautta lisätty. Vuonna 2020 Pohjois-Karjalan kunnat maksoivat uuden käytännön mukaisesti työmarkkinatukea Kelalle yli 18 miljoonaa euroa, välillisistä työttömyysmenoista (veromenetykset, toimeentulotuki ym.) puhumattakaan. Kasvua menoihin kertyi 16 % ja kuluerä vastaa jo lähes yhden tuloveroprosentin tuottoa eli puhutaan varsin merkittävästä menosta.

Kuntien on saatava käyttöönsä omaan päätöksentekoon liittyviä työkaluja, jotta työmarkkinatukimaksut eivät rasittaisi kuntataloutta nykyisenkaltaisesti. Mikäli pitkäaikaistyöttömyyden vastuu ja niin sanottujen sakkomaksujen maksaminen säilyy kunnilla jatkossakin, on kuntien asemaa ja mahdollisuuksia pitkäaikaistyöttömyyden hoitamisessa lisättävä. Työttömyyttä kuntatalouden kustannuseränä ja valtion kunnille antamana tehtävänä onkin tarkasteltava valtionosuusjärjestelmässä uudella tavalla. Keväällä 2021 käynnistytävä työllistämisen kuntakokeilu tuo toivottavasti uusia eväitä kuntien osuuteen työttömyyden hoidossa.

Edellä kuvattuun perustuen Pohjois-Karjalan maakuntaliitto esittää, että kunnille on turvattava riittävät taloudelliset resurssit peruspalvelujen järjestämiseen koko maassa kohtuullisella verotasolla. Valtiovarainministeriön raportti ”Kunnat käännekohdassa” tarjoaa hyvät lähtökohdat päätöksenteon perustaksi.

Kärkihanke: Digitaalisuuden ja paikkariippumattoman työn mahdollisuuksien hyödyntäminen valtion toimintojen sijoittamisessa

Perustelu: Vuoden 2022 alussa voimaan tuleva laki valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen perusteista pohjautuu hallitusohjelman kirjaukseen alueellistamislainsäädännön uudistamisesta ja uuden teknologian hyödyntämisen tehokkaasta edistämisestä. Valtion työtehtäviä on hallitusohjelman mukaan organisoitava monipaikkaisuutta ja älyteknologian mahdollistamaa paikkariippumattomuutta hyödyntäen. Lain voimaantulon myötä luovutaan alueellistamisen käsitteestä, joka korvataan valtion alueellisen läsnäolon käsitteellä. Uudistuva lainsäädäntö tunnistaa aiempaa paremmin palvelut, palvelurakenteet ja kokonaisuusturvallisuuskäsitteen. Lisäksi ohjaukseen tulee suunnitelmallisuutta ja kokonaisuuden tarkastelua.

Lakia sovellettaessa on hyödynnettävä monipaikkaisuuden ja paikkariippumattomuuden mahdollisuuksia valtion palveluja organisoitaessa. Palvelujen saavutettavuuden, turvallisuuden ja alueiden elinvoimaisuuden vahvistamisen on oltava keskeisiä kriteerejä lakia sovellettaessa ja sen tavoitteiden toteutumista seurattaessa. Jatkossakin on säilytettävä mahdollisuus valtion tehtävien alueellistamiseen.

Koronapandemian myötä korostunut ja digitalisaation mahdollistama etätöiden yleistyminen on perustavanlaatuisen muutos työn tekemisen tavoissa. Monet työtehtävät eivät ole paikkasidonnaisia ja tehtäviä voidaan hoitaa etänä. Samoin valtionhallinnon paikkariippumatonta työtä voidaan tehdä muuallakin kuin pääkaupunkiseudun virastoissa. Vuoden 2020 aikana saadut laajat kokemukset etätöistä ovat olleet pääsääntöisesti positiivisia. Suurin osa työntekijöistä on ollut tyytyväisiä etätöihin. Työn tekemisen tavat ovat muuttuneet, eikä muutos ole väliaikainen. Etätö on tulevaisuutta.

Valtion toimintojen sijoittamista tulee jatkaa uudistuvan lainsäädännön mukaisesti. Kun perustetaan uusia valtion yksiköitä tai toimintoja tai laajennetaan tai uudelleen organisoidaan olemassa olevaa toimintaa, on selvitettävä mahdollisuudet sijoittaa

toimintoja pääkaupunkiseudun ulkopuolelle. Kokonaisten virastojen ohella on syytä kiinnittää erityistä huomiota toimintoihin ja tehtäväkokonaisuuksiin. Digitalisaatio ja etätö luovat uusia mahdollisuuksia paikasta riippumattomalle työlle ja monipaikkaisuudelle. Alueellistamistoimenpiteitä tulee kohdistaa niille alueille, joilla on tarkasteltavana olevaan toimintoon liittyvää osaamista ja työvoimaa. Myös supistusten vaikutukset on huomioitava päätöksissä.

Joensuun vahvistunut status Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen (Palkeet) päätoimipaikkana ja Puolustusvoimien palvelukeskuksen (PVPALVK) sijoittaminen Joensuuhun ovat hyviä esimerkkejä merkittävistä ja onnistuneista alueellistamistoimenpiteistä. Palvelukeskuspäätösten pohjalta onkin syntynyt huomattava alueellinen osaamiskeskittymä, joka tarjoaa edellytykset myös uusille julkisen sektorin keskitettyjen tehtävien sijoittamisille Joensuuhun ja synergioiden hyödyntämiseen. Koulutusprofiili on valtion toimintojen kannalta otollinen luoden pohjan sekä hallinnon tukipalveluille, että tutkimuslaitosten vahvistamiselle erityisesti metsäosaamiseen liittyen.

Jo alueellistettuja yksiköitä (Palkeet, PVPALVK, SYKE, Luke) on mahdollista vahvistaa edelleen muun muassa tehtäväsiirroin pääkaupunkiseudun työvoiman eläköitymisen myötä. Tällöin toimenpiteisiin ei liity pakkosiirtoja eikä siirtymäajan kaksoismiehitys-ongelmia.

Paikasta riippumattomien toimintojen sijoitusmahdollisuuksia on myös muualla maakunnassa. Esimerkiksi Lieksassa toimii Kansaneläkelaitoksen (KELA) yhteyskeskus, josta johdetaan KELA:n viiden yhteyskeskuksen verkostoa. Yhteyskeskukseen on tehty valmiit suunnitelmat tilojen laajentamiseksi aiempaa suuremmalle henkilömäärälle. Lieksan kaupunki on esittänyt yhteyskeskuksen henkilöstön lisäämistä vähintään 20 henkilöllä. Laajennus voidaan toiminnallisesti toteuttaa Itäisen alueen vakuutuspiirin etuuskäsittelytehtävien sekä lisäksi toimeentulotuen, asumistuen ja omaishoidon tuen tehtävien vahvistamisella Lieksan yksikössä. Lisäksi yhteyskeskukseen voidaan siirtää muita valtion eri yksiköiden tehtäviä, jos niitä oltaisiin tulevaisuudessa osoittamassa KELA:lle.

Valtion alueellisen läsnäolon vahvistamiseen liittyviä mahdollisuuksia Pohjois-Karjalassa ovat:

- Business Finlandin toimintojen vahvistaminen Joensuussa.
- Luonnonvarakeskuksen Joensuun toimintojen vahvistaminen ja monipuolistaminen.
- Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen (Palkeet) päätoimipaikan vahvistaminen.
- Puolustusvoimien palvelukeskuksen (PVPALVK) vahvistaminen.
- Geologian tutkimuskeskuksen (GTK) mineraalitekniikan laboratorion kehittäminen Outokummussa.
- Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) toimintojen vahvistaminen Joensuussa.
- Verohallinnon paikasta riippumattomat toiminnot.
- Kansaneläkelaitoksen (Kela) Pohjois-Karjalan toimintojen ja Lieksan yhteyskeskuksen vahvistaminen uusilla tehtävillä.
- Metsähallituksen toimintojen vahvistaminen Pohjois-Karjalassa, pysyvä toimipiste/ projektitoimisto.

- Puhelinpalveluiden ja sähköisen asioinnin tehtävien alueellistaminen.
- Terveyden edistämiseen liittyvät valtion toiminnot yhteistyössä Siun Soten kanssa (mm. THL:n toiminnot).

Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän ehdotusten toimeenpano

Perustelu: Valtioneuvosto asetti syksyllä 2020 Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän Suomen harvaan asuttujen alueiden mahdollisuuksien parantamiseksi. Työryhmän tehtävänä on seurata harvaan asuttujen alueiden erityiskysymyksiä sekä vahvistaa näiden alueiden elinvoimaisuutta. Työryhmän työn pohjana ovat vuosina 2017-2019 toimineen edellisen työryhmän ehdotukset sekä Sanna Marinin hallitusohjelman kirjaukset harvaan asuttujen alueiden kehittämiseksi.

Edellisen parlamentaarisen työryhmän lokakuussa 2019 julkistamassa loppuraportissa esitettiin joukko ehdotuksia harvaan asutun maaseudun elinvoimaisuuden edellytysten kehittämiseksi. Ehdotukset sisältävät mm. kohdennettuja veroratkaisuja, jotka ovat erittäin tärkeitä muun muassa osaavan työvoiman saatavuuden turvaamisessa. Uusi työryhmä on teettänyt perustuslaillisen ennakoarvioinnin mm. Norjan mallin mukaisista verotukseen ja opintolainan vähennykseen liittyviä toimenpiteistä ja niiden soveltamismahdollisuuksista Suomen olosuhteisiin. Arvioinnin perusteella toimenpiteille ei ole perustuslaillisia esteitä.

Toimenpiteitä ovat mm. harvaan asutuille alueille muuttavien verohuojennus palkasta sekä opintolainan anteeksianto 2 600 euron arvosta. Verohuojennuksen esikuvana on Norjan malli, jossa valtionveron osuutta laskettiin reilusta 14 prosentista vajaan 11 prosenttiin. Norjan mallin mukaisesti harvaan asuttujen alueiden uusilta yrityksiltä poistettaisiin työnantajamaksut.

Työryhmän esityksiin kuului myös syrjäseutulisiä, joka maksettaisiin harvaan asutuilla alueilla toimiville valtion ja kuntien virkamiehille. Valtio kompensoisi syrjäseutulisen kunnille valtionosuusjärjestelmän kautta. Lisäksi ehdotettiin alueellisen sähköveron sähkönhankinnan kustannusten tasaamista. Kohdennettujen veroratkaisujen lisäksi ehdotuksiin sisältyi laaja joukko muun muassa harvaan asuttujen alueiden yhteyksien ja yritystoiminnan kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä.

Ehdotetut toimenpiteet vastaavat moniin harvaan asuttujen alueiden haasteisiin. Esimerkiksi opintolainojen anteeksiantaminen tasaa eläköityvän työvoiman ikärakennetta houkutellen nuoria alueelle sekä edistää tuoreimman osaamisen hyödyntämistä alueen yrityksissä lisäten yritysten kilpailukykyä.

Perustuslaillisen ennakoarvioinnin valmistuttua valtioneuvoston tulee tehdä päätös hallitusohjelmaan kirjattujen työryhmän esittämien toimenpiteiden toteuttamisesta. Toimenpidevalikoimaa on myös syytä täydentää. Esimerkiksi kiinteistöveron huojennus harvaan asutuilla alueilla kompensoisi kiinteistöjen arvon laskua, josta on tullut huolestuttava kehityssuunta kasvukeskusten ulkopuolella ja aivan erityisesti harvaan asutuilla alueilla.

Verotukselliset kokeilut

Kunnallisveron jakaminen kotikunnan ja vapaa-ajanasumiskunnan kesken

Perustelu: Vapaa-ajan asuntojen määrä ja käyttöaste on kasvussa. Myös etätyön yleistyminen lisää vapaa-ajan asuntojen käyttöastetta. Kuntien näkökulmasta vapaa-ajan asuminen on tervetullutta, mutta asettaa vahvat vapaa-ajanasumisen kunnat samalla myös velvoitteiden eteen. Tämä merkitsee muun muassa vakituisen väestön kysyntää suurempia investointeja palvelutarjontaan ja kunnallistekniikkaan. Verotuksellisen käytännön muuttaminen siten, että vapaa-ajanasuntojen sijaintikunta saa osuuden vapaa-ajan asunnon omistajan kotikuntaansa maksamasta kunnallisverosta, korjaisi tilanteen.

Valtiovarainministeriön selvityksessä *Millaista monipaikkaisuutta Suomeen -selvitys kaksoiskuntalaisuudesta* (VM:n julkaisu 3/2018) kaksoiskuntalaisuuden – tai paremminkin monipaikkaisuuden – todettiin yleistyvän, mutta siihen perustuva verotus nähtiin perustulain näkökulmasta ongelmallisena, niin myös valtionosuusjärjestelmän kautta toteutettavat järjestelyt. Työryhmän ehdotukset rajautuvatkin monipaikkaisten kansalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien lisäämiseen.

Esille tulleista varaumista huolimatta verotuksellisen ratkaisun toteuttaminen on perusteltua kokeiluluonteisesti kunnissa, joissa on merkittävä määrä vapaa-ajanasutusta. Kuntatalouden näkökulmasta ratkaisu merkitsisi todellista valtion vastaantuloa.

Kiteen veromalli tukemaan tuotannollisten yritysten asettumista alueelle ja olemassa olevien yritysten kasvua

Perustelu: Kiteetä esitetään veromallin kokeilualueeksi 10 vuodeksi, jolloin nähdään veromallin vaikutukset yritysten menestykseen, investointeihin, uusien yritysten syntymiseen ja sijoittumiseen, työllisyyteen ja aluetalouden kehitykseen. Malli täydentää HAMA-työryhmän valmistelemlia aluekehittämistoimenpiteitä.

Kiteen veromallissa suunnataan yrityksen tuottama lisäarvo ja voitto uusiin investointeihin. Yritys ei maksaisi veroja silloin, kun se ei nosta voittoa pois yrityksestä. Yritys voi sijoittaa voiton uusiin investointeihin tai entisten velkojen maksuun. Vero tulisi maksuun vasta sitten, kun voittoa nostetaan yrityksestä. Kun yrityksestä nostetaan rahaa ulos, maksetaan siitä vero lainsäädännön mukaan. Yhtiötä verotetaan aina, kun yhtiö jakaa osinkoja tai suorittaa muita siirtoja, jotka voidaan rinnastaa palkanmaksuun tai osingonjakoon. Lisääntyvän työvoiman maksamat tuloverot puolestaan kasvaisivat.

Uudessa mallissa yritykseen hankittujen materiaalien ja myös tuotantoon liittyvien säädeltyjen poistojen kautta aktivoitavien aineellisten hyödykkeiden poisto-oikeus olisi 100 %. Käytännössä tämä merkitsisi vapaata poisto-oikeutta silloin, kun yritys tuottaisi muutoin verotettavaa tulosta. Myöskään voitoista poistojen jälkeen syntyvää tulosta ei verotettaisi niin kauan, kuin se pysyy yrityksessä. Uudessa mallissa maksettujen materiaalien tai muun tuotantoon liittyvän aineellisen tavaran vähennysoikeus olisi vuosittain 100 %. Kasaan jätettyä voittoa ei verotettaisi, mikä jättää rahaa yrityksen kehittämiseen, kasvuun, investointeihin ja työllistämiseen.

Veromallin myötä alihankintaverkostot kehittyisivät nopeasti synnyttäen uusia työpaikkoja ja toiminnallisia integraatiohyötyjä. Kasvavat yritykset maksaisivat veroja lisäänty-

västi yhtiöveron muodossa. Verkostoituminen parantaisi vientimahdollisuuksia tuotantovolyymien kasvaessa. Näin päästään eroon jatkuvasta tuotannollisten yritysten tuontitavarapulasta ja lisätään kotimaista valmistusta.

Kotitalousvähennys koskemaan kaikkea ostettavaa palvelua

Perustelu: Kotitalousvähennystä saa kotitaloustyöstä, jota teetetään kotona tai vapaa-ajan asunnossa. Tällaista työtä ovat esimerkiksi siivous, lastenhoito, asunnon remontointi ja tietotekniikkalaitteiden asennus. Kotitalousvähennyksen piiriin ei kuitenkaan kuulu kaikki kotona teetettävä työ. Kotitalousvähennys koskee esimerkiksi tavanomaista hoiva- ja hoitotyötä, mutta ei kuitenkaan sellaista työtä, jota terveydenhoitopalvelut tuottavat arvonlisäverottomasti. Kotitalousvähennys tulisi saada koskemaan kaikkea ostettavaa palvelua - tämä olisi tärkeää erityisesti alueilla, joilla vanhusväestön määrä on suuri.

Arvonlisäveron alarajahuojennuksen nosto 50 000 euroon

Perustelu: Arvonlisäveron alarajahuojennus on verohelpotus niille yrittäjille, joiden liiketoiminta on pientä. Huojennuksen voivat saada sellaiset yrittäjät ja yritykset, jotka kuuluvat arvonlisäverovelvollisten rekisteriin ja joiden tilikauden liikevaihto on alle 30 000 euroa. Alarajahuojennuksen nosto 50 000 euroon kannustaisi yrityksiä kasvuun.

Metsähallituksen myyntituottojen tulouttaminen osin alueille

Perustelu: Valtio on asettanut tuottotavoitteet metsähallituksen hallinnoimille metsille ja kiinteistöille. Viime vuosina metsähallitus on myynyt myös omaisuuttaan saavuttaakseen valtion asettamat tavoitteet. Kova tuloutustavoite on merkinnyt myös sitä, että metsähallituksella on entistä vähemmän rahaa maillaan olevien teiden, rakennusten ym. kunnostamiseen.

Yksityismetsistä poiketen valtion omistamista metsistä ei jää verotulon tai omistajan käyttämän rahan muodossa juuri tuloja alueelle. Metsähallituksen puunmyynnin ja maavuokrauksen vuokratuotoista tulisikin jättää merkittävä osa paikkakunnan teiden, rakennusten ja rakennelmien sekä muun infrastruktuurin kehittämistä varten. Perusteltu käyttökohde myyntituotoille olisi alemman asteinen tieverkko, jonka ylläpitoon perusväylänpidon budjetti on ollut jo pitkään riittämätön. Tieverkon hyvä kunto tukee välittömästi puuhoitoa ja liittyy siten suoraan metsähallituksen ja metsäsektorin toimintaedellytyksiin. Itä-Suomen viiden maakunnan yhteinen neuvottelukunta on esittänyt, että metsähallituksen tuotosta 30 % kohdennettaisiin käytettäväksi alemman asteisen tieverkon kunnostamiseen.

Konkurssilainsäädännön muuttaminen

Perustelu: Konkurssilainsäädäntöä on muutettava siten, että pantinhaltija ei voi kohtuuttomasti pitkittää konkurssimenettelyä teollisuustarkoituksiin rakennettujen rakennusten osalta. Ilomantsin kunnan teollisuusalueella on noin 11 300 neliömetrin suuruinen teollisuuskiinteistö. Rakennus on ollut tyhjänä ja kylmillään vuodesta 2013 saakka, ikkunat on rikottu ja sisätiloissa on tehty laajamittaista ilkivaltaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (talousarvion pääluokka 29)

Kärkihanke: Koulutuksen, tutkimuksen ja osaamisen Pohjois-Karjala

Perustelu: Pohjois-Karjala on merkittävä koulutusmaakunta. Koulutussektorilla työskentelee noin 5 000 pohjoiskarjalaista. Pelkästään Joensuussa toisen ja korkea-asteen tutkintotavoitteisia opiskelijoita on noin 24 000 ja opiskelijoiden osuus väestöstä on 31,3 %. Maakunnan koulutustarjonta on kattavaa, laadukasta ja kilpailukykyistä.

Itä-Suomen yliopisto on Suomen monialaisin tiedeyliopisto, joka tarjoaa tutkinto-opetusta lähes sadassa pääaineessa. Joensuussa toimii mm. Suomen monipuolisin opettajakoulutus. Yksi vahvoista nousevista tutkimusaloista on fotonikka. Itä-Suomen yliopisto on panostanut yhdessä alueen ammattikorkeakoulujen kanssa tekniikan alan koulutuksen vahvistamiseen. Hankemuotoisesti toteutetun avauksen jälkeen tekniikan alan DI-koulutuksen järjestämiseen tarvitaan pysyvä ratkaisu.

Karelia-ammattikorkeakoulu profiloituu erityisesti sosiaali- ja terveysalan sekä tekniikan kouluttajana sekä vahvana hanketoimijana. Muutto- ja sijoittumistilastojen perusteella on tärkeää kouluttaa Pohjois-Karjalassa osaajia oman maakunnan tarpeisiin ja näin varmistaa osaavan työvoiman saanti yrityksiin sekä julkiselle sektorille.

Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä Riverian tehtävänä on toisen asteen ammatillisen koulutuksen osalta vastata osaavan työvoiman saatavuuteen ja maakunnan työllisyystilanteeseen liittyviin haasteisiin järjestämällä eri puolilla maakuntaa monialaista ja vaikuttavaa ammatillista koulutusta yhteistyössä alueen työ- ja elinkeinoelämän kanssa.

Kaikilla maakunnan koulutuksenjärjestäjillä on kehittämistavoitteita koulutuksen laadun, kilpailukyvyn ja vaikuttavuuden turvaamiseksi. Lisäksi vireillä on useita merkittäviä elinkeinoelämää palvelevia tutkimus-, koulutus- ja innovaatioinvestointeja. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee tukea koulutustarjonnan, tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan kehittämisen edellytyksiä. Resurssien tulee olla kunnossa ja niiden mitoituksessa on huomioitava osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen ml. osaamisinvestoinnit jatkuvaan oppimiseen.

Kärkihanke: Photonics Center ja Joensuun fotonikan kansainvälisen osaamisen vahvistaminen

Kustannusarvio 20 M€.

Perustelu: Joensuun seudulla toimii yksi Suomen merkittävimmistä ja kansainvälisimmistä fotonikka-alan keskittymistä. Vuonna 2021 avautuvan uuden fotonikkakeskuksen, Photonics Center – Collaboration for Business and Research, myötä alalle luodaan uutta liiketoimintaa ja seudulle houkutellessaan uusia yrityksiä Suomesta ja maailmalta. Fotonikan keskuksen perustaminen ja siihen liittyvät tilaratkaisut ovat maakunnan kärkihanke.

Seudulla on tehty pitkäjänteistä työtä fotonikan koulutuksessa ja tutkimuksessa. Itä-Suomen yliopisto on mukana PREIN – Photonics Research and Innovation -lippulaivassa. PREIN-lippulaiva on yksi kymmenestä Suomen Akatemian rahoittamasta osaamiskeskittymästä, jotka edustavat tieteenalansa huippua ja yhteistyötä yli organisatiorajojen. Lippulaivahankkeessa keskitytään fotonikan perustutkimukseen ja sen

tulosten hyödyntämiseen sovelluksissa ja innovaatioissa. Tämä toteutetaan vahvistamalla alan keskeisten toimijoiden muodostamaa fotonikan ekosysteemiä. Fotonikka on Suomessa avainteknologia monella perinteisellä teollisuudenalalla metsä- ja paperiteollisuudesta lähtien. Suomen Akatemian ja yliopistojen rahoituksen lisäksi lippulaivo-ohjelman toiminnan innovatiivisen vaikuttavuuden ja alan yrittäjyyden ja työpaikkojen lisäämisen onnistuminen edellyttävät pitkäjänteistä valtion rahoitusta ja ohjelman jatkon varmistamista.

Karjalan kielen elvytys

Perustelu: Itä-Suomen yliopisto on saanut vuosille 2021-2022 OKM:n erityisavustusta Karjalan kielen elvyttämistehtävään. Tavoitteina ovat mm. oppimateriaalien tuottaminen, Karjalan kirjakielten kehittäminen, karjalankielisen yhteisön tarpeisiin perustuva julkaisutoiminnan organisointi ja koordinointi sekä kieliteknologisten palvelujen tuottaminen. Karjalan kielen elvyttäminen edellyttää yhteistyötä ja vaikuttamista yhteiskunnassa. Olennainen osa elvytystyön tavoitteista on tutkimustoiminta, joka kohdistuu elvytyksen menetelmien ja tulosten seurantaan sekä uusien menetelmien kehittämiseen. Karjalan kielen elvyttämistä on tarpeen jatkaa erityisavustuksen päättymisen jälkeen, mutta tavoitteen toteutuminen edellyttää rahoitusta.

Kärkihanke: Pohjois-Karjala pilottimaakunnaksi Karelia-ammattikorkeakoulun strategisten valintojen pohjalta

Perustelu: Esitämme, että Pohjois-Karjala nimetään pilotti- tai kokeilumaakunnaksi seuraavissa Karelia-ammattikorkeakoulun strategisiin valintoihin pohjautuvissa teemoissa. Karelia-ammattikorkeakoululla on referenssejä ja tahtotila edistää mainittuja asioita yhteistyössä maakunnan toimijoiden sekä muiden kumppaneiden kanssa.

1. Koulutusperäisen maahanmuuton, kotoutumisen ja maahanmuuttajien työllistymisen edistäminen

Pohjois-Karjalan väestön nopea ikääntyminen ja nuorten määrän dramaattinen väheneminen edellyttävät toimijoilta tiivistä yhteistyötä kansainvälisten osaajien houkutteluun ja heidän sitouttamiseen maakuntamme asukkaiksi. Pohjois-Karjalan elinvoiman edellytyksenä on yritystoiminnan kannattavuuden, osaajien saatavuuden ja kestävä kasvun mahdollistaminen. Yrityksemme tarvitsevat koulutettuja tulevaisuuden toimijoita. Myös Karelia-ammattikorkeakoulu on nostanut Karelia2030 -strategian yhdeksi painopisteeksi "Koulutusperäistä maahanmuuttoa ja kansainvälisyyttä" teeman ja saanut strategiaa toteuttavaan työhön mm. merkittävän Erasmus+ -ohjelmärahoituksen.

2. Älykästä tuotantoa ja palveluja

Yritystoiminnan uudistuminen sekä uuden teknologian käyttöönotto ja henkilöstön osaaminen ovat avainasemassa yritysten menestymisen kannalta globaalissa kilpailussa. Yritysten kasvua ja kilpailukykyä on tuettava jatkuvalla koulutuksella älykkäiden tuotteiden ja automatisoitujen palveluiden hyödyntämiseksi. Kaikkien alojen ammattilaisten tulisi tunnistaa ja hallita oman toimintaympäristönsä tietojärjestelmät sekä automatisoinnin ja digitalisaation mahdollisuudet. Paras tapa turvata osaavan työvoiman saatavuus on riittävän tutkintokoulutuksen lisäksi investoida jatkuvaan oppimiseen. Tarvitaan myös panostuksia digitaalisiin- ja demonstraatioympäristöihin, data-analytiikkaan sekä tekoälyyn. Panostuksia tarvitaan paitsi yrityksiin niin myös jatkuvan

oppimisen palveluita ja TKI-toimintaa tarjoaviin korkeakouluihin mm. verkko-opiskelumahdollisuuksien, uusien teknologioiden ja opintojen saavutettavuuden kehittämiseen.

3. Kestävää hyvinvointia väljästi asutulle alueelle

Yleisesti tunnistetut haasteet hyvinvointipalveluiden järjestämisessä ja tuottamisessa kohdistuvat ikääntymiskehityksen myötä kasvavaan palveluntarpeeseen ja työvoiman saatavuuteen. Nämä haasteet korostuvat väljästi asutuilla alueilla kuten Pohjois-Karjalassa, mutta koskettavat laajemminkin koko yhteiskuntaa. Jatkossa on entistä tärkeämpää hyödyntää nykyistä tehokkaammin teknologian mahdollisuudet, kehittää liikkuvia palveluja sekä ottaa käyttöön aikaisemmassa kehittämissä testattuja toimintamalleja. Myös työvoiman saatavuus on haaste, johon yksi ratkaisu on työurien jatkaminen varsinaisen työuran jälkeen. Karelia esittää perustettavaksi väljästi asuttujen alueiden hyvinvointipalveluiden living labin – innovaatioiden testaamisen ekosysteemin. Väljästi asuttujen alueiden hyvinvointipalveluiden living labin kehittämiseen, testaamiseen ja perustamiseen tarvitaan kohdennettua rahoitusta sekä pilottialueelle että muille kehittämistoimijoille. Karelia-ammattikorkeakoululla on kiinnostusta ottaa tässä kehittämissä koordinoiva rooli.

4. Hiilineutraaleja ratkaisuja - puutuotealan ekosysteemin rakentaminen

Ilmastonmuutoksen hidastaminen, johon myös Suomi on sitoutunut Euroopan Unionin ja kansainvälisten sopimusten kautta, vaatii kaikilla toimialoilla ratkaisuja, joilla päästään entistä pienempiin hiilidioksidipäästöihin tai synnytetään jopa hiilivarastoja. Rakentamisessa tämä tarkoittaa biopohjaisten materiaalien lisääntyvää käyttöä ja puulla tulee olemaan tässä merkittävä rooli. Ympäristöministeriö onkin asettanut tavoitteeksi julkisen puurakentamisen voimakkaan kasvun. Valtakunnalliset tavoitteet puun käytön lisäämiseksi luovat uusia mahdollisuuksia ympäri Suomea alku- ja jalostavan teollisuuden osalta. Pohjois-Karjala on viime vuosina saanut kansallista ja kansainvälistä huomiota puurakentamisen kohteiden ja puurakentamiseen liittyvän osaamisen kautta. Karelia-ammattikorkeakoulussa puurakentaminen ja siihen liittyvä koulutus sekä tutkimus- ja kehittämistoiminta on yksi strategisista valinnoista.

Kärkihanke: Ammatillisen koulutuksen rahoitusmallin yksinkertaistaminen

Perustelu: Ammatillisen koulutuksen rahoitusmalli on osoittautunut monimutkaiseksi ja vaikeasti ennakoitavaksi. Mallin ennakoitavuutta parannettiin vuoden 2020 alussa tehdyillä päätöksillä, mutta mallin kehittäminen ja yksinkertaistaminen on edelleen ajankohtaista koulutuksen tuloksellisuuden ja tasa-arvoisuuden näkökulmasta. Mallin on huomioitava harvaan asutun alueen haasteita järjestää koulutusta ja tutkintoja tasa-arvoisuuden näkökulmasta. Oppivelvollisuuden lisääminen 18 ikävuoteen ja toisen asteen maksuttomuuden tasa-arvoinen toteuttaminen käytännössä edellyttää harvaan asutulla alueella muita alueita enemmän toimenpiteitä ja rahoitusta. Tämänhetkinen rahoitusmalli suosii alueita, joissa hakijoita on runsaasti sekä koulutus- ja työllisyysmahdollisuuksia runsaasti. Rahoituksessa tulee huomioida alueen työllisyysaste.

Ammatillisen koulutus on muuttunut reformin myötä. Opiskelun ja opintojen henkilökohtaistaminen, yksilölliset opintopolut, osaamisperusteisuus ja työelämälähtöisyys sekä joustavat oppimisympäristöt tarkoittavat, että tarvitaan nykyistä enemmän resursseja opetukseen ja ohjaukseen. Tarvetta lisää myös kansalliset suunnitelmat jatkuvan oppimisen (uudelleen koulutuksen) toteuttamisesta. Resurssien tarve on pysyvä, ei tilapäinen. Ammatillisen koulutuksen perusrahoitusta on lisättävä siten, että Pohjois-

Karjalan osuus rahoituksesta vastaa vähintään maakunnan väestön osuutta ja osaavan työvoiman tarpeita. Nyt rahoituksen hakuprosessit ja päätösten harkinnanvaraisuus johtaa rahoituksen siirtymiseen Itä-Suomesta Etelä-Suomeen. Rahoitusmallin on huomioitava alueiden erilaisuus ja luoda toimintaedellytykset järjestää tasa-arvoisesti ammatillista koulutusta alueen nuorille ja aikuisille osaavan työvoiman varmistamiseksi.

Kärkihanke: Englanninkielisen kone- ja tuotantotekniikan perustutkinnon järjestämisoikeuden myöntäminen Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä Riverialle

Perustelu: Pohjois-Karjalassa on eri aloilla pulaa osaavasta työvoimasta. Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä Riverialla on valmiudet yhteistyössä alueen työ- ja elinkeinoelämän kanssa järjestää Pohjois-Karjalassa englanninkielistä kone- ja tuotantotekniikan perustutkintokoulutusta, jolla vastataan teknologiyritysten kasvavaan osaajapulaan. Tutkinto vahvistaa alueen yritysten toimintaedellytyksiä, edistää työllisyyttä ja kansainvälisyyttä sekä maakunnan elinvoimaisuutta. Kuntayhtymällä on laadulliset, toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset järjestää tutkinnon perusteiden mukaista koulutusta englanninkielellä ja osaajapulasta kärsivät alueen yritykset ovat sitoutuneet koulutuksen järjestämiseen. Kyseistä koulutusta järjestetään englanninkielellä Etelä- ja Länsi-Suomessa, mutta ei Itä-Suomessa.

Englanninkielisen kone- ja tuotantotekniikan perustutkinnon järjestämisoikeuden myöntäminen Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä Riverialle on erityisen tärkeää osaavan työvoiman saannin turvaamiseksi alueen yrityksille.

Maahanmuuttajien kieli- ja kotouttamiskoulutus

Perustelu: Maahanmuuttajien kieli- ja kotoutumiskoulutus on siirrettävä opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksen alle koulutuksenjärjestäjien tehtäväksi. Tämä mahdollistaisi kiinteämmän ja joustavamman polun ammatillisiin tutkintoihin sekä VALMA-koulutukseen ja lyhentäisi maahanmuuttajien polkua suomalaiseen työelämään. Nykyinen markkinaehtoinen toteutustapa on tuonut mukanaan epätoivottuja lieveilmiöitä, jotka eivät palvele alueiden maahanmuuttajien koulutus- ja kotoutumistarpeita toivotulla tavalla eikä siinä hyödynnetä alueen koulutuksen järjestäjien pitkäjänteisesti rakentamaa ja ylläpitämää osaamista sekä oppimisympäristöjä.

Maahanmuuttajien kieli- ja kotouttamiskoulutus tulisi saada osaksi koulutuksen järjestäjän järjestämislupaa ja siihen myönnettyä valtionosuusrahoitusta.

Palkkatuen yhdistäminen oppisopimukseen

Perustelu: Nuorten oppisopimuskoulutuksen kehittämiseksi voitaisiin yhdistää yrityksen saama palkkatuki ja oppisopimus siten, että nuoren ei tarvitse olla työttömänä työnhakijana. Pohjois-Karjala voisi toimia Itä-Suomessa tämän toiminnan pilottialueena.

Oppisopimuksen laajemmaksi hyödyntämiseksi siihen tulisi yhdistää palkkatuki, jossa Pohjois-Karjala voisi toimia pilottialueena.

Kärkihanke: Pohjois-Karjalan kestävä metsäbiotalouden kasvupaketti – toimenpiteet OKM:n hallinnonalalla

Perustelu: Pohjois-Karjalaan on viimeisten vuosikymmenien aikana syntynyt ainutlaatuinen metsäbiotalouden osaamiskeskittymä Euroopassa. Alueella on metsäalan tutkimusorganisaatioiden rypäs ja yli 600 biotalouteen liittyvää asiantuntijaa. Kaikkiaan metsäbiotalouden alalla työskentelee 5 500 henkilöä. Pohjois-Karjala on ainoa kaikki metsäalan koulutustasot kattava metsäopetuksen alue Suomessa. Maakunnassa on myös maailman johtava metsäkoneiden valmistuksen yritysclusteri. Alueen ainutlaatuisista profiloitumista tukevat muut vahvat vihreän kasvun osaamiskärjet, kuten ict, fotonikka ja kemian materiaaliosaaminen.

Metsäbiotalouden kärkitoimijat Itä-Suomen yliopisto, Luonnonvarakeskus (Luke) ja Euroopan metsäinstituutti (EFI) sopivat vuoden 2019 lopulla laaja-alaisen yhteistyön ja uudenlaisen kumppanuuden käynnistämisestä. Pohjois-Karjalan uudessa metsäbiotalouden kasvupaketissa on kyse massiivisesta suunnitelmasta, jossa alan jopa 350 miljoonan investoinnit synnyttävät uusia työpaikkoja ja elinvoimaa metsien maakuntaan. Suunnitelman tähtäin on vuodessa 2023. Kasvupaketti on laaja maakunnallinen kokonaisuus, joka muodostuu kehittämis- ja investointitoimenpiteistä.

Kasvupaketin kärkinä ovat neljä teemaa:

- 1) Kansainvälinen huippututkimuskeskittymä
- 2) Investoinnit ja metsäbiotalouden jalostusarvon nostaminen
- 3) Ilmastokestävä metsätalous ja hiilineutraali maakunta
- 4) Infrastruktuuri ja saavutettavuus

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla (tai siihen linkittyen) kasvupaketin teemana on huippuosaamiskeskittymän vahvistaminen seuraavin toimenpitein:

International Bioeconomy Knowledge Hub, BIOHUB yhteistyön ja kansainvälisen huippututkimuksen vahvistaminen, teemoina erityisesti metsäbiotalouden markkinatutkimus ja uudet tuotteet. Toimijoina Itä-Suomen yliopisto, Luonnonvarakeskus Luke ja Euroopan Metsäinstituutti EFI.

Energiatehokkaan puurakentamisen osaamisklusterin muodostaminen erityisesti Karelia ammattikorkeakoulun ja alan johtavien rakennusyriyten ympärille. Rakentamisen uusien päästömääräysten demonstrointi ja kytkeminen osaksi hallituksen Puurakentamisen ohjelmaa. Tavoitteena rakentamisen hiilijalanjäljen pienentäminen.

Itä-Suomen yliopiston asemoituminen maailman johtavana metsäbiotalousyliopistona ja osana European Bioeconomy University – EBU allianssia.

Euroopan metsäinstituutin (EFI) Joensuun päätoimipisteen ja sen rahoituspohjan vahvistuminen, jotta uuden strategian toimeenpano ja toimintojen edelleen kehittäminen mahdollistuu erityisesti biotalouteen liittyvän tutkimuksen ja politiikkatuen alueella.

Luonnonvarakeskus Luke:n päätoimipaikan vahvistuminen Joensuussa ja asiantuntijaroolin syventäminen metsäbiotalouden ekosysteemissä.

Teknologian tutkimuskeskus VTT:n ja teknisten tiedekuntien kiinnittyminen alueella tehtävään tutkimus- ja tuotekehitystyöhön, erityisesti uusien korkean lisäarvon tuotteiden kehittämiseksi yhteistyössä tutkimuslaitosten ja yritysten kanssa.

Biotalouspolun toteutus ja eri koulutusasteiden välinen yhteistyö kestävän biotalouden asiantuntijoiden tuottamiseksi erilaisiin tehtäviin kansallisesti ja kansainvälisesti (myös maakunnallinen näkökulma tärkeä). Energiatieteiden kehittäminen ja tutkiminen työ- ja opetusprosesseissa.

Oppilaitosten ja varhaiskasvatuksen tilojen sisäilma- ja kosteusvauriohankkeiden rahoitus

Määrärahan tarve Pohjois-Karjalaan 2,0 M€ vuodessa.

Perustelu: Oppilaitosten kosteusvaurioiden korjaushankkeet ovat jatkuvasti ajankohtaisia rakennusten iän ja kouluverkon jatkuvan sopeuttamisen takia. Pohjois-Karjalassa on edelleen suuri tarve koulujen kosteusvaurioiden korjauksiin, ja nykyisillä pienentyneillä valtionavustuksilla kunnat eivät pysty riittävän nopeasti rahoittamaan investointeja.

Oppilaitosten sisätilaongelmien ratkaiseminen tulee tehdä pitkäjänteisesti kuten valtioneuvoston kanslian asettama Terveet tilat 2028 -hanke edellyttää. Se ei kuitenkaan ehdi vaikuttaa riittävän nopeasti, koska tällä hetkellä suuri määrä lapsia joutuu olemaan väliaikaistiloissa sekä osa edelleen epäterveissä tiloissa.

Liikunta- ja urheilupaikkarakentaminen

Kuntien liikuntapaikkahankkeet

Perustelu: Liikuntapaikkarakentamishankkeet parantavat merkittäväällä tavalla kansalaisten mahdollisuuksia liikkua ja harrastaa liikuntaa. Hankkeet ovat tärkeitä niin väestön hyvinvoinnin, terveyden ja yhdenvertaisuuden kuin myös kilpa- ja huippu-urheilun edellytysten kannalta. Palvelut ovat myös osa sote-kustannusten kasvua hillitsevää ennalta ehkäisevää työtä. Liikunnan paikallisten yleisten edellytysten luomisesta vastaavien kuntien hankkeiden tukemiselle valtion avustuksilla on siten olemassa suuri tarve. Joissain tapauksissa valtion avustus on suoranainen edellytys hankkeiden toteutumiselle.

Itä- ja Pohjois-Suomessa liikuntapalvelut ovat muuta maata heikompia. Lisäksi väestörakenteen ikääntyminen aiheuttaa Itä- ja Pohjois-Suomessa muuta maata suurempia haasteita palvelujen taloudellisesti kestäväälle järjestämiselle ja väestön ikääntyminen lisää myös tarvetta erityisryhmien liikuntapalvelujen järjestämiselle. Edellisellä valtakunnallisen liikuntapaikkarakentamisen suunta-asiakirjakaudella eli vuosina 2014–2020 rahoitetusta kuudesta valtakunnallisesta huippu-urheiluhankkeesta yksikään ei sijainnut Itä- ja Pohjois-Suomen alueella.

Valtion odotetaan osoittavan talousarvioissa riittävät määrärahat kuntien hankkeisiin. Pohjois-Karjalassa on useita tukikelpoisia rahoitushankkeita. Yksi potentiaalinen valtakunnallinen rahoitettava kohde on Kontiolahden ampumahiihtokeskuksen vahvistaminen Suomen johtavana kansainvälisten ampumahiihdon suurtahtumien järjestämispaikkana. Kontiolahden ampumahiihtostadion on myös kuntalaisten lähiliikuntapaikka.

Kärkihanke: Kontiolahden ampumahiihtokeskuksen vahvistaminen Suomen johtavana kansainvälisten suur tapahtumien järjestämispaikkana ja vapaa-ajan keskusta tukevien kohteiden rakentaminen

Perustelu: Kontiorannan entisen varuskunnan alueelle sijoittuva vapaa-ajan keskus ja sitä tukevien kohteiden rakentaminen ovat tärkeitä Kontiolahden ampumahiihtokeskuksen aseman vahvistamisessa Suomen johtavana kansainvälisten suur tapahtumien järjestämispaikkana. Kontiolahden ampumahiihtokeskuksen kehittämistoimenpiteet on toteutettu vuoden 2015 maailmanmestaruuskisojen ja maailmancupien 2018, 2020 ja 2021 edellyttämällä tavalla.

Jatkossakin kehittämistoimenpiteet ovat välttämättömiä, jotta Kontiolahti pidetään kilpailukyisenä suur tapahtumien järjestämispaikkana ja varteenotettavana ympärivuotisenä liikunta- ja matkailukeskuksena.

Kontiolahdella järjestetään jatkossakin suurkilpailuja. Vuosina 2021, 2022 ja 2024 Kontiolahdella järjestetään maailmancupin kauden avaava osakilpailu. Lisäksi vuonna 2023 Kontiolahdella kisataan IBU Cupin avausosakilpailu. Kontiolahti on saanut kansainvälisen ampumahiihtoliitto IBU:n A-lisenssin ainoana paikkakuntana Suomessa.

Kunta kehittää stadionaluetta ja sen lähiympäristöä yhdessä Metsähallituksen ja Kontiolahden Urheilijoiden kanssa. Näiden tahojen kanssa on laadittu alueen maankäytön kehittämissuunnitelma. Stadion on suur tapahtumien järjestämispaikka ja kuntalaisien lähiliikuntapaikka. Molempien ominaisuuksien kehittäminen ja stadionin ympärivuotinen käyttö ovat lisääntyneet uusien aktiviteettien ja reitistöjen avulla.

Stadionin läheisyyteen on mahdollista rakentaa uusia huolto- ja majoitustiloja, liikuntatiloja sekä ympärivuotista käyttöä tukevaa infrastruktuuria. Hankkeille haetaan myös valtion tai muuta julkista rahoitusta.

Kiteen Aimo -alueen kehittäminen kansallisesti ja kansainvälisesti merkittäväksi kilpailujen järjestämispaikaksi ja elämysmatkailukohteeksi

Perustelu: Kiteen Tolosenmäessä sijaitseva AIMO sisältää mahdollisuudet harrastaa autourheilua, ilmailua, moottorikelkkailua sekä motocross- ja endurotoimintaa. Alueella on koiran-koulutuskenttä, harjoitusravirata, ampumaurheilumahdollisuudet sekä paintball-kenttä. Kyseessä on jo nyt kansallisesti merkittävä kilpailu-, harrastus- ja elämysalue.

Aimosta luodaan harrastamisen ja elämysmatkailun kansallinen kärkikohde uudistamalla ja kehittämällä infraa, rakentamalla toiminnan ympärille tunnettu brändi, tuoteistamalla palveluja sekä markkinoimalla ja myymällä koostettuja tuotepaketteja. Investointien ja toimenpiteiden myötä lisääntyy alueella järjestettävien kansallisten ja kansainvälisten tapahtumien ja kilpailujen (autourheilu, moottoripyöräily ja -kelkkailu, purje- ja pienkoneet, ampumaurheilu, koirat ja hevoset) määrä. Alue mahdollistaa testaus- ja kilpailutoiminnan myös sähkö- ja kaasua ja vetykäyttöisillä ajoneuvoilla.

Kehittämisessä hyödynnetään olemassa olevat vahvuudet, kuten alueen erinomainen liikenteellinen saavutettavuus, myös Venäjän suunnasta, ympärivuotinen toiminta ja toimijoiden keskinäinen koordinoitu yhteistyö. Keski-Karjalan jo koko Itä-Suomen alueelle suunnitellut uudet matkailuinvestoinnit tarvitsevat menestyäkseen laadukasta ja ammattimaisesti organisoitua ohjelmatarjontaa ja sitä AIMO-alue tarjoaa.

Museoviraston toimintamäärärahat

Arvokohteiksi luokiteltavien rakennusten ottaminen valtion budjettiin

Perustelu: Ilomantsissa on runsaasti kunnan joko kokonaan tai osittain ylläpitämiä kulttuuri- ja sotahistorian suojelu- ja arvokohteiksi luokiteltavia alueita ja rakennuksia. Sellaisia ovat muun muassa Möhkön ruukin museoalue, Taistelijan talo Hattuvaarassa, Parppeinvaaran karjalais- ja runokyläkokonaisuus, johon kuuluu muun muassa Rajakenraali Raappanan sodanaikainen komentopaikka, sekä Parppeinvaaran museoaitat. Lisäksi yksityisten hallinnassa ovat muun muassa Sissolan pirtti ja Makkolan museopihapiiri.

Edellä lueteltujen kohteiden ylläpitäminen ei ole mahdollista niissä tapahtuvan liiketoiminnan tuotoilla. Valtion budjettiin on otettava määräraha, jolla arvokkaat karjalaista ja kalevalaista kulttuuria sekä sotahistoriaa esittelevät kohteet voidaan pitää käyttö- ja esittelykunnossa.

Outokummun Sysmäjärven muinaisrannan tutkiminen

Perustelu: Toimintojaan Outokummussa laajentamassa olevan yrityksen haasteena on, että laajennusalueella Outokummun Sysmäjärven ympäristössä on viitteitä muinaisesta asutuksesta. Museoviraston on suoritettava alueella koekaivaukset, jotta tilanne saataisiin kartoitettua ja projekti voisi edetä.

Maa- ja metsätalousministeriö (talousarvion pääluokka 30)

Kärkihanke: Pohjois-Karjalan kestävän metsäbiotalouden kasvupaketin toimenpiteet MMM:n hallinnonalalla

Perustelu: Pohjois-Karjalaan on viimeisten vuosikymmenien aikana syntynyt ainutlaatuinen metsäbiotalouden osaamiskeskittymä Euroopassa. Pohjois-Karjalan metsäbiotalouden kasvupaketissa on kyse massiivisesta suunnitelmasta, jossa alan jopa 350 miljoonan investoinnit synnyttävät uusia työpaikkoja ja elinvoimaa metsien maakuntaan (ks. tarkempi kuvaus OKM:n hallinnonalan kohdalta). Suunnitelman tähtäin on vuodessa 2023. Kasvupaketti on laaja maakunnallinen kokonaisuus, joka muodostuu kehittämis- ja investointitoimenpiteistä.

Kasvupaketin kärkinä ovat neljä teemaa:

- 1) Kansainvälinen huippututkimuskeskittymä
- 2) Investoinnit ja metsäbiotalouden jalostusarvon nostaminen
- 3) Ilmastokestävä metsätalous ja hiilineutraali maakunta
- 4) Infrastruktuuri ja saavutettavuus

Kaikki teemat linkittyvät maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalaan. Huippuosamiskeskittymän vahvistamisen osalta tavoitteita ovat Euroopan metsäinstituutin (EFI) Joensuun päätoimipisteen ja sen rahoituspohjan vahvistuminen, jotta uuden strategian toimeenpano ja toimintojen edelleen kehittäminen mahdollistuu erityisesti biotalouden liittyvän tutkimuksen ja politiikkatuen alueella sekä Luonnonvarakeskus Luke:n päätoimipaikan vahvistuminen Joensuussa ja asiantuntijaroolin syventäminen metsäbiotalouden ekosysteemissä.

Metsäbiotalouden jalostusarvon nostamisen osalta tavoitteena ovat mm. metsä- ja luontotiedon käyttöönoton ja hyödyntämisen tehostaminen Metsäkeskuksen uusissa digitaalisissa palveluissa sekä Metsähallituksen toimipisteverkoston laajentaminen Joensuuhun. Tavoitteena on vahvistaa valtion metsien roolia ilmastoviisaassa metsäbiotaloudessa ja muissa uusissa tutkimusteemoissa (luonnon hyvinvointi-, virkistys- ja terveysvaikutukset) sekä Metsähallituksen puunmyyntitulojen tulouttaminen osin alueille.

Tavoitteena on myös ilmastokestävän metsäbiotalouden ja metsien monikäyttötavoitteiden yhteensovitus, metsien kasvukyvyistä, terveydestä ja monimuotoisuudesta huolehtiminen sekä kestävien hakkuiden ja puunkäytön turvaaminen maakunnassa. Infrastruktuuritavoitteisiin lukeutuvat Kolin kansallispuiston pysäköintitilojen laajennusratkaisut, jotta kansallispuiston kävijämäärien kasvua voidaan tukea hallitusti.

Vaelluskalahankkeiden edistäminen

Perustelu: Pohjois-Karjalassa on panostettu useiden vuosien ajan vahvasti vaelluskalojen elinolosuhteita ja luontaista lisääntymistä parantaviin yhteistyöhankkeisiin. Tärkeimmät kohteet ovat olleet Lieksanjoki, Pielisjoki (Kuurna) ja Alakoitajoki. Lisäksi on toteutettu ja suunniteltu useita pienempien virtavesien hankkeita. Maakuntakala järvilohi on luokiteltu äärimmäisen uhanalaiseksi lajiksi. Järvilohi on esiintynyt Suomessa vain Saimaan

ja Pielisen alueella. Lieksanjoen vaelluskalakärkihankkeen kohdelajina on järvilohen ohella myös erittäin uhanalainen järvitaimen.

Marinin hallitus on päättänyt jatkaa vaelluskalojen parhaaksi tehtävää kärkihanketyötä ja osoittaa toimenpiteisiin merkittävästi myös valtion budjettirahoitusta.

Pohjois-Karjalan kärkikohteita ovat Pielisjoki–Kuurna, Lieksanjoki ja Pielisen pienemät virtavedet sekä Alakoitajoki.

Pohjois-Karjala on maakuntana sitoutunut vaelluskalojen elinolosuhteita parantaviin kehittämishankkeisiin myös jatkossa. Tärkeitä toimintaa ohjaavia periaatteita ovat laajasti sitouttava yhteistyö (ml. keskeisten sidosryhmien ja rahoittajien muodostama koordinaatioryhmä) ja kumppanuus hankkeiden koko elinkaaren ajan sekä intressejä yhteensovittava lähestymistapa ja ratkaisujen löytäminen. Näihin periaatteisiin nojaava toiminta on osoittautunut tuloksekkaaksi ja kehitetyn yhteistyömallin kautta saatuja hyviä kokemuksia voidaan hyödyntää myös muualla.

Maaseudun kehittäminen

Perustelu: Suuri osa Pohjois-Karjalan alueesta on maaseutua kehittämistyötä edellyttävine haasteineen ja mahdollisuuksineen. Erilaiset digitalisaation ja ilmastonmuutoksen kaltaiset toimintaympäristömuutokset ja myös koronapandemia ovat tuoneet mukanaan etätyön ja luontomatkailun suosion myötä muutoksia, joiden seurauksena maaseudun vetovoima on muuttunut. Harvaanasuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän linjausten ja esitysten toimeenpano on yksi uusi mahdollisuus maaseudun mahdollisuuksien hyödyntämisessä. Maaseudun kehittäminen on laaja kokonaisuus, jonka alle kuuluu lukuisa joukko toimenpiteitä ja eri tahojen yhteistyötä. Maaseudun elinvoimaisena pitäminen edellyttää mm. seuraavia toimenpiteitä:

- Maaseudun elinvoiman vahvistaminen.
- Infrastrukturi ja saavutettavuus, tietoliikenneyhteydet.
- Monipaikkaisuus ja paikkariippumaton työ.
- Huoltovarmuus ja kokonaisturvallisuus, kausityövoiman saatavuus.
- Maatalous- ja maaseutupolitiikassa nykyistä enemmän huomiota Itä- ja Pohjois-Suomen haasteisiin ja mahdollisuuksiin.
- Elintarvikkeiden paikallisen jatkojalostuksen kehittäminen.
- Luonnontuotteet, luomu ja luontomatkailu maakunnallisena voimavarana.
- Pohjois-Karjalan biosfäärialue kestävän kehityksen alueellisena brändinä.
- NUORET- Luonnonvara-alan koulutusmahdollisuudet ja alan vetovoima tulevaisuuden ammattialana.
- Järvi-Suomen alueen yhteistyö (Saimaa-ilmiö, ympäristöasiat, matkailu ja infrastruktuurihankkeet).
- Leader-toiminnan vahvistaminen.
- Vähenevän turpeen käytön korvaaminen paikallisella bioenergialla.
- Entisten turvetuotantoalojen ja turpeen uudet käyttömuodot (JTF-varat).
- Rauhoitettujen eläinten aiheuttamien haittojen minimointi.

Luonnonvarakeskuksen kehittäminen ja vahvistaminen Joensuussa

Perustelu: Luonnonvarakeskuksen visiona on rakentaa hyvinvointia ja kestävää tulevaisuutta uusiutuvista luonnonvaroista. Joensuussa on yksi neljästä luonnonvarakeskuksen

strategisesta päätoimipaikasta. Maakunnan ja Joensuun kaupungin strateginen tahtotila luonnonvara-alan ja biotalouden kehittämiseksi tukee erinomaisella tavalla luonnonvarakeskuksen visiota, strategiaa ja tutkimusagendaa. Luonnonvara- ja biotaloustutkimus on tärkeä osa maakunnan tulevaisuutta.

Puusta rakennettu Metla-talo tarjoaa upeat kansainvälisestikin edustavat puitteet luonnonvarakeskuksen toiminnalle. Samaan taloon sijoittuvat lisäksi Euroopan metsäinstituutti EFI ja Suomen ympäristökeskus. Metla-talon yhteisön kokonaisuutta tukevat muut Joensuun toimijat, jotka ovat kävelymatkan päässä toisistaan. Kansainvälisyys on vahvasti arjessa läsnä, sillä esimerkiksi yliopistolla metsätieteissä maisteritutkinnon ja jatko-opinnon suorittavista lähes puolet on kansainvälisiä opiskelijoita.

Luonnonvarakeskuksen Joensuun strategista päätoimipaikkaa on kehitettävä vahvana ja monipuolisena yksikkönä verkostomaisen organisaatorakenteen johtamistoimintoja unohtamatta. Metsä- ja biotalouden lisäksi Luonnonvarakeskuksen Joensuun toimipisteeltä odotetaan vahva profiilia vaelluskalatutkimuksessa, riistantutkimuksessa (etenkin hirvi) ja toimimista kumppanina vaelluskalahankkeissa. Strategisena tavoitteena on myös vahvistaa Luken roolia Pohjois-Karjalan maatalouden ja ruokaketjun kehittämisessä

Euroopan metsäinstituutin toiminnan kehittäminen ja rahoitustaso

Perustelu: Euroopan metsäinstituutin (EFI) vähintään nykyisen rahoitustason turvaaminen Suomen valtion toimesta on tärkeää. Kyseessä on ainut Suomessa päämajaansa pitävä pääkonttori pääkaupunkiseudun ulkopuolella – globaalistikin Joensuu on harvinainen paikkakunta tässä suhteessa.

EFI tuottaa monipuolista taustatietoa Euroopan metsäpolitiikan tueksi ja globaalien uhkien, kuten ilmastomuutoksen hillitsemiseksi. EFI:n Joensuun pääkonttorista käsin johdetaan EFI:n biotalousohjelmaa, joka tuottaa uutta tietoa muun muassa biotalouden markkinoiden kehittymisestä huomioiden esimerkiksi puurakentamiseen ja biopohjaisiin teksteihin liittyvät mahdollisuudet. Tuotettu tieto avaa mahdollisuuksia Pohjois-Karjalan yrityksille ja toimijoille. Joensuun kaupungin strategisena tavoitteena on vahvistaa Joensuun "Nordic Biocity" -asemaa metsäbiotalouden globaalina osaamiskeskittymänä yhteistyössä EFI:n kanssa.

EU:n metsäpolitiikka ja luonnon monimuotoisuustavoitteet

Perustelu: EU-tason poliittisen ohjauksen valmistelun näkökulmasta seuraavat Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaan, luonnon monimuotoisuutta käsittelevään strategiaan ja metsäasioihin liittyvät periaatteet ja tavoitteet ovat tärkeitä:

- Metsäpoliittinen päätösvalta ja ohjaus tulee säilyttää EU:ssa jäsenvaltioilla.
- Ympäristön, talouden ja yhteiskunnan tarpeiden välinen tasapaino tulee huomioida komission asettamissa tavoitteissa luonnon monimuotoisuuden kohentamistoimenpiteissä. Metsää koskevat tavoitteet on nyt keskitetty vain ennallistamiseen, suojeluun ja metsittämiseen.
- Metsän omistajan tulee saada tehdä metsäänsä koskevat päätökset parhaaseen mahdolliseen olemassa olevaan tietoon nojaten. Ajantasaisen tiedon luomiseksi ja välittämiseksi on oltava riittävät resurssit koko EU:n alueella.

Luonnontilaa voidaan kohentaa omistajia kannustamalla (myös taloudellisesti) tarvittaviin hoitotoimenpiteisiin sen sijaan, että asetetaan suojelutavoitteita EU-tasolla.

- Puun käytön korvausvaikutuksen korostaminen fossiilisia raaka-aineiden korvaajana ja syrjäyttäjänä pysyvästi on Itä- ja Pohjois-Suomelle tärkeää. Puun käyttöä voidaan laskea esimerkiksi kuutioina per asukas.
- Modernin biotalouden tavoittelemat korkean jalostusarvon tuotteet kuten puupohjaisen kuidun jalostamiseen perustuvat tekstiiliteollisuudelle sopivat kankaat eivät ole kannattavia tai yksikertaisesti mahdollisia ilman korkean volyymin sellutuotantoa ja suurinvestointeja tällaiseen perusteellisuuteen. Tarvitaan suuri volyymi, jotta syntyy tarvittava määrä erikoisjakeita jatkojalostettavaksi.

Luonnontuotealan sääntelyn tehostaminen luomusertifiointissa

Perustelu: Luomuluonnontuotteiden kysyntää on Suomessa viime vuosina kasvanut noin 14 % vuosivauhtia. Luonnontuotealan yrityksiä on Suomessa noin 750 ja niiden kokonaisliikevaihto vuonna 2017 noin 530 milj. euroa. Alan työllisyysvaikutus on yli 3 000 henkilötyövuotta ja tämän päälle ovat jokamiehen oikeuksin luonnonmarjoja ja sieniä poimivat, joille poimijatulo on verovapaata tuloa. Pohjois-Karjalassa alan yrityksiä on reilut 30.

Luonnontuotteet ovat jo mukana metsätietostandardin 1.9 versiossa erityispiirretietona. Tämä on mahdollistanut kansallisen tason luonnontuotetietokannan toteuttamisen, mikä on ainutlaatuinen maailmassa. Luonnontuoteala kehittyikin voimakkaasti raaka-aineen keräämisestä kohti entistä korkeampaa jalostusarvoa. Pidentyvät arvoketjut linkittyvät vahvasti muuhun elintarvike- ja kosmetiikkateollisuuteen. Luonnontuoteala tukee myös matkailun ja erityisesti luontomatkailun toimialaa. Luonnontuotealan ja matkailun kasvun mahdollisuudet näkyvät erityisesti näiden yhteisessä arvoverkossa. Luomusertifiointilla tuetaan luonnontuotealan, matkailun ja elintarvikealan yhteistä imagoa puhtaasta suomalaisesta luonnosta.

Suurin osa metsistä ovat yksityisten omistuksessa eikä näiden metsien luomusertifiointi ole hallinnollisesti helppoa. Suurten yhtenäisten luomukeruualueiden perustamiseksi tarvitaan keinoja luomuvallontaan liittymisen yksinkertaistamiseksi. Tämä siitä huolimatta, että 2019 sertifioitiin Metsähallitus Metsätalous Oy:n pohjoiskarjalaiset metsät luomukeruualueiksi.

Maa- ja metsätalousministeriön on varmistettava, että Ruokaviraston ja elinkeinoelämän välinen vuoropuhelu asia tiimoilta jatkuu. Tavoitteena on oltava ratkaisu, joka mahdollistaa laajojen luomukeruualueiden sertifiointin mahdollisimman kevyesti ja digitaalisesti.

Selvennyslainhuuto kuolinpesille ilmaiseksi

Perustelu: Kun henkilö kuolee, hänen omaisuutensa jää kuolinpesän haltuun. Perilliset selvitetään perunkirjoituksen yhteydessä. Tässä yhteydessä siis selvitetään perinnön omistavan kuolinpesän osakkaat. Perunkirjoituksen jälkeen kiinteistöjen kohdalla ei kuitenkaan läheskään aina tehdä selvennyslainhuutoa, jolloin tieto osakkaista jää verottajalle toimitettavaan perukirjaan eikä siirry Maanmittauslaitoksen ylläpitämään Kiinteistötietojärjestelmään.

Niin sanottu selvennyslainhuuto on kiinteistön tai sen määräosan/määräalan omistus- aseman selvennys lainhuuto- ja kiinnitysrekisterissä. Selvennyslainhuuto jää usein tekemättä. Yksi syy tähän voi olla sen maksullisuus. Selvennyslainhuuto maksaa (maa- kaaren 11 luvun 6 §, 540/1995) 119,00 euroa / kiinteistö, määräala tai määräosa. Kiinteis- töjä, joiden omistuksen dokumentointi on siten epäselvä, on Suomessa liian paljon: Yksistään yksityismetsätiloista, joiden omistajia on noin puoli miljoonaa, on kuolinpesiä 56 000 kpl.

Selvennyslainhuuto helpottaa tulevaa omaisuuden hoitoa monin tavoin. Käytännön esimerkkejä ovat:

- Kuolinpesien kaikkien osakkaiden tavoittaminen Maanmittauslaitoksen toimittamien maanmittaustoimitusten yhteydessä helpottuu.
- Selvennyslainhuuto helpottaa kiinteistön mahdollista myyntiä, koska tällöin lainhuutotodistukselta näkee kaikki kuolinpesän osakkaat, eikä ostajalle tarvitse antaa perukirjaa liitteineen.
- Kuolinpesien kaikkien osakkaiden (rajanaapurien kuuleminen) tavoittaminen kuntien myöntämien maa-ainoslupien myöntämisen yhteydessä helpottuu.
- Puukaupan yhteydessä on helppo varmistaa, että kaikki kuolinpesän osakkaat ovat allekirjoittaneet puukauppasopimuksen tai antaneet valtuutuksen puukauppaan.
- Sähköinen metsäasiointi helpottuu, kuten esimerkiksi Kemera-tukien hakeminen, sekä metsään.fi -tai muihin asiointipalveluihin liittyminen.
- Kaikkien osakkaiden tavoittaminen metsästysoikeuksien vuokraamiseksi tai yksityistien tienhoitokuntien asioiden hoitamiseksi helpottuu.

Selvennyslainhuudosta on tehtävä ilmainen.

Liikenne- ja viestintäministeriö (talousarvion pääluokka 31)

Pohjois-Karjalan liikennejärjestelmää kehitetään maakunnan liikennejärjestelmäsuunnitelman mukaisesti priorisoiduin hankkein. Lisäksi tuetaan Itä-Suomen kolmen maakunnan (Pohjois-Karjala, Pohjois-Savo, Etelä-Savo) yhteisessä liikennestrategiassa määritettyjen kehittämistavoitteiden ja kärkihankkeiden toteuttamista. Itä-Suomen viiden maakunnan muodostama neuvottelukunta on myös tiivistänyt yhteistyötä strategisessa liikennejärjestelmäsuunnittelussa.

Perustienpidon rahoituksen riittävyys ja laajan tieverkon kunnosta huolehtiminen on Pohjois-Karjalan kaltaiselle maakunnalle erittäin tärkeää. Vuoden 2020 talousarviossa ensi kertaa toteutunut 300 miljoonan euron lisärahoitus perusväylänpitöön oli kauan odotettu päätös. Tämä näkyi välittömästi lähes kaksinkertaisena päällystyskilometripi-tuutena POSELYn alueella kesälle 2020. Pohjois-Karjalassakin saatiin useita tärkeitä urakoita liikkeelle. Vuoden 2021 osalta päällystysmäärärahat pienevät selvästi.

Huolimatta lisääntyneestä rahoituksesta alemman tieverkon päällysteistä 20 % on huonokuntoisia ja tulevaisuuden näkymät ovat edelleen huolestuttavat. Tällä hetkellä tieverkon päällysteistä noin puolet on elinkaarensa lopussa ja niiden rappeutumisen ennustetaan kiihtyvän nykyisestä. Jotta alemmankin tieverkon kuntoa pystyttäisiin kehittämään, tarvitaan edelleen pitkäjänteistä panostusta tieverkon ylläpitoon. Itä-Suomen alueella tämä tarkoittaisi sitä, että päällystettävän tieverkon pituuden tulisi olla kuluvalle vuosikymmenellä noin 500 kilometriä/vuosi.

Väyläverkon kehittämisen puolella Pohjois-Karjalan keskeiset lähivuosien tavoitteet liittyvät Karjalan radan Imatra-Joensuu perusparantamiseen ja nopeudennostoon, Saimaan kauppamerenkulun kannalta tärkeän Saimaan kanavan ja syväväylän kehittämiseen sekä valtateiden liikenteen sujuvuuden ja turvallisuuden parantamiseen. Joensuun lentoliikenteen palvelutason kehittäminen on tärkeä kestoteema, jossa tarvitaan hyvää yhteistyötä Finnairin ja Finavian kanssa. Joukkoliikenteen palvelutasosta ei maaseutualueilla voida enää tinkiä. Kevyen liikenteen toimintaedellytyksiä on kehitettävä pitkäjänteisesti asutuskeskittymissä.

Pohjois-Karjalan tärkeimmät liikennehankkeet liittyvät saavutettavuuden turvaamiseen ja yhteyksien kehittämiseen. Keskeisiä asioita ovat lentoyhteyksien varmistaminen, Itärata-hankkeen edistäminen ja Karjalanradan perusparannukset ja tasoristeysten poistot matka-ajan lyhentämiseksi. Pitkäaikainen edunvalvonnan kärki asemansetu ja Joensuun ratapihajärjestelyt ovat toteutusvaiheessa. Näiden käynnistyneiden investointien täysimääräinen hyödyntäminen edellyttää koko Karjalanradan liikennöitävyyden kehittämistä tulevaisuudessa. Kuljetusten kannalta myös vesitieyhteyden kehittäminen on tärkeää. Saimaan kanavan syväyksen kasvattaminen ja sulkujen pidentäminen ovat Pohjois-Karjalan kannalta hyviä päätöksiä. Maantiehankkeista keskeisimpiä liikennehankkeita ovat valtatie 23 parannustöiden loppuun saattaminen ja Joensuu - Kuopio -maantieyhteyden sekä valtatie 6 kehittäminen.

Maantieverkon kehittämishankkeet

Kärkihanke: Valtatien 23 parantaminen välillä Varkaus–Karvio–Viinijärvi, (seuraava prioriteetti Heinäveden Karvion kohta)

Toteuttamattomien hankkeiden kustannusarvio 28 milj. €.

Perustelu: Valtatie 23 on Pohjois-Karjalalle, varsinkin maakunnan keskiselle ja pohjoiselle osalle, erittäin tärkeä yhteys eteläiseen Suomeen. Tieosuus Liperin Kontkala–Varkaus ei vastaa liikenteen sujuvuuden ja turvallisuuden vaatimuksia. Tien liikennemäärät ovat kasvaneet ennakoitua nopeammin ja raskaan liikenteen arvioidaan kasvavan. Tiesuunnitelma on valmistunut koko yhteysvälille. Valtatien 23 parantaminen kokonaisuudessaan tiesuunnitelman mukaisesti välillä Varkaus-Karvio-Viinijärvi on välttämätöntä.

Hanketta on toteutettu osissa eduskunnan päätöksillä (Alakylän 5 milj. euroa ja Kypäräjärven 7 milj. euroa ohituskaistajärjestelyt) ja hallituksen perusväylänpidon lisärahoituspotista (Sarkamäen ohituskaistat noin 7 milj. euroa). Vuoden 2020 IV lisätalousarviossa VT23 toteuttamattomille hankkeille myönnettiin 10,5 milj. euron valtuus. Puuttuva jatkorahoitus on välttämätön, jotta hanke saadaan tiesuunnitelman mukaisesti kokonaisuudessaan toteutettua.

Seuraava tärkeä kohde on Heinäveden Karvio, jossa laaditaan parhaillaan tiesuunnitelmaa, joka valmistuu vuoden 2021 aikana. Karvion kohdalle suunnitellaan uutta siltaa vanhan viereen. Uusi silta mahdollistaisi sekä leveiden että raskaiden erikoiskuljetusten kulun sillan kautta. Hankkeen alustava kustannusarvio on 12 miljoonaa euroa ja hinta tarkentuu suunnittelun edetessä. Karvion kiirehtimistä perustelee raskaiden erikoiskuljetusten olosuhteiden parantamistarve. Esimerkiksi Mantsinen Oy:n logistiikan kannalta nykyinen tilanne on haasteellinen, kun kuljetusten koko on jatkuvasti kasvanut. Karvion kohta mukaan lukien voimassa olevan tiesuunnitelman mukaisten rahoitusta vailla olevien kohteiden rakentamisen kustannusarvio on noin 28 milj. euroa. Jäljellä oleville yhteysvälin kohteille olisi järkevää osoittaa rahoitus kerralla.

”Ysitiepaketti” – Valtatien 9 kokonaiskehittäminen

Kärkihanke: Valtatien 9 kehittäminen Onkamo–Niirala

Kustannusarvio 102 M€ (yleissuunnitelman mukainen).

Seuraavaksi tiesuunnitelman laatiminen Niirala–Marjomäki

Perustelu: Pohjois-Savon ELY-keskus on laatinut maantielain mukaisen yleissuunnitelman valtatie 9 parantamisesta välillä Onkamo–Niirala. Valtatiestä tulee suunnitelman myötä korkealuokkainen turvallinen ja sujuva yhteys, joka palvelee sekä rajaliikennettä että tohmajärveläisiä. Valtatien parantamisen yleissuunnitelmalla varaudutaan liikennemäärän suureen kasvuun.

Suunniteltu VT 9 osuus kulkee valtatieltä 6 Onkamosta Tohmajärven keskustan Kemien läpi Niiralaan ja on 32 kilometriä pitkä. Osuus kuuluu Euroopan komission päättämään Suomen kattavaan liikenneverkkoon (TEN-T), joka tarkoittaa tärkeää liikenneverkkoa jäsenmaissa sekä alueellisella ja kansallisella tasolla. Valtatie 9 on osa Suomen tärkeintä päätieverkkoa Turusta Tampereen, Jyväskylän, Kuopion ja Joensuun kautta Niiralan raja-asemalle. Onkamon ja Niiralan välinen valtatieosuus on lisäksi tärkeä seudullisen ja

paikallisen liikenteen väylä. Valtatien 9 kehittämisen tavoitteena on turvata kansainvälisesti merkittävän liikenneväylän jatkuvuus ja kehittämismahdollisuudet huomioiden myös paikalliset tarpeet. Yleissuunnitelmaratkaisu on muodostettu tiiviissä yhteistyössä Tohmajärven kunnan ja muiden sidosryhmien sekä asukkaiden kanssa. Suunnittelussa on vastattu moniin rajaliikenteen ja asukkaiden tarpeisiin sekä sovitettu yhteen erilaisia intressejä niin liikenteen, ympäristön kuin ihmisten elinolojen kannalta.

Yleissuunnitelmassa on määritelty tien likimääräinen paikka, tilantarve ja suhde ympäröivään maankäyttöön sekä tekniset ja liikenteelliset perusratkaisut. Suunnittelun yleispiirteisyys merkitsee sitä, että esimerkiksi yksityistiejärjestelyt tarkentuvat ja vahvistuvat seuraavissa suunnitteluvaiheissa.

Valtatie parannetaan korkealuokkaiseksi päätieksi tarvittavine tie-, katu- ja liittymäjärjestelyineen. Ratkaisu sisältää uudet tielinjaukset Onkamossa, Kemien pohjoispuolella sekä Marjomäen ja Kaurilan välillä ja eritasoliittymän Onkamossa valtatielle 6. Tien suunniteltu nopeusrajoitus on 100 km/h lukuun ottamatta Onkamon eritasoliittymän aluetta. Osana yleissuunnitelmaa on esitetty toimenpiteet myös meluhaittojen torjumiseksi ja muiden ympäristövaikutusten lieventämiseksi.

Rajaliikenne hyötyy merkittävästi erityisesti Kemien kohdan ja sen itäpuolisen osuuden parantamisesta. Liikkuminen nopeutuu ja muuttuu turvallisemmaksi. Paikallinen liikkuminen helpottuu merkittävästi rinnakkaistien, alikulkujen sekä turvallisten liittymien ansiosta.

Hankkeen jatkosuunnittelun mahdollistavassa hyväksymispäätöksessä päätetään valtatie 9 parantamisen liikenteelliset ja tekniset periaateratkaisut. Niistä ei voi olen- naisesti poiketa, kun laaditaan suunnitteluprosessin seuraavassa vaiheessa tiesuunnitelmaa.

Toteutus on tarkoituksenmukaista käynnistää ylityspaikalta alkaen tukien etupainotteisesti rajaliikenteen sujuvuutta. Kiireellisin korjattava kohta on tien itäisin osuus Niirala–Marjomäki, jossa liikenneturvallisuus on heikko tien kapeuden, mutkaisuuden, vilkkaan raskaan liikenteen ja tien välittömässä läheisyydessä olevan asutuksen vuoksi. Valaistus on rakennettava puuttuville osuuksille.

VT 9 Onkamo Niirala yhteisvälin parantaminen osana logistista käytävää on toteutettava. Tiesuunnitelman laadinta on käynnistettävä viimeistään vuoden 2022 aikana välille Niirala–Marjomäki.

Kärkihanke: Valtatie 9 Liperin Ylämyllyn kohdan toteutuksen käynnistäminen

Kustannusarvio 20 M€.

Perustelu: Valtatie 9 kehittämisen päälinjat on osoitettu 23.11.2020 voimaan tullessa Pohjoiskarjalan maakuntakaavassa. Liperin kunta laati vuoden 2020 aikana yhdessä ELY-keskuk- sen ja väyläviraston kanssa Ylämyllyn VT9 eritasoliittymän toimenpideselvitystyön, jonka yhteydessä suunnittelualueelle laadittiin alustavat tiesuunnitelmaluonnokset sekä eritasoliittymäratkaisun alustava malli ja Jyrinkylään suuntautuvan sisäisen kokoo- jakadun linjaus.

Hankkeen tavoitteena on VT9 liikenneturvallisuuden ja sujuvan liikennöinnin lisäksi parantaa Ylämyllyn elinvoimaisuutta, vetovoimaisuutta ja kehittää alueen kaavoitusta

ja maankäyttöä sekä korjata puutteet valtatie etelä- ja pohjoispuolen maankäytön välisissä yhteyksissä niin ajoneuvoliikenteen kuin jalankulun ja pyöräilynkin osalta.

Hankkeen alustava kokonaiskustannusarvio n. 20 milj. €, josta valtion alustava osuus n. 15 milj. €. Koska alueelle laaditun toimenpideselvityksen mukaisesti yhteyttä Jyrinkylään ei ole järkevä ottaa suoraan eritasoliittymästä, nostaa uusi ratkaisu kunnan maksuosuutta. Tämän vuoksi toteutusvaiheessa on tarkasteltava valtion roolia myös toimenpideselvityksessä kunnalle jäävän osuuden osalta.

Tiesuunnitelmat on saatettava valmiiksi vuoden 2021 aikana ja varmistettava toteutamisvalmius rakentamisen aloittamiseen vuoden 2022 aikana. Alustava toteutusaikataulu 2022-2024.

Kärkihanke: Valtatie 9 kehittäminen Joensuun ja Kuopion välillä (Viinijärvi– Vartiala)

Kehittämiselvitys ja selvityksessä esitettyjen toimenpiteiden välitön aloittaminen

Perustelu: Valtatie 9 toimii Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan maakuntien yhdysväylänä muodostaen yhtenäisesti numeroidun itä-länsisuuntaisen yhteyden Turku–Jyväskylä–Kuopio–Joensuu–Niirala. Tie on tärkeä poikittaisyhteyksien kehittämisen ja elinkeinoelämän kuljetusten kannalta. Merkitystä kasvattaa Itä-Suomen yliopiston toiminta ja kampusten välinen vuorovaikutus. Myös Joensuun ja Kuopion kaupunkien yhteistyö lisääntyy.

Viinijärvi–Vartiala yhteysväli on noin 70 km pitkä ja osa yleiseurooppalaista TEN-T kattavaa verkkoa. Osuus kuuluu myös pääväyläasetuksessa priorisoituun verkkoon. Yhteysvälin geometria ja poikkileikkaus eivät täytä valtatie vaatimuksia. Nopeustaso vaihtelee välillä 60–100 km/h ja yksityistieliittymiä on tiheästi koko matkalla. Liikenneonnettomuusaste on 1,5-kertainen ja kuoleman riski yli kaksinkertainen valtateiden keskiarvoon verrattuna. Kyläalueilla kärsitään liikenteen melusta ja päästöistä. Yhteysvälille on laadittu tarveselvitys vuonna 1999 ja osalle tietä on tehty yleissuunnitelmia.

Suunnitteluvalmiutta tulee parantaa ja pyrkiä vaiheittaiseen toteutukseen. Kehittämiselvityksessä esitettäviä kohteita on saatava mahdollisimman nopeasti suunnitteluun ja toteutukseen. Uuden Jännevirran sillan valmistutumisen jälkeen on priorisoitava seuraavat ysitien kohteet. Ysitie on asetuksella säädetty pääväylä, jolla tavoitellaan ympärivuotisesti vähintään 80 km/h matkanopeutta. Väylä on erittäin tärkeä poikittaisyhteys, joka yhdistää Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon maakuntakeskukset toisiinsa ja tiellä on runsaasti sekä tavara- että henkilöliikennettä. Tie ei täytä kokonaisuudessaan valtatielle asetteluja vaatimuksia tien leveyden eikä geometrian suhteen.

”Kuutostiepaketti” - valtatie 6 kokonaiskehittäminen

Kärkihanke: Valtatie 6 perusparantaminen Joensuun ja Imatran välillä

Kehittämiselvityksessä esitettävien toimenpiteiden välitön aloittaminen

Korin I toimenpiteiden kustannusarvio 26,1 miljoonaa euroa Pohjois-Karjalassa.

Perustelu: Yhteysväli Imatra–Joensuu on osa Helsingin ja Kajaanin välistä valtatieta 6, ollen merkittävä Kaakkois- ja Itä-Suomen pääväylä mahdollistaen yhteydet Kotkan ja Haminan merisatamiin. VT 6 on osa EU-TEN-T kattavaa liikenneverkkoa ja on määritetty LVM:n asetuksella pääväyläksi. Kansainvälistä merkitystä lisäävät itärajan läheisyys sekä yhteydet raja-asemille. Etelä-Karjalan parannushankkeet tukevat myös kehittämistä Imatralta pohjoiseen. Nykytilanteessa tien leveys ja pinnan muoto eivät vastaa valtateiden tämän päivän vaatimuksia eikä tiellä ole yhtään ohituskaistaa Pyhäselän ja Imatran välillä. Pintausta on uusittava ja asfaltoitua piennaraluetta on levennettävä kevyen liikenteen turvallisuuden vuoksi.

Pohjois-Savon ja Kaakkois-Suomen ELY-keskusten laatima kehittämiselvitys Joensuu-Imatra yhteysvälille on valmistumassa. Kehittämiselvitys on kehys, jonka pohjalta tien kehittämistoimia viedään jatkossa eteenpäin. Toimenpiteet on jaoteltu kahteen koriin. Ensimmäiset kehittämistoimenpiteet kohdistetaan vaikuttavimpiin toimenpiteisiin liikenneturvallisuuden ja toiminnallisuuden parantamiseksi koko yhteysvälillä. Tämä edellyttää mm. liittymien parantamista, tien leventämistä, tiegeometrian parantamista ja ohituskaistojen rakentamista sekä tiukkaa liittymäpolitiikkaa.

I korin toimenpiteet Pohjois-Karjalassa sijoittuvat Joensuun eteläpuolelta Onkamoon, Onkamon eteläpuolelle sekä Kiteen Tolosenmäelle. Joensuun eteläpuolella pääpaino on nykyisten ohituskaistojen muuttamiseksi keskikaiteelliseksi, joka vaatii myös tien leventämistä, uusien keskikaiteellisten ohituskaistojen rakentamista ja liittymien parantamista. Onkamon eteläpuolelle esitetään riista-aidan rakentamista. Kiteelle esitetään Rääkkyläntie/Kiteentie liittymän parantamista (porrastaminen) sekä Tolosenmäen Nesteen kohdalle liittymän parantamista. Yhteensä Pohjois-Karjalan osalta näiden I korin toimenpiteiden alustava kustannusarvio on noin 26,1 milj. euroa. I korin toimenpiteiden toteuttamiseksi on käynnistettävä toteutukseen johtava suunnittelu mahdollisimman pian.

Yhteysväliselvityksen/Kehittämiselvityksen laatiminen Joensuu-Kajaani (VT6 ja KT73)

Perustelu: Yhteysväli Joensuu-Kajaani on osa Helsingin ja Kajaanin välistä valtatieta 6, ollen merkittävä Kaakkois- ja Itä-Suomen pääväylä mahdollistaen yhteydet Kotkan ja Haminan merisatamiin. VT 6 on määritetty LVM:n asetuksella pääväyläksi. Kansainvälistä merkitystä lisäävät itärajan läheisyys sekä yhteydet raja-asemille sekä tien kuuluminen osaksi Barentsin alueen kansainvälistä liikennekäytävää Petroskoi-Niirala-Joensuu-Kajaani (Niika).

Muista pääväylistä poiketen valtatielle 6 Joensuu-Kajaani välille ei ole laadittu yhteysväli- tai kehittämiselvitystä, jolla kartoitettaisiin yhteismitallisesti tarvittavat kehittämistarpeet ja laadittaisiin kehys, joilla tien kehittämistoimia viedään jatkossa eteenpäin. Tärkeä osa kuutoskäytävää on myös Pielisen itäpuolinen kantatie 73, jonka tulevaisuuden parantamistoimenpiteet on selvitettävä yhdessä valtatie 6 kanssa.

Kantatien 73 parantaminen Uuro–Lieksa–Nurmes

Perustelu: Kantatie 73 on Kontiolahdelta Pielisen itäpuolitse Lieksan kautta Nurmekseen kulkeva kantatie. Tien pituus on 140 kilometriä. Joensuun ja Enon kirkonkylän välillä liikennemäärät ovat varsin vilkkaat, vajaat 5 000 ajoneuvoa vuorokaudessa, samoin Lieksan kohdalla liikennemäärä on yli 5 000 ajoneuvoa vuorokaudessa. Tiellä on myös hiljaisempia osuuksia, joilla liikennemäärät jäävät noin 1 000 ajoneuvoon vuorokaudessa. Raskaan liikenteen liikennemäärät ovat suhteellisen suuria, johtuen pääasiassa tien varren teollisuudesta. Lisäksi tiellä on runsaasti läpikulkevia puutavarakuljetuksia. Teollisuuden kuljetukset, erityisesti puutavarakuljetukset tulevat edelleen lisääntymään alueelle tulevien uusien metsä- ja biotuoteinvestointien myötä. Raskaan liikenteen vuorokautiset liikennemäärät vaihtelevat runsaasta sadasta yli 400 raskaaseen ajoneuvoon vuorokaudessa.

Tie on geometrialtaan ja poikkileikkaukseltaan liikennemäärien edellyttämässä kunnossa, myös raskaan liikenteen näkökulmasta. Suurimmat puutteet tiellä ovat tien päällysteen kunnossa. Päällysteen merkittävimmät puutteet ovat välillä Kelvä–Lieksan taajama. Lisääntyvä perusväylänpidon rahoitus on mahdollistanut kantatien päällysteiden uusimista jo kesällä 2020. Jatkossa on arvioitava lisääntyvän teollisuuden aiheuttama lisäliikennemäärä ja sen vaatimat mahdolliset muut korjaustoimenpiteet. Kantatie 73 tulee sisällyttää myös osaksi valtatie 6 Joensuu-Kajaani kehittämisselvitystä.

Valtatie 6:n rakentaminen nelikaistaiseksi välillä Joensuu - Uuro

Perustelu: Valtatie 6 Joensuusta pohjoisen suuntaan on Pohjois-Karjalan vilkkaiten liikennöity tieosuus, jolla nelikaistaistamista ei olla vielä toteutettu. Tämän tieosuuden pituus on noin 10 km.

Liikennemäärät Raatekankaan liittymästä Lehmoon ovat vuonna 2019 olleet 12 208 ja Lehmosta Uuron 10 359 ajoneuvoa vuorokaudessa. Vuonna 2017 liikennemäärä oli 9 800 ajoneuvoa vuorokaudessa. Liikennemäärät ovat nousseet kahdessa vuodessa todella paljon ja Kontiolahden kehittyminen ennustaa liikennemäärien kasvavan jatkossakin.

Kontiolahti on kehittynyt niin asuin- kuin yrittäjyyskuntanakin. Kontiolahti kaavoittaa koko ajan uusia asuinalueita ja sillä on tarjolla hyviä tontteja myös teollisuuden ja liikelämän tarpeisiin. Nykyisillä liikennemäärillä tieosuuden nopeudet laskevat normaalina liikennöintiäikana hitaimpien tienkäyttäjien mukaisiksi. Tämä pidentää matka-aikoja ja tieosuus koetaan tukkoiseksi.

Tiealueella on tilaa lisäkaistoille. Luonnossuunnitelma lisäkaistoista on laadittu jo yli vuosikymmen sitten. Hankkeen kustannusten voidaan alustavasti arvioida olevan noin 10 milj. euroa.

Tieyhteyden rakentaminen nelikaistaiseksi parantaisi merkittävästi Kontiolahden kunnan elinkeinoelämän kasvuedellytyksiä ja siten koetaan hyvin kiireelliseksi toimenpiteeksi.

Kärkihanke: Perusväylänpidon riittävä rahoitus Pohjois-Karjalassa, rahoitustason mahdollistettava myös alemman tieverkon ylläpito

Muut maantieverkon kehittämistarpeet ja kevyenliikenteen hankkeet

Perustelu: Perusväylänpidon rahoituksen riittävä taso koko maan ja POSELYn tasolla on tärkein vaikuttava tekijä siihen, missä määrin maantieverkon parantamista ja kehittämistä saadaan alempiasteisen tieverkon osalta toteutettua. Kohteita ja tarpeita on runsaasti eri puolella Pohjois-Karjalaa. Kuntien esittämistä kohteista ja matkailuperustein nostetaan erikseen esille seuraavat tarpeet:

- Jeron tienhaara–Ukko-Koli kevyenliikenteen väylä.
- Seututien 477 kunnostaminen (Vihtari-Juojärvi-Outokumpu -osuus matkailutiellä Valamo-Outokumpu-Koli).
- Runon ja rajan tien (Via Karelia) kunnostaminen Lieksan ja Ilomantsin alueella.
- Valtatien 6 Juuan pääliittymän liikenneturvallisuuden parantaminen (Retuniementien liittymähaaran porrastus ja linja-autopysäkkijärjestelyt).

Rataverkon ja raideliikenteen kehittämishankkeet

Kärkihanke: Nopeat Itäradat -hankekokonaisuus

Joensuu–Imatra perusparantaminen ja nopeudennosto

Kustannusarvio 330 M€.

Perustelu: Karjalan radan parantaminen nopealle henkilöjunaliikenteelle sopivaksi on maakunnan saavutettavuuden ja logistisen kilpailukyvyn kannalta keskeinen toimenpide. Vuosien 2007–2013 aikana EAKR-ohjelman rahoituksen turvin (13,9 milj. euroa) tasoristeyksiä on vähennetty Pohjois-Karjalassa Joensuun eteläpuolella siten, että jäljellä on enää neljä tasoristeyttä, joista kaksi kohdetta on suunnittelultaan toteutusvalmiita. Imatran ja maakuntarajan välisellä rataosuudella tasoristeyskohteita on jäljellä 11 kappaletta. Ensi vaiheessa toteutettavia toimenpiteitä ovat vielä jäljellä olevien tasoristeysten poistaminen ja Syrjäsalmen sillan uusiminen.

Päätavoitteen eli junaliikenteen nopeudennoston (160/200 km/h) kannalta pelkkä tasoristeysten poisto on täysin riittämätön toimenpide. Nykyinen suurin nopeus rataosuudella on 140 km/h. Matka-aika Helsingin ja Joensuun välillä on 4 t 10 min–4 t 23 min. Tavoite on ensivaiheessa lyhentää matka-aikaa selkeästi alle neljän tunnin.

Väylävirasto julkaisi vuonna 2018 perusteellisen selvityksen mahdollisuuksista lyhentää Imatra–Joensuu -rataosuuden matka-aikoja. Taustalla on Luumäki–Imatra -osuudella toteutettava nopeutushanke, jonka jälkeen Imatra–Joensuu -väli tulee olemaan Karjalan radan ainoa osuus, jonka suurin sallittu nopeus on 140 km/h. Imatra–Joensuu -välin nopeusrajoituksen tärkein määrittävä tekijä ovat tasoristeykset, joiden poisto on ehdoton edellytys nopeuden nostolle. Muita nopeustasoa rajoittavia tekijöitä ovat muun muassa radan alusrakenteen muoto, ajojohtojen kiinnitystapa, kaarregeometria, yksittäiset huonokuntoiset sillat sekä yksi tunneli.

Korvausinvestointien lisäksi tarve on tehdä laajoja nopeutustoimenpiteitä koko Imatra–Joensuu-välillä, hankkeen kustannusarvio on 330 miljoonaa euroa. Toimenpiteet lyhensivät matka-aikaa noin 21–31 minuuttia.

Imatra–Joensuu-rataosuus on paikoitellen huonossa kunnossa. Monet korvausinvestoinnit ovat kiireellisiä ja välttämättömiä, jotta nopeustaso saadaan pidettyä edes nykyisellään. Varsinaiset nopeutustoimenpiteet ovat tarpeen yhteensovittaa pitkäjänteisen kunnossapitosuunnittelun kanssa.

Joensuu–Imatra -rataosuuden perusparantaminen ja nopeudennosto on sisällytettävä ensimmäisen parlamentaarisen liikennejärjestelmäsuunnitelman investointiohjelmaan. Väylän pääratojen peruskorjaustarpeita käsittelevän strategiakortin mukaan Joensuu–Imatra on koko maan toiseksi tärkein prioriteetti.

Itärataoikaisu Helsinki–Helsinki-Vantaan lentoasema–Porvoo–Kouvola

Kustannusarvio 1,7 mrd. €, täsmentyy jatkosuunnittelussa.

Perustelu: Savon ja Karjalan rata muodostavat vyöhykkeisen liikennekäytävän usean kaupungin ja työmarkkina-alueen välillä. Radat yhdistyvät toisiinsa Kouvolaan. Itä-Suomen Helsingin yhteyksien kannalta "Lahden mutkan" oikaiseminen Kouvolaan Porvoon kautta Helsinki-Vantaan lentoasemalle ja edelleen Helsinkiin on paras vaihtoehto. Tavoitteen taakse on muodostunut laaja itäsuomalainen yhteisrintama, johon kuuluvat maakuntaliitot, kaupungit, kauppakamarit ja yrittäjäjärjestöt. Uusi rataoikaisu edistää myös kahden metropolialueen, Helsingin ja Pietarin, välisen junamatka-ajan nopeutumista.

Savon ja Karjalan ratojen haasteena on ollut se, ettei liikkumisen kulkutapaan liittyvä kysyntäpotentiaali ohjautu riittävässä määrin junaliikenteeseen. Yksi keskeisimmistä esteistä on junayhteyden hitaus sekä Kuopiosta että Joensuusta Helsingin metropolialueelle. Raideliikenteen kilometrietäisyyden osalta vertailukelpoisia Helsinkiin ovat Kokkolan, Kuopion ja Joensuun väliset etäisyydet: Kokkolan raide-etäisyys Helsinkiin on 480 kilometriä, Kuopioon 434 kilometriä ja Joensuuhun 478 kilometriä. Helsingin ja Kokkolan välinen yhteys on nykyisin kuitenkin nopeimmillaan 25–38 minuuttia nopeampi Kuopioon ja Joensuuhun verrattuna.

Itäradan molempien ratahaarojen vaikutusalueella sijaitsee yhteensä kahdeksan maakuntaa (Uusimaa, Kymenlaakso, Etelä-Savo, Pohjois-Savo, Etelä-Karjala, Pohjois-Karjala ja Kainuu) ja oikoradan toteutuessa suoraan 16 kaupunkia (Porvoo, Kouvola, Mikkeli, Pieksämäki, Varkaus, Suonenjoki, Kuopio, Iisalmi, Kajaani, Lappeenranta, Imatra, Savonlinna, Kitee, Joensuu, Lieksa ja Nurmes). Itäradan vaikutusalueen seitsemässä maakunnassa (pl. Uusimaa) asui yhteensä noin 929 000 asukasta marraskuun lopussa 2019 eli noin joka kuudes suomalainen (16,9 %).

Itä- ja Kaakkois-Suomen hitaiden junayhteyksien nopeuttaminen ja sujuvoittaminen saavutettavuuden parantamiseksi on ratkaisevan tärkeää tulevaisuuden elinvoiman ja kilpailukykyyn kehittämiseksi. Itä- ja Kaakkois-Suomen vahvempi kiinnittyminen kasvavaan pääkaupunkiseutuun ja Etelä-Suomeen sekä niiden laajenevaan työssäkäyntialueeseen on myös koko Suomen etu.

Talouspoliittinen ministerivaliokunta linjasi vuoden 2021 alussa, että itärataa valmistellaan LVM:n jo aiemmin julkistaman vaihtoehdon mukaisesti eli idän hankeyhtiö

perustetaan Porvoo-Kouvola -linjauksen pohjalta. Päätös perustuu hallitusohjelman kirjaukseen kaikkien kolmen suunnan junayhteyksien nopeuttamisesta. Porvoo-Kouvola linjauksen takana olevat kaupungit, maakuntaliitot ja elinkeinoelämä ovat asiaan sitoutuneet, ja kaupungit ovat jo käsitelleet hankeyhtiön pääomittamista omassa päätöksenteossään. Kyseessä on Puolen Suomen hanke- linjaus, joka tukee sekä Savon että Karjalan ratojen tulevaisuutta.

Pääradan kapasiteetin lisääminen Helsinki–Kerava–lentorata

Kustannusarvio täsmentyy jatkosuunnittelussa.

Perustelu: Pääradan kapasiteetti on nykyisin lähes kokonaan käytössä, mikä merkitsee ruuhkaisuudesta johtuvaa aikatauluhahtausta ja muita ongelmia myös Karjalan ja Savon ratojen junaliikenteelle. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto pitää tärkeänä ratkaisun hakemista pääradan kapasiteettiongelmaan. Pääradan kapasiteetti lisääntyy rakenteilla olevien Helsingin ja Riihimäen välisten parantamistöiden valmistuttua. Tulevaisuudessa pääradan kapasiteettia voidaan merkittävästi lisätä edelleen joko lentoradalla tai vaihtoehtoisesti pääradan lisäraiteilla.

Itä-Suomen tavoite Porvoo-Kouvola -oikaisusta perustuu lentoratavaihtoehdon toteuttamiseen. Lentoradalla tarkoitetaan Pasilasta Helsinki-Vantaan lentoaseman kautta Keravalle suunniteltua uutta kaksiraiteista tunnelirataa. Itä-Suomen kannalta kaukojunaliikenteen asema siirtyisi Tikkurilasta lentoasemalle. Lentorata lyhentäisi myös matka-aikaa Helsinki-Vantaan lentoasemalta Helsingin rautatieasemalle arviolta noin 15 minuuttia. Itärataoikaisu toteutettaisiin edelleen lentoasemalta Porvoon kautta Kouvolaan, joten näin lentorata ja itärataoikaisu linkittyvät toisiinsa Helsinki-Vantaan lentoasemalla.

Kärkihanke: Joensuu–Varkaus–Pieksämäki sekä Joensuu–Lieksa–Nurmes -yhteysvälien henkilöjunaliikenteen pidempi ostoliikennesopimus ja palvelutason nosto

Perustelu: Joensuu–Lieksa–Nurmes ja Joensuu–Varkaus–Pieksämäki -yhteysvälien henkilöjunaliikenne jatkui joulukuussa 2020 tehdyllä LVM:n ja VR:n välisellä ostoliikennesopimuksella kesäkuun 2021 loppuun asti. Sopimus sisältää option liikenteen jatkamisesta vuoden 2021 loppuun asti, mikäli eduskunta myöntää tarvittavan määrärahan. Sopimuksen tavoitteena on turvata valtion hankkiman junaliikenteen palvelutaso myös koronan aiheuttamassa tilanteessa. Sopijaosapuolilla on yhteinen tahtotila ja aikomus solmia vuoden 2021 aikana uusi enintään 9-vuotinen ostoliikennesopimus, joka mahdollistaa myös palvelutason parantamisen antamalla operaattorille paremmat edellytykset sijoittaa yhteysväleille paremmin sopivaan junakalustoon. Nykyinen kiskobussikalusto on osoittautunut epäluotettavaksi ja osin sopimattomaksi kyseisten pidempien yhteysvälien liikenteeseen. Lisäksi kalustoa on koko maassa liian vähän, joten kaluston rikkoutumista johtuvat liikennekatkot on jouduttu valitettavan usein paikkaamaan linja-autoyhteyksillä.

Valtakunnallisesti raideliikenteen kehittyminen tarvitsee pitkäjänteisen toiminnan mahdollistavan tulevaisuusratkaisun. Osto- ja velvoiteliikenteen osalta tämä tarkoittaa huomattavasti aiempaa pidempiä sopimuskausia, mikä mahdollistaa myös operaattorin investoinnit kalustoon. Pohjois-Karjalan taajamajunaliikenteen palvelutasoa on parannettava.

Joensuu–Kontiomäki rataosan sähköistäminen

Joensuu–Kontiomäki ka. 96 M€ (Joensuu–Uimaharju ka. 17 M€, Uimaharju–Kontiomäki ka. 79 M€).

Perustelu: Metsä Groupin Kemian biotuotetehdas muuttaa raakapuuvirtoja laajasti koko Pohjois- ja myös Itä-Suomessa. Tehtaan puunhankinta-alue tulee ulottumaan Kainuuseen ja Pohjois-Karjalan pohjoisiin osiin asti. Raakapuukuljetukset tulevat lisääntymään jatkossa myös Joensuu-Kontiomäki rataosalla, erityisesti Nurmeksen Pitkämäeltä Kontiomäen suuntaan. Tämä toimii osaltaan vahvana perusteena Joensuu-Kontiomäki rataosan sähköistämiseksi.

Muut rataverkon sähköistämiskohteet ja muut kehittämistarpeet

Muut sähköistämiskohteet

- Säkäniemi (Onkamo)–Niirala ka. 8,2 milj. euroa.
- Joensuu–Siilinjärvi ka. 37 milj. euroa.
- Pieksämäki–Viinijärvi-Joensuu ka. n. 50 milj. euroa.

Muut rataverkon kehittämistarpeet

- Joensuu–Pieksämäki, Joensuu–Nurmes ja Joensuu–Siilinjärvi -rataosuuksien liikenneturvallisuuden parantaminen tasoristeyksiä poistamalla.
- Joensuu-Kuopio -välin henkilöliikenteen uudelleen avaamisen selvittäminen.
- Siilinjärvi-Joensuu-Petroskoi -ratayhteyden kehittäminen henkilö- ja tavaraliikenteen osalta.
- Lieksan Kevätniemen teollisuusraide.
- Joensuun uusi satamaraide.
- Puutavaravarastoinnin lopettaminen Ylämyllyn entisen aseman alueella, vaihtoehtoisen varastointipaikan selvittäminen ja alueen maankäytön kehittäminen.
- Outokummun vanhan rautatieaseman ratapiha-alueen kaivostoiminnan aikaisten maamassojen vaihto.
- Rautatien puunkuormauspaikan kehittäminen Joensuun Hammaslahden liikennepaikalla ja kevyen liikenteen järjestelyt maantielle 484 (2,6 milj. euroa).

Kärkihanke: Joensuun lentoyhteyksien säilyttäminen ja palvelutason turvaaminen

Perustelu: Toimivat lentoliikenneyhteydet ovat Pohjois-Karjalan elinvoimalle ja yritysten toimintaedellytyksille välttämätön edellytys. Säännöllinen reittilentoliikenne alueen tarpeisiin sopivine aikatauluineen ja jatkoyhteyksineen on turvattava. Vuorojen lukumäärän ja kapasiteetin on oltava riittäviä. Palvelutasoa on kehitettävä ja kysyntää aktivoitava jatkuvasti. Maakuntaan suuntautuvaa, erityisesti kansainvälistä matkailua, on edistettävä määrätietoisesti.

Lentoasemaoperaattori Finavia on kiitettävällä tavalla sitoutunut Joensuun lentoaseman kehittämiseen ja tulevaisuuteen. Kiitotien pinnoite uusitaan kesällä 2021.

Johtuen epidemian aiheuttamista matkustusrajoituksista ja muista seurauksista, markkinaehtoiset lennot Helsingistä Joensuuhun, Jyväskylään, Kajaaniin, Kemiin ja

Kokkolaan katkesivat keväällä 2020. Liikenne- ja viestintävirasto Traficom asetti julkisen palvelun velvoitteen näille viidelle kotimaan lentoreitille ja järjesti lentoliikenteen kilpailutuksen reiteille. Kilpailutus perustuu eduskunnan lisätalousarvion 11,5 miljoonan euron lisämäärärahaan lentoliikenteelle.

Kilpailutuksen myötä säännöllinen suora reittiliikenne Joensuun ja Helsingin välillä käynnistyy uudelleen huhtikuussa 2021 ja liikenne on turvattu loppuvuodeksi 2021. Mikäli koronatilanne on ohi, reitin uskotaan vuonna 2022 toimivan kaupalliselta pohjalta. Mikäli elpyminen ei kuitenkaan tapahdu odotetusti, valtion on hyvissä ajoin varauduttava jatkamaan julkista palveluvelvoitetta ja varmistettava lentoliikenteen jatkuminen myös vuonna 2022.

Kärkihanke: Pohjois-Karjalan tavoitteet valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman pohjalta tehtävään väyläviraston suunnittelu- ja investointiohjelmaan

Perustelu: Ensimmäinen valtakunnallinen 12-vuotinen liikennejärjestelmäsuunnitelma valmistuu keväällä 2021. Suunnitelman tarkoituksena on lisätä liikennepolitiikan pitkäjänteisyyttä ja se tulee sisältämään 12-vuotisen toimenpideohjelman, joka sisältää valtion ja kuntien toimenpiteitä sekä liikennejärjestelmää koskevan valtion rahoitusohjelman.

Pohjois-Karjalan tärkeimpänä tavoitteena valtakunnallisiin linjauksiin on ollut koko Itä-Suomen ja erityisesti Pohjois-Karjalan maakunnan suhteellisen saavutettavuuden parantaminen. Suunnitelmassa on huomioitu maakunnan keskeisimmät saavutettavuustavoitteet ja kohteet (mm. nopea itärata Porvoo-Kouvola-linjauksen mukaisesti, Karjalan radan kehittäminen, VT 6 eniten kehitystarpeita omaavien valtateiden joukossa, vahvat kirjaukset Saimaan sisävesiliikenteestä ja tarpeiden kannalta hyvin muotoillut tavoitteet lentoliikenteen tilanteesta). Näitä konkreettisia kohteita on nostettava väyläviraston suunnittelu- ja investointiohjelmaan.

Alueen kehityksen kannalta on tärkeää, että liikenneyhteydet palvelevat hyvin kyseisen alueen merkittävimpiä toimialoja. Tämän vuoksi on erittäin tärkeää, että perusväylänpidon tasoa saadaan pysyvästi korotettua, jotta alemman tieverkon korjausvelan kasvu saadaan taittumaan. Näin mahdollistetaan jatkossakin muun muassa metsäteollisuuden raaka-ainekuljetukset metsästä joko suoraan tai puuterminaalien kautta tuotantolaitoksille. Lisäksi on tärkeää, että liikenneyhteydet maakunnasta sekä pääkaupunkiseudulle että muihin maakuntiin paranevat jatkossa samassa tahdissa muiden Suomen alueiden kanssa. Erityisen merkittävässä roolissa on henkilöjunaliikenteen nopeuttaminen Karjalan radalla. Rata vaatii pikaisesti investointeja väliille Joensuu–Imatra, joilla mahdollistetaan selvästi nykyistä nopeampi ja luotettavampi henkilöjunaliikenne. Seuraavassa vaiheessa junaliikennettä voidaan nopeuttaa vielä lisää ns. uudella Itäradalla Kouvolasta Porvoon ja Helsinki-Vantaan lentoaseman kautta Helsinkiin.

Merkittävin kehitettävä liikennekäytävä tulee jatkossa olemaan ns. Kuutoskäytävä, joka yhdistää Pohjois-Karjalan Eurooppalaiselle TEN-t-ydinverkolle. Rautatieliikenteessä Karjalan rata johtaa ydinverkon ainoaan Suomalaiseen rautatieliikenteen solmupisteeseen Kouvolaan ja tieliikenteessä valtatie 6 on sujuvin ja nopein yhteys Turun ja Pietarin väliselle E18 tielle, joka on myös ScanMed -ydinverkkokäytävän osa. Saimaan syväväylä on myös osa TEN-t -ydinverkkoa, joka yhdistyy Saimaan kanavan kautta ns. Merten moottoritille ja edelleen Itämeren ja Pohjanmeren satamiin. Kuutoskäytävältä on myös Säkäniemi–Niirala radan ja valtatie 9 kautta yhteys Niiralan raja-asemalle ja eteenpäin Venäjälle ja aina Kiinaan asti.

Tavoitteena on jatkossa vähentää liikenteen päästöjä päästövähennystavoitteiden mukaisesti ja siinä yksi keino on siirtää jatkossa yhä suurempi osuus pitkämatkaisista tiekuljetuksista sekä rautateille että vesiliikenteeseen. Tähän Pohjois-Karjalalla on hyvät edellytykset, mutta tavoite vaatii toteutuakseen myös esitettyjä investointeja sekä Karjalan rataa, että muuhun rataverkkoon sekä Saimaan kanavan tulevien investointien hyödyntämistä jatkossa.

Asetus maanteiden ja rautateiden pääväylistä – jatkoaskeleet

Perustelu: Liikenne- ja viestintäministeriö antoi vuoden 2018 lopulla asetuksen maanteiden ja rautateiden pääväylistä ja niiden palvelutasosta. Pohjois-Karjalan maakunnan alueella pääväyliin kuuluvat kokonaisuudessaan valtatie 6 ja 9 sekä Karjalan rata Joensuuhun saakka.

Seuraavaksi valtion on väylien omistajana ja ylläpitäjänä tehtävä kehittämisohjelmat yhteysväleittäin, kuinka priorisoituja maanteitä ja ratoja kehitetään yhteysväleittäin vastaamaan tavoiteltua palvelutasoa. Karjalan radan osalta on valmistunut nopeuden nostoihin tähtäävä selvitys alkuvuodesta 2018. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto ja Etelä-Karjalan liitto teettävät jatkoselvityksen tarvittavista toimenpiteistä ja kehittämispolusta. Maantieverkon osalta sekä VT 6 että VT 9 puolestaan vaativat kehittämisselvityksen jälkeen jatkosuunnittelua ja välittömiä toimenpiteitä.

Joukkoliikenteen edellytysten turvaaminen koko maassa

Perustelu: Joukkoliikenteen kehittämiseksi tarvitaan valtion pitkäjänteistä sitoutumista vähintään nykyisellä rahoitustasolla. Joukkoliikenteen alueellisia ostoja on jouduttu jatkuvasti sopeuttamaan supistuviin määräraha-kehyksiin. Erityisesti koulukuljetuksia palvelevien kaikille avoimien yhteyksien lopettaminen merkitsee tuntevia kustannuspaineita kunnille, jotka lainsäädännön edellyttäminä on pakotettu ostamaan korvaavat vuorot. Joukkoliikenteen kokonaismatkaketjut ovat vaarantuneet, kun syöttö- ja liityntävuorot lakkaavat yksi toisensa jälkeen ja järjestelmä sirpaloituu kohti toisistaan erillisiä linja-autovuoroja. Digitalisaatio ei ole ulottunut riittävästi joukkoliikenteeseen, vaan etenkin linja-autoliikenteen aikataulutietojen etsiminen on kehittynyt entistä vaikeammaksi taitolajiksi pirstaloituneiden kilpailutusten ja koordinaation puutteen vuoksi.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitossa on tuotettu POJO-sovellus, joka kattaa kaiken joukkoliikennetarjonnan ja aikataulut maakunnassa, sovellus palvelee asukkaiden lisäksi myös alueen matkailijoita. Suurena lisäarvona sovelluksessa on kuntien järjestämän asiointiliikenteen näkyvyys.

Linja-autoliikenteen palvelut ovat jatkuvasti heikentyneet maaseutukunnissa. Samanlaisesti kuntien rahoitusvastuu julkisen liikenteen palveluista on jatkuvasti kasvanut, kun valtion ostopalveluliikenne supistuu. Tämä kehitys ei ole hyväksyttävää. Valtion on turvattava riittävät julkisen liikenteen peruspalvelut koko maan laajuisesti siten, että kansalaiset eivät joudu epäoikeudenmukaiseen asemaan asuinpaikkansa perusteella.

Ely-keskus kilpailuttaa kuntarajat ylittävää markkinaehtoista joukkoliikennettä täydentävää joukkoliikennettä, jota myös kunnat osaltaan rahoittavat. Liikennettä on ostettu työ- ja koulumatkaliikenteen tarpeisiin. Jatkossa liikennettä ostettaessa on kriteeristöön otettava entistä enemmän huomioon myös alueen matkailuliikenteen tarpeet. Nykyään alueen matkailukeskusten liikenne perustuu pääosin henkilöautoliikenteen

varaan, mutta tulevaisuudessa joukkoliikenteellä on entistä suurempi rooli matkailukeskusten liikenteessä ja myös yhteiskunnan tulee osaltaan mahdollistaa matkailukohteiden saavutettavuus myös joukkoliikenteellä. Pohjois-Karjalan matkailun lippulaivan Kolin kehittäminen edellyttää toimivaa joukkoliikennettä.

Valtionapu yksityisteiden kunnossapitoon ja parantamiseen

Esitetään rahoituksen tasoa koko Suomessa 2,5 M€ vuodessa, josta Pohjois-Karjalaan 2,5 M€.

Perustelu: Pohjois-Karjalassa yksityisteiden peruskorjauksiin tarvitaan vähintään 2,5 miljoonaa euroa vuodessa. Rahoitus käytetään peruskorjauksiin, joilla turvataan teiden liikennöintikelpoisuus ja liikkuminen. Yksityisteillä on Itä-Suomessa suuri merkitys, ei pelkästään perustuotannon ja alueen asukkaiden, vaan laajasti eri elinkeinojen ja vapaa-ajan liikku-
misen kannalta. Yksityisteillä on suuri merkitys muun muassa matkaketjujen toimivuudelle erityisesti elinkeinoelämän kuljetuksissa, varsinkin puuhuollon ja muun maaseudun elinkeinoelämän ja asutuksen osalta. Yksityisteillä on toimintavarmuuteen liittyviä tehtäviä, kun tietä käytetään yleisesti läpikulkuliikenteeseen.

Valtionavustusten niukkuudesta seurannut yksityistieverkon kunnan heikkeneminen on aiheuttanut merkittävää haittaa maa- ja metsätalouden lisäksi esimerkiksi matkailulle. Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsunnitelmaluonnoksen mukaan valtio nostaa yksityisteiden tienpitoon vuosittain myönnettävien valtionavustusten määrärahatason 2,5 miljoonaan euroon vuodessa vuosille 2023–2032.

Pohjois-Karjalan kytkeytyminen TEN-T-ydinverkkoon – Kuutoskäytävä

Perustelu: TEN-T statuksen väylistä Pohjois-Karjalaan ylettyy tällä hetkellä Saimaan syväväylä. Vuoteen 2030 asti TEN-T/CEF rahoitus tullaan suuntaamaan pelkästään ydinverkkokäytävälle ja uusia kohteita ei oteta tähän enää mukaan. Euroopan komission DG Moven hallinnoimat ydinverkkokäytävät ovat asetetuista rakentumistavoitteista hieman jäljessä. Ydinverkkokäytävien velvoittavat kriteerit tulee olla valmiina vuoteen 2030 mennessä. Tästä syystä tulevaisuudessa tämän EU:n budjetissa hieman pienenevän rahoitusinstrumentin varat tullaan suuntaamaan ydinverkkokäytävälle sellaisiin hankkeisiin, jotka tuovat eurooppalaisia ihmisiä ja yritystoimintaa lähemmäs toisiaan sisämarkkinan vahvistamiseksi. Nykyisistä rajauksista ja kriteereistä tultaneen pitämään viimeiseen asti kiinni ja varat siis kohdentuvat ensisijaisesti Euroopan sisärajat ylittävien yhteyksien parantamiseen.

Maakuntien omia yhteyksiä kohti ydinverkkokäytäviä tulee kehittää vahvasti valtion, maakuntien ja muiden rahoitusinstrumenttien avulla. Tärkeimmät yhteysvälit Pohjois-Karjalasta TEN-T-ydinverkkokäytävälle ovat:

Maantieliikenteen kytkeytyminen ydinverkkokäytävälle

Maantieliikenteen TEN-T Skandinavia–Välimeri ydinverkkokäytävänä toimii Suomessa E18 moottoritie Turusta Vaalimaalle. Yhteysvälillä Pohjois-Karjalasta ydinverkkokäytävälle tulee kiinnittää huomiota seuraaviin neljään yhteysvälivaihtoehtoon. Valtatietä 6 pitkin Koskenkylään E18 Moottoritielle, VT 6 ja MT 387 pitkin Vaalimaalle E18 Moottoritielle, VT 6 ja MT 26 kautta Haminaan E18 moottoritielle ja VT 6 sekä MT 15 pitkin Kotkaan E18 moottoritielle.

Raideliikenteen kytkeytyminen ydinverkkokäytävälle

Rautateiden rahtiliikenteen solmukohtana toimii Kouvola Rail Road Terminal, joka on EU:n asetuksessa Suomen ainoa junaliikenteen TEN-T-ydinverkkokäytävän solmu-kohta. Yhteysväylillä Pohjois-Karjalasta ydinverkkokäytävälle on kehitettävä Karjalan radan turvallisuutta, nopeutta ja välityskykyä.

Kauppamerenkulku Pohjois-Karjalasta

Saimaan syväväylät ovat määritelty osaksi TEN-T-ydinverkkoa, mutta niitä ei ole kuitenkaan nostettu osaksi ydinverkkokäytäviä. Pohjois-Karjalaan ulottuvat sisävesiväylät ovat tärkeä osa Itämeren ympärillä sijaitsevia verkostollisia sisämaahan ylettäviä vesiväyläyhteyksiä. Lähin Merten moottoritieksi nimetty ydinverkkokäytävä saavutetaan Pohjois-Karjalasta Joensuun syväsatamasta tai Puhoksen teollisuussatamasta lähtevillä laivoilla kulkemalla syväväyliä pitkin Saimaan Kanavan läpi Itämerelle. Ydinverkkokäytävällä sijaitsevia satamia ovat Suomessa Hamina-Kotkan, Helsingin, Turun ja Naantalin satamat. Hamina-Kotkan satama on Pohjois-Karjalaa lähinnä oleva ydinverkkokäytävän merisatama. Hamina on toiminnaltaan keskittynyt neste, bulk ja break bulk-satamaksi, kun Kotkassa pääpaino on konttioperoinnissa.

Satamat saavutetaan Pohjois-Karjalasta eri kulkumuotojen osalta seuraavasti:

- Maantie: VT 6 ja MT 387 Vaalimaalle, VT 26 Haminaan tai VT 15 Kotkaan.
- Rautatie: Karjalan rata yhtyy Kouvolaan Haminaan ja Kotkaan vieviin ratoihin.
- Vesitie: Saimaan syväväylä ja Saimaan kanava sekä Itämerellä Viipurista Haminaan ja Kotkaan kulkevat meriväylät.

Pohjois-Karjalan kytkeytyminen TEN-T-ydinverkolle voidaan nähdä yläkäsitteen ”Kuo-toskäytävä” mukaisena liikennejärjestelmänä, joka kattaa kaikki liikennemuodot tukeu-tuen vahvasti valtatiehen 6, Karjalan rataan ja Saimaan syväväylään.

Kärkihanke: Kattava laajakaistaverkko koko Suomeen

Perustelu: Koko Suomeen on rakennettava kattava valokuituverkko sekä nostettava yleispalveluvelvoitteen tiedonsiirtonopeutta 100 Mbit/s tasolle. Digitaalisen infrastruktuurin kansallisen strategian 2025 mukaan digitaalinen infrastruktuuri edistää kilpailukykyä ja hyvinvointia mahdollistamalla jo tämän päivän digitaalisten palvelujen laajan käyttöönoton lisäksi tulevaisuuden ilmiöiden hyödyntämisen niin yksityisissä kuin julkisissakin palveluissa. Strategiassa asetettu tavoitetaso on sama kuin EU:n asettama; vuoteen 2025 mennessä tulisi kaikkialla Suomessakin olla saatavilla 100 Mbit/s yhteydet, joiden nopeus on mahdollista nostaa 1 gigabittiin ja myös keinot tavoitteen saavuttamiseksi.

Valtion talousarviossa on turvattava valtion tukirahoitus kaikille toteuttamiskelpoisille hankkeille nopeiden valokuituverkkojen rakentamiseksi koko Suomen kattavaksi. Kunnilla ja rakentavilla operaattoreilla on oltava varmuus jatkaa hankkeita ja kehittää alueensa palveluja suunnittelemallaan tavalla. Verkon rakentamisen vauhdittamiseksi kunnilta vaadittavista kuntaosuuksista on luovuttava, ja tuen on tultava kokonaan valtiolta. Ehdoton vaatimus kuntaosuudesta ei saa asettaa kuntalaisia eriarvoiseen asemaan eikä estää valtion tuen saamista hankkeille. Laajakaistarakentamisen rahoitus on saatava entistä paremmalle tasolle, eri rahoituslähteitä hyödyntäen.

Itä- ja Pohjois-Suomessa on kokonaisia kuntia tai kuntien osia, joissa ei ole toteutunut rakentamishankkeita lainkaan nykyisillä tukimalleilla. Näillä erityisen haasteellisilla alueilla pitkät välimatkat ja harva asutus eivät mahdollista kaupallisesti kannattavaa rakentamista tuen nykyehdoilla. Näille alueille on valmisteltava erillisratkaisu valtion ja kuntien yhteistyönä laajakaistayhteyksien rakentamiseksi.

Työ- ja elinkeinoministeriö (talousarvion pääluokka 32)

Kärkihanke: Elpymisrahoitus ja maakunnan kasvu investointipaketin avulla

Perustelu: Elpymisvaroilla on ensisijaisesti vauhditettava vihreää siirtymää edistäviä yritysten tuotannollisia investointeja. Tällaisia ovat esimerkiksi vihreät teolliset investoinnit, bio- ja kiertotalouden vauhdittaminen, metsäbiotalouden investoinnit, korkean jalostusarvon biotuotteet ja teollisuuden suurhankkeet.

Pohjois-Karjalassa uuden kasvun luomiseksi on rakennettu mittava investointipaketti. Pohjois-Karjalassa talouden rakennemuutosta vauhdittavia teollisuuden vihreitä yritys-investointeja kokoluokassa 10–80 M€ (sisältää biotalousinvestoinnit) on 10 kappaletta.

Elpymisrahoitus suunnattaisiin ensisijaisesti seuraaviin investointeihin:

- Talouden rakennemuutosta vauhdittavat vihreät yritysinvestoinnit.
- Elinkeinoelämää palvelevat tutkimus-, koulutus- ja innovaatioinvestoinnit.
- Muut investointipaketin teemat: kestävä matkailu, kestävä liikenne, kestävä infrastruktuuri ja digitalisaatio (ml. laajakaistat).

Vihreät yritysinvestoinnit

Talouden rakennemuutosta vauhdittavat vihreät yritysinvestoinnit (sisältää biotalousinvestoinnit) 236–265 M€

• Hautalammen akkukaivoshanke, Outokumpu (FinnCobalt)	60–80 M€
• Joensuun Green Park -teollisuuspuiston investoinnit	10 M€
• Akvila Cutlery Oy puukuituaterintuotannon investoinnit muovin korvaavien metsäteollisuuden sivuvirroista valmistettujen uudelleenkäytettävien puukuituaterinten tuotantoon, Outokumpu	20 M€
• Teollinen investointi B (luottamuksellinen)	30 M€
• Teollinen investointi C (luottamuksellinen)	25–30 M€
• Teollinen investointi D (luottamuksellinen)	25 M€
• Teollinen investointi E (luottamuksellinen)	20 M€
• Teollinen investointi F (luottamuksellinen)	15 M€
• Teollinen investointi G (luottamuksellinen)	15 M€
• Teollinen investointi H (luottamuksellinen)	6–10 M€
• Rakennemuutosten kasvupakettien toteutus	10 M€

(Keski-Karjala, Lieksa, Outokumpu-Polvijärvi)

Tulokset: 10 merkittävää vihreää teollista investointia, yli 50 yrityksen kasvu, 80-100 M€ avustuksella 410-500 työpaikkaa

Painopiste: Vihreä siirtymä

Elvytysrahoituksen investointirahoitus tulisi jakaa alueellisten ELY-keskusten kautta, näin varmistettaisiin parhaiten se, että koko maa hyötyy uudesta kasvusta.

Osaamisinvestoinnit

Elinkeinoelämää palvelevat tutkimus-, koulutus- ja innovaatioinvestoinnit, investointipaketin investoinnit työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla:

- GTK Mintecin mineraali- ja kiertotalousalan digitaalinen koetehdaskokonaisuus Outokummussa 40 M€.

Kärkihanke: Geologian tutkimuskeskuksen (GTK) mineraali- ja kiertotalousalan digitaalinen koetehdaskokonaisuus Outokummussa

Kustannusarvio 40 M€.

Perustelu: Geologian tutkimuskeskuksen (GTK) keskeisin mineraali- ja kiertotalousalan tutkimusinfrastrukturi on Outokummussa sijaitseva, Euroopassa ainutlaatuinen, mineralogian laboratorio ja mineraaliprosessoinnin pilot-mittakaavan koetehdas GTK Mintec. GTK:n tavoitteena on uudistaa ja kehittää GTK Minteciä luomalla kotimaista ja kansainvälistä tutkimusta ja elinkeinoelämää palveleva digitaalinen koetehdaskokonaisuus vuosien 2020–2025 aikana. Tavoitteena on rakentaa GTK Mintecistä kaivos- ja kiertotalousteollisuuden tutkimus-, testaus-, koulutus- ja tuotekehitysalusta yhdessä yritysten ja yliopistojen kanssa vastaamaan kaivosalan kokonaisuuden tarpeisiin. Arvioitu rahoitustarve uuden koetehdaskokonaisuuden kiinteistön ja laitekannan suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi on noin 40 miljoonaa euroa.

GTK Mintec koetehdaskokonaisuuden kehittäminen pitää sisällään seuraavat osa-alueet:

GTK Mintec Koetehdas: Keskeinen kehityssuunta koetehtaalle on digitalisaation hyödyntäminen sekä erilaisten materiaalien hyödyntämistehokkuuden kasvattaminen niin akkumineraalien ja kiertotalousmateriaalien tutkimisessa kuin ympäristö- ja energiatehokkuuden parantamisessakin. Tavoite on mahdollistaa kahden samanaikaisen prosessin ajo sekä kasvattaa laitoksen muunneltavuutta.

SMARTT Tailings Facility – älykäs rikastushiekköjen hallinnan ja prosessivesien kierrätyksen tutkimusalusta: Uuden koelaitoksen ja tutkimuslaboratorioiden ytimessä on digitaaliseen kaksoseen pohjautuva teknologia sekä rikastushiekköjen tutkimukseen rakennettava SMARTT Tailings Facility. Uusi rikastushiekköjen ja niiden hallintamenetelmien tutkimukseen rakennettava SMARTT Tailings Facility on täysin uusi avaus maailmassa.

Mineraaliprosessoinnin yhteiskehityslaboratorio – GTK ProLab: GTK Mintecin rikastus- eli prosessilaboratorio kuuluu olennaisena osana asiakkaille tarjottavaan arvoketjuun. Prosessilaboratorion tutkimuksen pääpaino on pienen mittakaavan tutkimuksellisissa ja kokeellisissa rikastuskokeissa.

Prosessimineralogian laboratorio: GTK Mintecin mineralogisen tutkimuksen pääpaino on prosessimineralogiassa, joka tukee sekä koetehtaan pilotti- että prosessilaboratorion tutkimusta ja koeajoja.

Kemian laboratorio – Täysin automatisoitu ja digitalisoitu RoboLab: Lisäämällä automaatiota ja digitalisaatiota prosessien analysointivaste lyhenee.

Digitaalinen kehittämisalusta luo puitteet kansainvälisten asiakas- ja tutkimusprojektien houkuttelemiseksi Suomeen, projektien varsinaiseen hallintaan ja toteuttamiseen uudenlaisen ympäristön. Koelaitoksella on merkittävää kansainvälistä potentiaalia, sillä mineraalipohjaisten tuotteiden kiertotalousosaamisen kehittäminen on globaali haaste. Suomen viennin kasvupotentiaalin arvioidaan olevan sadoissa miljoonissa euroissa. Pohjois-Karjala on maakuntana omalta osaltaan sitoutunut panostamaan GTK:n Outokummun toimipisteen tulevaisuuteen.

Kärkihanke: Yritysten kehittämishankkeiden julkisen rahoituksen riittävyys

Perustelu: Pohjois-Karjalan ELY-keskuksen toimialueella on syntynyt akuutti ja sinänsä positiivinen tilanne, jossa pk-yritysten kasvun hidasteena on rahoituksen myöntövaltuuksien puute. Uuden ohjelmakauden myöntövaltuus on käytettävissä aikaisintaan vasta joskus vuodenvaihteessa 2021–2022. Tilanne jarruttaa yritysten kasvua, innovaatiotoimintaa ja investointeja sekä työllisyyden myönteistä kehitystä. Yksikään yrityshanke ei saisi jäädä toteutumatta rahoituksen puutteen takia. Yrityshankkeet ovat kestävin ja vaikuttavin tapa luoda työpaikkoja ja nostaa työllisastetta.

Pohjois-Karjalassa tarvittavan yritystukien lisämyöntövaltuuden kokonaismääräksi arvioidaan vuosina 2021–2022 noin 20–30 miljoonaa euroa. Työ- ja elinkeinoministeriöltä odotetaan myönteistä suhtautumista lisämyöntövaltuuden osoittamiseksi Pohjois-Karjalan elinkeinoelämän kasvun ja työllisyyden edistämiseen. Yritysrahoituksen avulla voidaan myös vastata Kiteen ja Lieksan kuntia kohdanneisiin avainyritysten toiminnan lakkaamisiin.

Riittävä yritysrahoituksen myöntövaltuus tukee omalta osaltaan hallituksen tavoitetta nostaa Suomen työllisyysaste 75 prosenttiin. Kehittämisavustuksella on Pohjois-Karjalan kaltaiselle maakunnalle tärkeä merkitys. Avustus mm. tasaa Suomen sisäisiä eroja markkinalähtöisen rahoituksen saatavuudessa, koska erityisesti tuotannollisten investointien vakuusarvotukset vaihtelevat suuresti toiminnan sijainnin mukaan.

Kärkihanke: Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin toteuttaminen

Perustelu: Pohjois-Karjala on pysytellyt vuosikausia sitkeästi maan korkeimman työttömyyden maakuntana. Koronan talousvaikutusten myötä maan sisäiset työttömyyserot ovat supistuneet, kun työttömien määrä on kasvanut eniten Uudellamaalla. Tilannetta kuvaavasti se, että Uudenmaalla työttömiä työnhakijoita oli tammikuussa 2021 peräti 55,9 % enemmän kuin vuotta aiemmin, kun vastaava lisäys Pohjois-Karjalassa oli vain 13,4 %. Tästä kehityksestä ja erojen pienentymisestä huolimatta Pohjois-Karjala on edelleen maan vaikeimman työttömyyden alue. Työttömien osuus työvoimasta oli Pohjois-Karjalassa 15,9 % ja toiseksi korkeimman työttömyyden maakunnassa Päijät-Hämeessä 15,3 %. Koko maan luku oli 12,7 %.

Vuoden 2020 lopulla valmistuneen Pohjois-Karjalan työmarkkinoiden tilannekuva ja tulevaisuus -selvityksen perusteella maakunnan työmarkkinoiden tilanne on kaksijakoinen ja kunnat asettuvat keskenään erilaiseen asemaan työikäisen väestön kehityksen suhteen: Joensuun keskusta ja lähikunnat sinnittelevät ja muualla maakunnassa työikäinen väestö vähenee. Tämä kahtiajako tulee esille työllisyyden ja työpaikkojen tarkastelussa, joiden molempien määrä väheni 2010-luvulla kaikissa muissa kunnissa paitsi Joensuussa.

Tulevaisuudessa suurin haaste maakunnan työmarkkinoille on työikäisen väestön väheneminen, jonka juurisyy on ikärakenteen muutos ja pienet nuorisokäluokat. Ikärakenteen muutoksen tuomaan haasteeseen työvoiman riittävydessä voidaan vastata työllisyysasteen nostolla, jolloin suurempi osa työikäisistä on työelämässä, sekä houkuttelemalla maakuntaan uusia asukkaita muualta Suomesta tai rajojen ulkopuolelta. Jos työllisyysaste saadaan nostettua hallituksen tavoittelemaan 75 prosenttiin, niin se riittäisi vastaamaan ikärakenteen muutoksen ja ennakoitun uuden työvoiman tarpeeseen 2020-luvulla.

Tilannekuvaraportissa nostettiin esille neljä teemaa, joihin panostamalla voitaisiin vastata tulevaisuuden työvoimatarpeisiin: yritysten työvoiman saatavuuden varmistaminen, koulutusmahdollisuudet nuorille ja työssä oleville, alueen markkinointi ja pitovoiman lisääminen, sekä syrjäseudulla asumisen tukeminen. Nämä neljä teemaa ovat keskenään sidoksissa ja toimivat toisiaan vahvistavasti. Työvoiman saatavuuden varmistamiseksi onkin tehtävä monialaista yhteistyötä ja edistettävä toimenpiteitä, jotka lisäävät maakunnan elinvoimaa. Nyt on aika yhdessä kehittää toimintatavat ja -mallit varmistamaan työvoiman saatavuus myös 2030-luvulla.

Maakunnan omien resurssien ohella edellä mainitut tavoitteet ja työvoiman saatavuuteen liittyvät ratkaisut edellyttävät rahoitusta tai muita toimenpiteitä valtion taholta. Usein kyse ei ole niinkään resursseista vaan mahdollisuudesta toteuttaa tarpeisiin räätälöityjä ja alueelliset erot huomioivia kokeiluja. Suomen vaikeimman työttömyyden maakuntana Pohjois-Karjala on alue, jossa on luontevaa pilotoida työttömyyden torjuntaa ja osallisuuden edistämiseen tähtääviä kokeiluja siirtämällä ratkaisovaltaa ja rahoitusta työttömyyden ja työttömien asioiden hoidossa alueelle.

Keväällä 2021 käynnistyneen Joensuun seudun työllisyyden kuntakokeilun tavoitteena on edistää työttömien työnhakijoiden työllistymistä ja koulutukseen ohjautumista nykyistä tehokkaammin ja tuoda uusia ratkaisuja osaavan työvoiman saatavuuteen. Samalla helpotetaan kohtaanto-ongelmaa ja luodaan edellytyksiä yrittäjyydelle ja yritysten kasvulle. Kuntakokeilusta saatavia kokemuksia on hyödynnettävä myös luotaessa julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden palvelurakenteen pysyvää ratkaisumallia.

Kärkihanke: Pohjois-Karjalan kestävä metsäbiotalouden kasvupaketin toimenpiteet työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla

Perustelu: Pohjois-Karjalaan on viimeisten vuosikymmenien aikana syntynyt ainutlaatuinen metsäbiotalouden osaamiskeskittymä Euroopassa. Pohjois-Karjalan metsäbiotalouden kasvupaketissa on kyse massiivisesta suunnitelmasta, jossa alan jopa 350 miljoonan investoinnit synnyttävät uusia työpaikkoja ja elinvoimaa metsien maakuntaan (ks. tarkempi kuvaus OKM:n hallinnonalan kohdalta). Suunnitelman tähtäin on vuodessa 2023. Kasvupaketti on laaja maakunnallinen kokonaisuus, joka muodostuu kehittämis- ja investointitoimenpiteistä.

Eryteisesti investointitavoitteiden toteutuminen edellyttää toimenpiteitä TEM:n hallinnonalalla, mutta myös muut teemat sisältävät hallinnonalan toimenpiteitä. Huippuosaamisen kehittämisessä tavoitteena on Teknologian tutkimuskeskus VTT:n ja teknisten tiedekuntien kiinnittyminen alueella tehtävään tutkimus- ja tuotekehitystyöhön, erityisesti uusien korkean lisäarvon tuotteiden kehittämiseksi yhteistyössä tutkimuslaitosten ja yritysten kanssa.

Investoinnit ja metsäbiotalouden jalostusarvon nostaminen (ks. Investointipaketin investoinnit).

Suuryritysten vähähiilisten investointien houkuttelu. Notifioidaan komission kanssa viiden vuoden investointitukiohjelma Pohjois-Karjalaan, mikä mahdollistaisi 15 % investointituen. Tavoitteena yhteensä 1 mrd. euroa tuotannollisiin investointeihin seuraavan viiden vuoden aikana. Kansallinen rahoitustarve 30 milj. euroa/vuosi. Tavoitteena biotalouden raaka-aineresurssien hyödyntäminen korkean arvonlisän tuotteisiin ja alueen toimijoiden kytkeminen globaaleihin bio- ja kiertotalouden arvoketjuihin.

Yhteistyön systematisointi Team Finland verkoston kanssa ja erityisesti Maakunnasta maailmalle -toimintamallin tehostaminen Business Finlandin kanssa. Toteutetaan kohdennettua metsäbiotalouden vientikanavien avausta ja osaamisen vientiä maakunnasta Japaniin, Venäjälle, Kanadaan ja muille potentiaalisille markkina-alueille.

Investointitukien palauttaminen kuntien yhtiöiden hallinnoimille yritys- ja teollisuuskäytössä oleville rakennuksille

Perustelu: Kunnat tarvitsevat elinkeinotoiminnan edellytysten ja työllisyyden parantamiseen sekä infrastruktuurihankkeiden toteuttamiseen lakkautetun työllisyysperusteisen investointituen kaltaisia tukimuotoja. Valtion panostus on tärkeä sekä yrityshankkeiden toteuttamisessa, että kuntien teollisuusalueiden kokonaisvaltaisessa kehittämisessä.

Kuntalain mukaisen yhtiöittämissä myötä kuntien yritystiloja hallinnoivat kuntien tytäryhtiöt, jotka joutuvat kunnostamaan tiloja erityisesti vuokralaisten vaihtuessa. Jos vuokralaisen toteuttaisi itse muutostyöt, olisi yrityksen mahdollista saada operaatioon kehittämistukea. Tämä ei kuitenkaan toimi, jos kiinteistön omistaa kunnan tytäryhtiö. Kiinteistöjen kehittäminen joudutaan nykyisin toteuttamaan markkinaehtoisesti, mikä johtaa vuokratasossa kohonneisiin vuokratukustannuksiin ja pitkiin vuokrasopimuksiin (tilamuutosten kuoletusajat), joihin yritykset alati muuttuvassa kilpailutilanteessa eivät ole valmiita.

Kiinteistöjen jalostamisen lisäksi kiinteistöyhtiön rooli aktiivisena uusien yritystilojen rakentajana pitäisi mahdollistaa investointituen turvin. Monissa kunnissa suurin osa yrityksistä on pk-yrityksiä, joiden kehittäminen pelkästään omin voimin on haasteellista. On selkeästi nähtävissä, että investointituet alueen kiinteistöyhtiölle palauttamalla saadaan aikaan nykyisissä yrityksissä kasvua ja kehittymistä, minkä lisäksi uusia yrityksiä on mahdollista saada alueelle. Kuntien omistamille yritys- ja teollisuuskäytössä oleville yhtiöille on palautettava investointituki alueilla, joilla markkinaehtoinen kiinteistökehittäminen ei toimi.

Kiteen Puhoksen teollisuus- ja satama-alueen kokonaisvaltainen kehittäminen vastaamaan nykyaikaisen teollisuus- ja liiketoiminnan vaatimuksia

Perustelu: Kyseessä on 416 hehtaarin suuruinen teollisuusalueeksi kaavoitettu määrä-ala. Alue sisältää mm. entisen lastulevytehtaan, Hexionin ja Surfatorin tuotantolaitokset ja Stora Enson saha-alueen (n. 56 hehtaaria). Välittömästi teollisuusalueen vieressä on kansainvälisen statuksen omaava satama-alue. Alueelle on erinomaiset liikenneyhteydet muun muassa 6-tieltä, sataman kautta ja rautateitse. Stora Enson saha-alue sisältää 54 000 neliometriä rakennettua tilaa. Alueella sijaitsee teollisuushalleja, pressuhalleja ja toimistotiloja. Alueen sähköliittymien yhteisteho on noin 10 MW.

Alue kaipaa kunnostustoimenpiteitä esimerkiksi pihojen asfalttipintojen osalta. Tuotantotilojen kunnostustarve harkitaan tulevan jatkokäytön tarpeet huomioiden. Satama-alueelle johtavat tiet kaipaavat peruskunnostusta ja koko ympäröivä alue siistimistä. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto selvittää hankkeessaan pistoraitteen rakentamista Puhoksen satamaan aina satamalaiturille saakka sekä HCT-rekkojen ja muiden raskaiden projektikuljetusten vaatimia parannustoimenpiteitä. Alueen ympäristötoimenpiteistä vastaa nykyinen omistaja.

Aluetta markkinoidaan yhteistyössä Stora Enson kanssa. Mahdollista on, että alue päätyy kokonaisuudessaan yhdelle toimijalle tai alueelle rakentuu useamman toimijan ekosysteemi. Keskustelut ovat käynnissä esimerkiksi biotalouden ja puurakentamisen toimijoiden kanssa. Lisäksi on tehty perusselvitys palvelinkeskuksen sijoittamisesta alueelle. Alustavan aikataulun mukaisesti alue kokonaisuudessaan olisi uuden toimijan käytettävissä syksyn 2021 aikana.

Kärkihanke: EU:n ja kansallinen rahoitus Pohjois-Karjalan elinvoiman vahvistamiseksi

Perustelu: Pohjois-Karjalan kehityksen kannalta EU:n ja kansallisen rahoituksen taso on tärkeää maakunnan elinvoiman vahvistamiseksi. EU:n aluepolitiikalla on kavennettava kehittyneisyyseroja. Pohjois-Karjalan kannalta tärkeitä tavoitteita ovat:

- Riittävä rahoituksen taso ja kohdentuminen Pohjois-Karjalaan (RRF, JTF, koheesio- ja maatalouspolitiikka, kansallinen aluepolitiikka).
- Itä- ja Pohjois-Suomen erityisaseman huomioiminen.
- Ohjelmien sisällön sopivuus Pohjois-Karjalan toimintaympäristöön.
- Erityisesti huomioitava yritystukien riittävyys ja merkittävien teollisten investointien liikkeellelähtö.

Kansallinen kaupunkipolitiikka ja kuntien elinvoiman kehittäminen

Perustelu: Sopimuskumppanuus kaupunkipolitiikan temaattisilla painopistealoilla valtion kanssa on tärkeää. Joensuu on ollut mukana valtion kasvusopimuksessa 2016 - 2019, ja vaikuttanut aktiivisesti kaupunkipolitiikan ja yliopistokaupunkien yhteistyön kehittämiseen. Sopimusmenettely valtion kanssa jatkuu nyt yliopistokaupunkien kanssa tehtävillä ekosysteemisopimuksilla. Joensuun painopistealat sopimuksessa ovat fotonikaali- ja metsäbio- ja kiertotalousliiketoiminta ja perustuvat Joensuun seudun elinkeinostrategiaan, TKI-toimijoiden strategiaan, sekä toimivaksi todettuun yhteistyöhön. Sopimusmenettelyjä on edelleen kehitettävä ja varmistettava riittävä rahoitus paitsi sopimukseen kirjattavien toimien edistämiseen myös niitä tukeviin muihin valtion toimiin kuten koulutukseen ja tutkimukseen.

Seutukaupunkien kanssa tehtyä verkostoyhteistyötä on tarpeellista jatkaa vuonna 2020 hyväksytyin toimeenpano-ohjelman pohjalta. Harvaanasuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän linjausten toteuttaminen on tärkeää näiden erityiskysymysten ja elinvoimaisuuden kannalta.

Kaivannaisteollisuuden investointien ja kehittämistoimien vauhdittaminen

Vahva kansallinen kaivos- ja mineraalipolitiikka ja kaivoslain uudistaminen

Perustelu: Suomi on yksi maailman houkuttelevimmista kaivosalan investointien kohdemaista. Suomessa Pohjois-Karjala oli puolestaan malminetsinnän kärkialueita. Kaivostoiminnan ja kiven leikkaamisen toimialan eli kokonaisuudessaan kaivannaisalan liikevaihto on ollut maakunnassa vuositasolla noin 100 miljoonaa euroa. Merkittävimmät toiminnassa olevat kaivoskohteet ovat olleet Pampalon kultakaivos Ilomantsissa, Kylylahden monimetallikaivos Polvijärvellä sekä Juuan kunnan Nunnanlahden vuolukiviteollisuus. Pampalo on ollut suljettuna vuoden 2018 lopulta kunnan alhaisen hintatason vuoksi ja Kylylahdessa kaivostoiminta päättyi syksyllä 2020, mutta molemmilla alueilla etsitään uusia esiintymiä.

Kaivannaisala on viime vuosina kokenut suuria muutoksia. Alan hyvä toimintaympäristö ja akkuminaalien kasvanut kysyntä ovat pitäneet yllä kansainvälisten yhtiöiden kiinnostusta Suomen mineraalivarantoihin. Kaivosalan näkymien paranemisen myötä aikaisemmin paikannetuista, mutta kannattamattomiksi todetuista esiintymistä on tullut vähintään lupaavia. Muuttuvassa tilanteessa keskeisiä kehittämistavoitteita ovat geologisen tiedon päivittäminen ja saatavuuden turvaaminen sekä maakunnan kehittäminen kivi- ja kaivannaisalan operatiivisen koulutuksen alueeksi. Valtion osallistuminen kaivannaisalan potentiaalin hyödyntämiseen, kaivoshankkeiden toteutumisen tukemiseen ja niihin liittyvän infrastruktuurin rakentamiseen on tärkeää.

Kaivostoiminnan paikalliseen sosiaaliseen hyväksyttävyyteen ja ympäristöriskeihin on suhtauduttava yhteiskunnallisessa päätöksenteossa vakavasti. Kaivoslain uudistaminen on tarpeen. Erityistä huomiota on kiinnitettävä hankkeiden elinkeino-, alue- ja ympäristövaikutusten arvioinnin, paikallistason korvausten ja jälkihoidon vastuiden näkökulmiin sekä lupaprosessien nopeuttamiseen.

Outokummun Hautalammen kaivostoiminnan edellytysten kehittäminen

Perustelu: Suomalainen kaivosalan kehitysyhtiö FinnCobalt on käynnistänyt Outokummun kaupungissa sijaitsevan Hautalammen malmion kehityshankkeen. Hankkeen tavoitteena on ottaa tuotantoon entisen Outokummun kuparikaivoksen alueella sijaitseva koboltti-nikkeli-kuparimalmio ja tuottaa siitä kasvavan sähköautoteollisuuden tarvitsemia akkuihin käytettäviä koboltti- ja nikkelikemikaaleja.

FinnCobalt on hankkinut alueen maa-alueet ja mineraalioikeudet omistukseensa. Hanke on tällä hetkellä tutkimus- ja luvitusvaiheessa. Seuraavaksi tavoitteena on selvittää malmista saatavien rikasteiden soveltuvuus akkukemikaalien tuotantoon.

Hautalammen kaivos on ollut lyhyen aikaa tuotannossa 1980-luvun puolivälissä. Kaivokseen on tehty valmiiksi vinotunneli ja osa maanalaisesta tunneliverkostosta. Kaivoksella on voimassa oleva louhinnan mahdollistava ympäristölupa. Osana kehitysprojektia yhtiö selvittää rikaste- ja kemikaalituotannon sijainti- ja toteutusvaihtoehdot.

Toteutuessaan kaivos- ja kemikaalitehdas tulee työllistämään noin 150 henkeä ja toimimaan vähintään seitsemän vuotta. Vuotuinen tuotanto vastaisi noin 30–50 000 sähköauton akun koboltti- ja nikkeliarvetta.

Outokumpu Mining Camp -kokonaisuuden kehittäminen

Perustelu: Outokummun kaupungilla on kunnianhimoinen kaivannaisalan kehittämishankekokonaisuus nimeltä Outokumpu Mining Camp, joka sisältää seuraavat osa-alueet:

- 1) Kaivannaistoiminnalle ja teollisuudelle tärkeiden tie- ja logististen yhteyksien rahoituksen turvaaminen liikenneturvallisuusperustein: Kylylahti–Luikonlahti- ja Hautalampi–Luikonlahti-tieosuudet (LVM).
- 2) Toisen asteen koulutuksen kehittäminen Outokummussa erityisesti metalli- ja kaivannaisalan tarpeisiin (OKM).
- 3) Geologian tutkimuskeskuksen mineraalitekniikan laboratorion toiminnan ja toimintaedellytysten vahvistaminen Outokummussa (TEM).
- 4) Yritysten toimintaedellytysten parantamiseen ja työllisyyden edistämiseen tähtäävät investoinnit Teollisuuskylässä. Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusten myöntäminen kuntaomisteisille toimitilayhtiöille tulisi olla mahdollista Itä- ja Pohjois-Suomen alueella 30–40 prosentin avustustason mukaisena silloin, kun tilat rakennetaan todennettuun tarpeeseen rakennettaviin, korjattaviin tai laajennettaviin toimitiloihin sijoittuvalle pk-yritykselle, joka synnyttää alueelle uusia työpaikkoja (TEM).

Valtion odotetaan sitoutuvan Outokummun valtakunnallisestikin merkittävän Mining Camp -kokonaisuuden toteuttamiseen.

Pohjois-Karjalan matkailun kehittäminen osana Lakeland -markkinointia

Perustelu: Suomen matkailuelinkeino on kasvanut ja kansainvälistynyt vahvasti. Matkailun kehittämistä ohjaa Suomen matkailun kasvun ja uudistumisen tiekartta ”Yhdessä enemmän” vuosille 2015–2025. Päämääränä on, että Suomi on vuonna 2025 Pohjois-Euroopan ykkösmatkailukohde. Järvi-Suomi (Lakeland) on yksi Suomen matkailun neljästä suuralueesta. Muita suuralueita ovat pääkaupunkiseutu, Rannikko-saaristo-alue ja Lappi.

Pohjois-Karjalassa matkailulla on pitkä kehityskaari muun muassa Kolin ja Bomban osalta. Kansallispuistoissa on paljon matkailupotentiaalia, josta poikkeusaikana tapahtunut kotimaan matkailun ja erityisesti luontomatkailun merkitys on korostunut. Maakunnan matkailua kehitetään osana Suomeen ja Järvi-Suomi -suuralueeseen (Lakeland) kohdistuvaa kansainvälistä kysyntää sekä vahvemmin profiloituvaa kotimaan matkailun tarjontaa. Maakunnan matkailun kehittymisen kannalta on tärkeää turvata matkakohteen saavutettavuus osana kansainvälisiä matkailutuotantoja. Matkailun kansainvälinen myynti edellyttää logistisesti ja kustannuksiltaan kysyntää vastaavien yhteyksien saatavuutta. Lentoliikenteen merkitys korostuu kansainvälisten markkinoiden kehittymisen osalta.

Kansallisesti on oltava edelleen mahdollista tukea valtion toimenpitein myös perusinvestointeja muun muassa laadukkaaseen kansainväliseen kauppaan tähtäävän majoi- tus- ja palvelukapasiteetin kasvattamiseen niillä alueilla, joilla kehitys on vasta lähdössä liikkeelle.

Suomen matkailun kehittämisessä ja markkinoinnissa Järvi-Suomi on huomioitava yhtenä maan merkittävimmistä matkailun suuralueista.

Arctic Blue Resort Kontiolahti – investointien toteuttaminen

Perustelu: Kontiolahden kunta omistaa entisen Kontiorannan varuskunnan maa-alueet ja on asemakaavoittanut alueen matkailu- ja vapaa-ajankäyttöön. Tavoitteena on uudenlainen majoitus- ja vapaa-ajankeskus, jossa kannustetaan käyttämään luonnonvaroja järkevämmiin. Eettinen ajattelu ja ekologinen toiminta ovat paikan keskeisimmät arvot. Arvot projisoituvat mm. rakennuksissa, ruoassa, palveluissa, liikkumisessa ja jätehuollossa. Vieraiden osallistuminen luonnonvarojen säästämiseen tullaan kompensoimaan myös hinnoittelussa.

Suurimmat investointitarpeet liittyvät ekologisen vapaa-ajankeskuksen rakentamiseen ja matkailun sekä liikunnan edistämiseen. Vapaa-ajankeskus tuo merkittävästi työpaikkoja ja elinvoimaa alueelle. Hotelli-investoinnin, siihen liittyvien palveluiden ja majoitusrakentamisen koko on noin 200 milj. euroa. Hanke käynnistyy vapaa-ajan asuntojen rakentamisella. Avustukset ja tuet konkreettisiin vapaa-ajankeskusta tukeviin rakennuskohteisiin ovat ensiarvoisen tärkeitä hankkeen toteuttamiseksi.

Valtakunnallisesti merkittävien matkailu- ja vapaa-ajan alueiden kehittäminen Liperin Veljesharjun (Luovin) sekä Pärnävaaran alueista

Perustelu: Suunnittelussa tulee tehdä aktiivista yhteistyötä Joensuun ja Kontiolahden kanssa muun muassa ampumahiihtostadionin kokonaisuus huomioiden. Hankkeiden kokonaiskustannusarviot ja aikataulu selviävät alueille laadittavien Master planien tai yleissuunnitelmien yhteydessä. Hankkeiden alustava toteutus vuosille 2022–2030.

Sosiaali- ja terveysministeriö (talousarvion pääluokka 33)

Kärkihanke: Sote-uudistus vaalikaudella 2019–2023

Perustelu: On tärkeää, että sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen uudistus saadaan vietyä maaliin ilman merkittäviä viivästyksiä. Pitkään jatkuva avoin tilanne vaikeuttaa tulevaisuuden suunnittelua kunnissa ja lisää riskejä erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon toimitilojen kehittämisessä. Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymä on tuottanut sote-palveluja Pohjois-Karjalan ja Heinäveden kunnan asukkaille vuoden 2017 alusta. Vuoden 2019 maaliskuussa kaatuneen sote- ja maakuntauudistukseen liittyneet pohjoiskarjalaiset näkökulmat ovat monella tavalla edelleen ajankohtaisia.

Sosiaali- ja terveystalouden näkökulmasta sote-uudistuksen etenemisessä tärkeimpiä linjauksia ovat seuraavat:

- Pohjois-Karjalan on oltava itsenäinen palvelujen järjestäjä.
- Valtakunnallisen ratkaisun on vahvistettava Siun soten toimintaa.
- Valtiolta suoraan järjestäjälle tuleva valtakunnalliseen tarvevakiointiin perustuva rahoitus on toteutettava oikeudenmukaisesti. Siirtymäaika tulee lyhentää oleellisesti ja muutosleikkuri on poistettava tai sen merkitystä on pienennettävä.
- Siirryttäessä kuntayhtymän toiminnasta hyvinvointialueeksi siirtymäajan resurssoinnin on oltava oikeudenmukaista ja riittävää.
- Sote-palveluihin tulevat resurssit on ohjattava suoraan palvelun järjestäjälle.
- Valtion ohjeistus on rajattava vain suuriin strategisen tason asioihin.
- Yhteistoiminta-alueilla sovittavat asiat on rajattava koskemaan vain yliopistollisen tason erikoissairaanhoidon.
- Investointimahdollisuudet on turvattava.
- Pelastuslaitoksen ja ympäristöterveydenhuollon on oltava osa maakunnallista ratkaisua.
- Ympäristöterveydenhuollon järjestämisen on oltava siirrettävissä hyvinvointialueelle jo ennen 1.1.2026 niillä alueilla, missä tämä katsotaan tarkoituksenmukaiseksi.
- Päivystys- ja keskittämisasiain on turvattava Pohjois-Karjalan keskussairaalan tulevaisuus laajan päivystyksen sairaalana.
- Peruspalvelujen vahvistamisen näkökulma on turvattava osana kansallista kehitystoimintaa ja rahoitusta.
- Hyvinvointitaloudellisen ajattelun ja HYTE-työn edistäminen Pohjois-Karjalassa.

Sote-uudistuksen toteuttamisen ohella koronapandemian jälkihoitoon (mm. syntyneiden jonojen purku) on ohjattava riittävät ja oikeudenmukaiset resurssit.

Heti soten jatkovalmistelua koskevien ratkaisujen edettyä on tärkeää jatkaa muiden monialaisen maakunnan tehtävien mahdollistamista. Työssä on hyödynnettävä maakunnissa edellisellä hallituskaudella tehty hyvä valmistelutyö. Pohjois-Karjalassa on laaja yhteisymmärrys ja yhteinen tahtotila viedä maakuntauudistusta eteenpäin. Uudistusten aikatauluista ja rahoituksesta on tärkeää pitää kiinni niin, että hankkeet etenevät suunnitellusti.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimipiste Joensuuhun

Perustelu: Pohjois-Karjala on erityisen vahva toimija sote-kentällä. Yhteinen sote-kuntayhtymä Siun sote on perustettu kuntien toimesta vuonna 2016 ja sote-integraatiota tehdään käytännön tasolla koko ajan. Siun sote ei syntynyt tyhjästä, sillä Pohjois-Karjalan kunnat olivat tehneet jo pitkään sosiaali- ja terveydenhuollon alalla yhteistyötä monilla sektoreilla. Asiaa on edesauttanut koko alueen perusterveydenhuollossa, erikoissairaanhoidossa ja osin sosiaalihuollossa yhteinen potilas- ja asiakastietojärjestelmä, mikä on osaltaan tukenut toimintaprosessien yhtenäistämistä. Tätä vasta suunnitellaan muualle Suomeen, Pohjois-Karjalassa yhteinen sote-tietojärjestelmä on ollut käytössä jo kymmenen vuotta ja sote-digitalisaatio on pitkällä maakunnassa, jossa ICT-ratkaisut tukevat kokonaisuutta. Siun sotesta on saatavilla valtavasti tutkimustietoa sekä potilashoittoon, asiakasprosesseihin sekä organisatoriisiin tutkimuskysymyksiin. Pitkä yhteisen tekemisen tausta on mahdollistanut myös sen, että Pohjois-Karjalassa on otettu digitalisaation kehittämisen suhteen määrätietoisesti uusi askel. Aster -asiakas- ja potilastietojärjestelmän hankintaprojekti ylimaakunnallisesti on Siun soten tärkeimpiä kehittämisen kärkiä. Uusi järjestelmä mahdollistaa sujuvan asiakastyön ja integroivan yhteistyön lisäksi digitaalisten palvelujen käyttöönoton entistä paremmin.

Sote-tutkimusta tukee vahva ja monialainen yliopisto. Itä-Suomen yliopistossa on mm. lääketieteen, hoitotieteen, farmasian, terveyshallintotieteen, oikeustieteen ja kauppatieteen vahvaa kansainvälistä tutkimusosaamista. Lisäksi yliopistossa on terveyden edistämisen professuuri. Karelia ammattikorkeakoulussa tehdään käytännön tason tutkimusta mm. sairaanhoidossa, ikäihmisten palveluissa ja kuntoutuksessa. Yhdistettynä Siun Soten maakunnalliseen sote-yhteistyöhön Pohjois-Karjala muodostaa erinomaisen tutkimusympäristön.

Valtakunnan sote-ratkaisun keskiössä on HYTE-työ. Pohjois-Karjalassa on vahva osaamiskeskittymä hyvinvointityöhön, sillä Siun sote, kunnat, maakunta ja järjestöt tekevät tiivistä hyvinvointiyhteistyötä. Tiedonkeruun lisäksi maakunnassa on toimivia malleja hyvinvointityön tekemiseen, joka mahdollistaa laaja-alaisen kansalaisten hyvinvointityön. HYTE-työn tutkimus vahvistaa tätä kokonaisuutta.

Pohjois-Karjala on toiminut hyvänä tutkimusalustana sote-tutkimuksille, kuuluisimpana alustana Pohjois-Karjala -projekti. Projektin seurauksena esimerkiksi tupakointi on vähentynyt 1960-luvulta tähän päivään yli 40 %. 2000-luvulla Pohjois-Karjalan keskus-sairaala on ollut Suomen tuottavin sairaala useina vuosina peräkkäin. Mikäli kaikki Suomen sairaalat olisivat yhtä tehokkaita niin sote-uudistuksessa vaadittu säästöavoite olisi jo ratkaistu.

Pohjois-Karjala on siis tutkimusalustana väestön sairastavuuden, yhteisen sote-integraation, yliopisto- ja ammattikorkeakoulu -osaamiskeskittymän ja kuntien yhteistyön vuoksi erinomainen paikka terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) toimipisteen sijoituspaikaksi. Tutkimushankkeet tukisivat koko Suomen sote-kehitystä ja tutkimusympäristö on valmiina. Ammattilaisten saatavuudessa iso etu on se, että maakunnan koulutuslaitokset tuottavat kansainvälisen tason osaajia.

Ympäristöministeriö (talousarvion pääluokka 35)

Kolin kansallispuistoa ympäröivän matkailualueen kehittäminen

Perustelu: Koli ja Kolin kansallispuisto on Pohjois-Karjalan matkailun helmi ja arvokas kansallismaisema. Kolin matkailu on kehittynyt suotuisasti ja pelkästään kansallispuistossa vieraillee vuosittain noin 200 000 asiakasta. Kävijät jättävät paikallistalouteen yli 20 miljoonan euron matkailutulot vuosittain. Alueella on kuitenkin runsaasti kehittämistarpeita niin infrastruktuurissa kuin palveluissakin.

Kolin kansallispuistoa ympäröivän matkailualueen pitkäjänteinen kehittäminen kohti Kolin Iso Kuva 2050 -matkailuvisiona on erittäin tärkeää. Tarvitaan investointeja matkailun vetovoimatarjontaan, kansallispuiston palveluvarustukseen, joukkoliikenneyhteyksiin, saavutettavuuteen ja kestäväan matkailuun. Vision toteutuminen edellyttää esimerkiksi Ukko-Kolin, Kolin kylän ja Kolin sataman pysäköintialueiden ja kevyen liikenteen väylien kehittämistä sekä innovatiivisten julkisten liikenneyhteyksien tuottamista.

Kolin luontokeskus Ukon asiakaspalvelun kehittäminen ja näyttelyiden uudistaminen

Kustannusarvio 350 000 €.

Perustelu: Kolin luontokeskus Ukko on Suomen suosituimpia luontokeskuksia käyntimäärin mitattuna (lähes 100 000 käyntiä vuonna 2019). Asiakastytyväisyys on toistaiseksi pysynyt hyvällä tasolla. Ukon näyttelyitä on uudistettu viimeksi vuonna 2014, joten ne ovat jo tulleet uudistamisikänsä.

Luontokeskus Ukon uusi toimintakonsepti on toimia paitsi Kolin kansallispuiston ja matkailualueen, myös koko Pohjois-Karjalan biosfäärialueen näyteikkunana ja luontoretkeilyn neuvontapisteinä. Informaation saatavuutta halutaan parantaa ja koko asiakaspalveluprosessia sujuvoittaa tilajärjestelyin ja nykyaikaisin, kosketusnäyttöihin perustuvien tietosisäilläin. Perinteisen asiakaspalvelun muodot saavat rinnalleen muitakin digitaalisia palveluja, mutta Ukossa tullaan säilyttämään myös asiakkaan kasvokkain kohtaamisen mahdollisuus. Metsähallituksen palveluita täydentävät yritysten tuottamat kahvila-, matkamuistomyynti- ja välinevuokrauspalvelut.

Vuonna 2020 on aloitettu asiakastilojen tilasuunnittelu sekä näyttelyiden konseptisuunnittelu. Kiinteistöön liittyviä kiireellisiä taloteknisiä kunnostuksia on myös tehty. Tätä työtä on rahoitettu vuoden 2020 aikana valtion siirtomäärärahalta (ns. tulevaisuusinvestoinnit) 60 000 eurolla. Samalla rahoituksella voidaan myös viedä suunnittelua eteenpäin vuoden 2021 aikana. Varsinaiseen toteutusvaiheeseen tulisi päästä vuosina 2021–2022. Hankkeen kustannusarvio on 350 000 euroa.

Koitajoen suojelualueen virkistyskäytön suunnittelu, reitit ja rakenteet

Kustannusarvio 250 000 €.

Perustelu: Ilomantsissa sijaitsevan Koitajoen alueen virkistyskäyttöä palveleva reittikonaisuus rakenteineen on ollut pitkään vailla investointeja, mikä näkyy jo infrastruktuurin heikenevänä kuntona. Alueelle tarvitaan virkistyskäytön suunnitelma, jossa tarkastellaan kehitettävät ja ylläpidettävät reittiyhteydet viitoituksineen, laaditaan palveluvarustuksen kunnostussuunnitelma ja toteutetaan kunnostukset. Tavoitteena on kehit-

tää Koitajoesta vaihtoehtoinen retkeilykohde Pohjois-Karjalan ruuhkaisemmille luontokohteille, ja mahdollistaa matkailijoiden pidempi viipymä maakunnassa ja erityisesti Ilomantsin alueella. Toimenpiteiden kustannusarvio on 250 000 euroa.

Kärkihanke: Pohjois-Karjalan kestävä metsäbiotalouden kasvupaketin toimenpiteet ympäristöministeriön hallinnonalalla

Perustelu: Pohjois-Karjalaan on viimeisten vuosikymmenien aikana syntynyt ainutlaatuinen metsäbiotalouden osaamiskeskittymä Euroopassa. Pohjois-Karjalan metsäbiotalouden kasvupaketissa on kyse massiivisesta suunnitelmasta, jossa alan jopa 350 miljoonan investoinnit synnyttävät uusia työpaikkoja ja elinvoimaa metsien maakuntaan (ks. tarkempi kuvaus OKM:n hallinnonalan kohdalta). Suunnitelman tähtäin on vuodessa 2023. Kasvupaketti on laaja maakunnallinen kokonaisuus, joka muodostuu kehittämis- ja investointitoimenpiteistä.

Erytyisesti hiilineutraalia maakuntaa koskevat tavoitteet koskevat ympäristöministeriön hallinnonala.

Pohjois-Karjala hakeutuu HINKU maakunnaksi ja muodostetaan maakunnallinen päästövähennyspolku. Kasvihuonepäästöjen nettovähennystavoite on -80 % vuoden 2007 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Luovutaan fossiilisesta öljystä liikenteen ja lämmitysöljyn osalta vuoteen 2030 mennessä. Pilotoidaan hiilikompensaatiomallia Pohjois-Karjalassa.

Biokaasuinvestointien ja biokaasun käytön vauhdittaminen osana hallituksen biokaasuohjelmaa.

Suomen ympäristökeskuksen toimintojen vahvistaminen Joensuussa

Perustelu: Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) Joensuun toimipaikassa on noin 15 työntekijää ja toimipaikka muutti marraskuussa 2020 uusiin Metla-taloon remontoituihin monitoimitiloihin. Joensuun toimipaikassa tehtävä tutkimus on laaja-alaista ja monitieteistä. Toimipaikan tutkimus kattaa monitieteisen luonnonvarojen kestävä käytön, luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalvelujen, yhdyskuntarakenteen kestävyden ja elinympäristöjen laadun sekä monipaikkaisen asumisen tutkimuksen. SYKEssä käynnissä olevissa hankkeissa tuetaan kestävään bio- ja kiertotalouteen siirtymistä pohjois-karjalaisissa kunnissa, kaupungeissa, kylissä, kotitalouksissa ja yrityksissä.

SYKE Joensuun toimipaikassa sijaitsevassa Mekatroniikka-tilassa kehitetään uudenlaisia menetelmiä ympäristöhavainnointiin, ympäristöä koskevan tiedon tuotantoon sekä hallintaan hyödyntäen uusinta teknologiaa, kuten droonit, konenäkö ja robotiikka, reaaliaikaiset etäohjattavat automaatiosovellukset sekä monipuolinen radiotekniikka. SYKEssä tutkimuksen IoT-alustaksi kehitetty EnviCal Manager (ECM) järjestelmä mahdollistaa nopeat ja kustannustehokkaat digipilotit, joissa tällä hetkellä kehitys yhteistyökumppaneina toimivat muun muassa Itä-Suomen yliopisto sekä Joensuun kaupunki.

Tutkimuksen ja kehittämisen painopisteet tarjoavat hyvän lähtökohdan SYKEN toiminnan vahvistamiselle ja pitkän aikavälin kehittämiseksi yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kuten Itä-Suomen yliopiston, Karelia-ammattikorkeakoulun, Pohjois-Karjalan maakuntaliiton, Pohjois-Karjalan ELY-keskuksen, Euroopan metsäinstituutin ja Luonnonvarakeskuksen kanssa. SYKEN Joensuun toimipaikan tutkijat ovat aktiivisesti ja monipuolisesti mukana SYKEN eri keskusten laajoissa kansallisissa ja kansainvälisissä

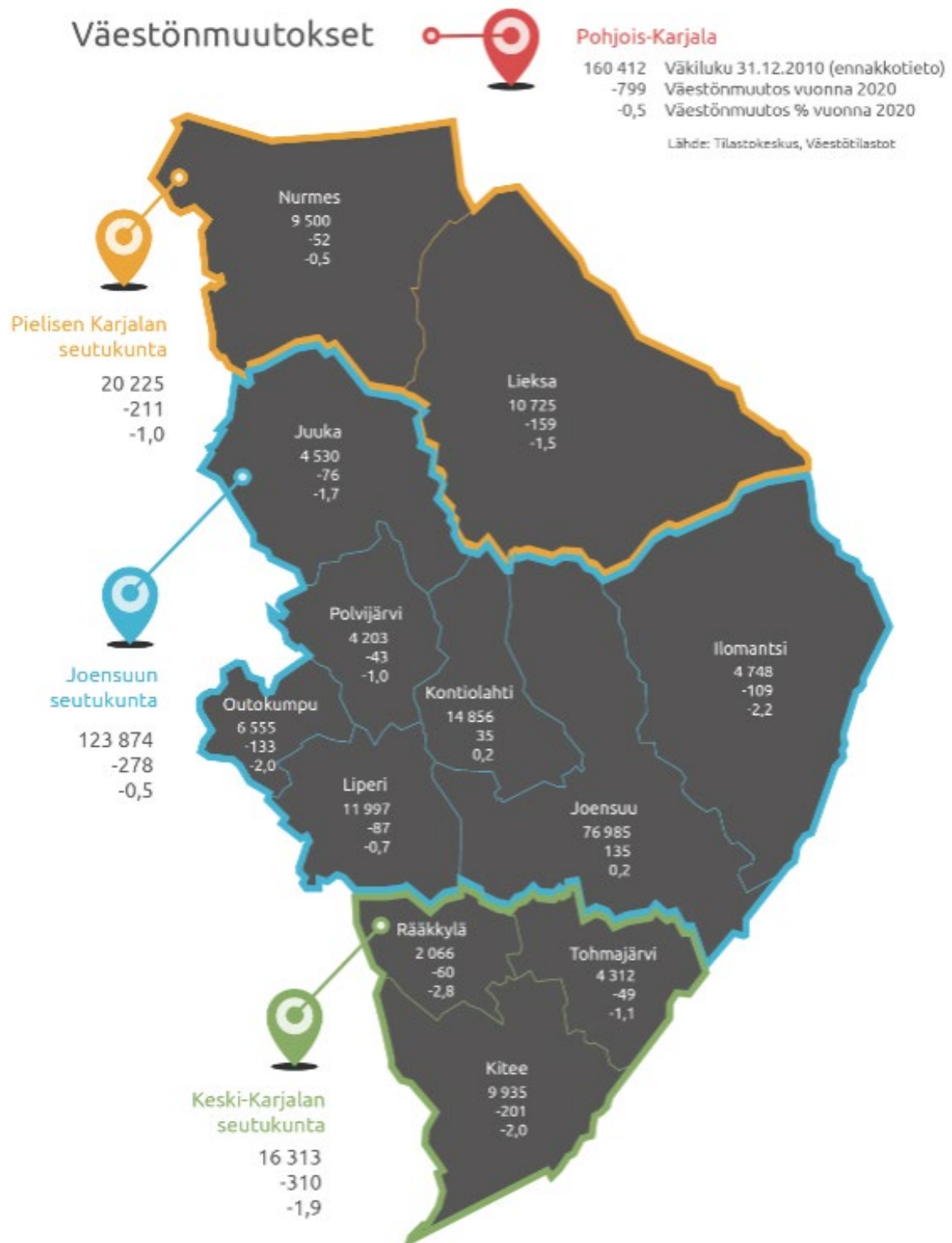
hankkeissa ja prosesseissa. Kansainvälisesti yhtenä vahvuutena ovat Venäjä-yhteistyöhankkeet. Toimipaikan myötä Pohjois-Karjala on noussut monen valtakunnallisen hankkeen merkittäväksi kohdealueeksi. Näistä esimerkkeinä muuan muassa LIFE IP CIRCWASTE, LIFE IP FRESHABIT sekä FISU (Finnish Sustainable Communities) ja HINKU (Hiilineutraalit kunnat) -verkostot. SYKE on myös mukana Pohjois-Karjalassa toimivassa Green Hub -yhteistyöverkostossa.

SYKEN toimintojen kehittäminen Joensuussa vaatii tuekseen vahvojen yhteistyöverkostojen lisäksi tutkimusrahoituksen saatavuuden varmistamista. Olennaisessa asemassa on toimipisteessä olemassa olevan osaamisen tunnistaminen, sitouttaminen ja parempi hyödyntäminen maakunnallisessa kehittämisessä. Tutkimuslaitosten ja yritysten alueelliset toimipisteet tarjoavat maakunnalle merkittävän yhteistyökanavan niin valtakunnallisesti kuin kansainvälisesti. Paikkariippumattoman työnteon yleistyminen lisää SYKEN ja muiden valtakunnallisten organisaatioiden henkilöstön kiinnostusta työskennellä ainakin osa-aikaisesti maakunnasta käsin. Näiden monipaikkaisten työntekijöiden ja asukkaiden sitouttaminen alueelle on tärkeää ja alueelliset toimipisteet voivat toimia merkittävinä paikkariippumattoman työnteon tukikohtina.

Outokummun vanhan rautatieaseman ratapiha-alueen kaivostoiminnan aikaisten maamassojen vaihto

Perustelu: Outokummun kaupunginkeskustassa peruskoulun vieressä on vanha liikenneviraston omistuksessa oleva ratapiha-alue, jossa on ohjearvot ylittäviä pitoisuuksia PAH-yhdisteissä, öljyhiilivetypitoisuuksissa ja raskasmetalleissa. Maaperä tulee puhdistaa valtion rahoituksella mahdollisimman pikaisella aikataululla.

Liite 1. Pohjois-Karjalan väestömuutokset 2020

POHJOIS-KARJALA
Maakuntaliitto